

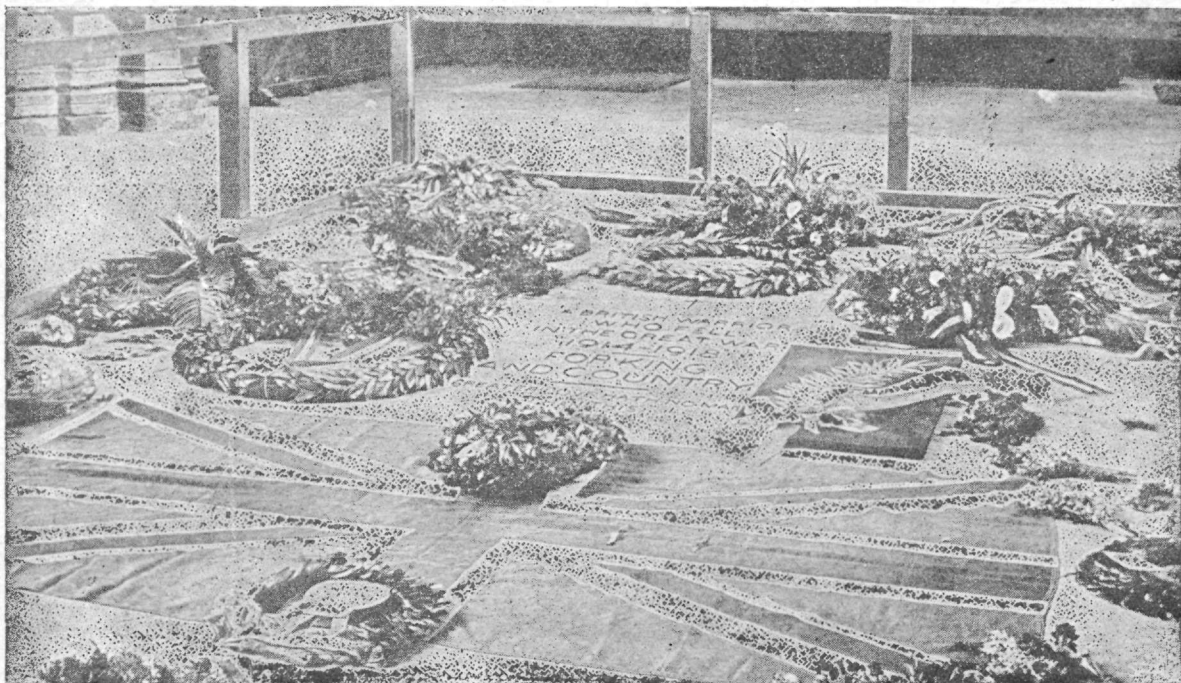
Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

X aastaküik

Laupäeval, 13. oktoobril 1928

Nr. 41/42

Inglise tundmata sõduri haud Westminsteri peakirikus, Londonis.
Avatud 11. novembril 1920. a.

Pr. K. Kressel
 No. 2117
 London

19. 11. 28

SAKU õlletehas A/s

soovitab oma

Pilseni, Müncheni, Märtsi õlut

tuntud headuses.

Pealadu:

Tallinn, Suur Kloostri t. 10/12

Tel.: 17-48 ja 32-86.

A-S. „TEXTIL”

Tallinn * Koppel.

Oma ketruse-, kudumise-, apreteerimise- ja värvimise vabrikud.

VABRIKU LAOD: Nr. 1 Koplis, Bekkeri teh. 5. värv, maja nr. 4, k. 1.
Nr. 2 Veneturu ja Narva maantee nurgal nr. 1/4.
Nr. 3 Narvas, Peetri pl. nr. 8.

**Müük suurel ja väikesel arvul
vabriku hinnakirjade järele.**

MÜÜGIL: sarpinka, schotlandka, kleidi- ja kostüümiriided, pesu-
riided, flanell ja teised talvised puuvillariided; lõngad
kudujalle ja kodu-kangrutele.

Siidiriided kohalikkudest vabrikutest:
atlas, rips, paliturie j. m. suur müügi hindadega.

Välismaa kaubad.

Lendava personali tööeffektiivsusest.

Meie lennukõrgus seisab oma tegevuse intensiivsema ajajärgu lävel. Riik oma esinduse kaudu on soovi avaldanud saavutada meie lennukõrguse kasvamist ja kosumist. See kõrge tahe nõuab kõige pealt lennukõrguse eneselt õige suurt tööd ja püüdmist, et saadud tagajärgedega õigustada tollest tühjast väljenduvat usku meie lennukõrguse võimetesse. Selge on, et edu selles asjas saab olemas suurimal määral lendavast personalist, kes meie lennukõrguse kaadri peab moodustama. Ka kõige parema organisatsiooni, varustuse ja väljaõppe juures ei suuda meie kunagi lahendada oma lennukõrguse probleemi, kui meie lennukõrguse isiklik koosseis on puudulik — arvuliselt, kvalitatiivselt ja efektiivselt.

Esimese kahe, s. o. lennukõrguse personali arvulise ja kvalitatiivse puuduse kõrvaldamise vajaduse juures ei tarvitse pikemat peatuda. Lendava personali kvantiteet (arv, suurus) on iseenesest üks algelementidest meie sõjaväe ülesehitamise plaanis ja puudus siin kohas tähendaks juba ainult selle tõttu tolle plaani osalist mittetäitmist. Arusaadavalt peab see arv kooskõlas olema käesoleva või lähemal ajal maksvusele tuleva tehnilise varustuse koosseisuga. Lendava personali üleprodutsiooni (võrreldes tehnilise varustusega) põhjeks on vähene töö produktiivsus, treeningu puudus, ebanormaalne üksuste koormamine isikutega, ebaratsionaalne tööjaotus jne. Teiselt poolt alaproduktsiooni nõrgaks küljeks on järelvalve ja hoolekande raskus, nõrk väljaõpe, jõudude killunemine ja kurnamine.

Mis puutub lennukõrguse personali kvaliteeti, siis on arusaadav, et arvulise koosseisu kindlaksmääramisel on arvestamise argumendiks vastav normaalne, eesmärgikohane tüüp — normaalne lendur, normaalne lendurvaatleja, normaalne aviomotorist. Lennukõrguse õppe- ja riviüksuste mureks jääb sarnaseid kvalitatiivselt normaalseid tüüpe anda ja mitte leppida normaalsest madalama tasapinnaga.

Enam huvi pakub lennukõrguse personali kolmas omadus — nimetasime seda efektiivsuseks, mida senini võrdlemisi vähe puudutatud, kuigi see omadus mõtteliselt sisaldub kõikides lennukõrguse puutuvates seadlustes ja määrustes. Asi seisab nimelt selles, et arvuliselt ja kvalitatiivselt ka normaalse olukorra juures peab lennukõrguse koosseis võimaldama veel enese maksimaalset ärakasutamist — intensiivsuse ja kestvuse mõttes. Ei ole kasulik sarnane koosseis, mis käesoleval momendil küll seisab oma ülesannete kõrgusel, kuid intensiivsema või koguniste harilikku töö juures juba lähemas tulevikus langeb reast välja. Seda maksimaalset ärakasutamise võimalust nimetasimegi efektiivsuseks.

Iseenesest on see omadus lähedalt seotud kvaliteedi mõistega, kuid oma laia ulatavuse ja tähtsuse juures on täiesti otstarbekohane seda küsimust iseesisvalt käsitada. Eriti on see tähtis just lennukõrguse kohta, kus üksiku lenduri, lendurvaatleja ja aviomotoristi väljaõppe nõuab, iseäranis kahe esimese juures, õige suuri kulusid. Seniste kogemuste järele läheb ühe lenduri väljaõpetamine, mis kestab umbes 20 kuud, riigile maksma vähemalt 20.000 krooni; ühe lendurvaatleja väljaõpetamine üle 10 tuhande krooni. Need arvud näitavad, kui võrd võrd on lennukõrguse väljaõpetamise juures valitava inimmaterjali kvaliteet ja kui võrd suur on lennukõrguse vastutus, kui ta oma ülesandeks võtab lõpetajaid välja lasta tegevasse lennuteenistusse. Kui lendurõpilane osutub nõud enne kooli lõpetamist lennukõrgusele kõlbmatuks või kui paari nädala jooksul tegevus teenistuses selgub tema mittevastavus lennuteenistuse nõuetele, siis maksab sarnane eksitus riigile õige rängasti.

Pole alati lihtne otsustada, kas õpilane vastab lennukõrgusele või mitte. Siin peab lennukõrguse instruktor olema hea pedagoog ja psühholoog. Muidugi oleneb õpilase kõlblikkusest kõige pealt tema tervislistest ja füsioloogilistest omadustest. Nende oma-

duste kindlaksmääramine kuulub peasjalikult objektiivse arstiteaduse valda ja ei tekita sellepärast suuremaid raskusi. Nägemis-, kuulmisorganide vigu, närvinõrkust, südamedefekte, kalduvust pööritusele jne., — kõike seda peab kindlaks tegema arst. Vastasel korral võib sattuda lennuväkke element, kes kui mitte otsekohe (see oleks veel heal!), siis kuu, paari või aasta pärast peab remonti või praaki minema.

Kuid üksinda head tervist on veel vähe. Kõige tugevama organismi ja parima tervise juures tuleb ette, et õpilane oma vaimlise struktuuri poolest ei vasta sõjaväelisele lennukutsele — puudub reflekside kiirus, otsustusvõime, hakkamine, julgus jne. Tähendatud puudused pole sugugi vähema tähtsusega, kui tervise puudus, kuid nende uurimine on märksa raskem. Sagedasti on neid peaaegu võimata kindlaks teha, kui näit., õpilane tähendatud puudusi eneses ei märka või kui tema mõnedel põhjustel neid varjab, simuleerib. Pealiskaudselt võib sarnane lennuväelane hea attestatsiooni vääriliseks saada; kuid tema eksploateerimise kvantum on õige väike.

Selle juures tuleb meeletada, et lendamist iseloomustava kolmanda (kõrguse) koordinaadi olemasolu nõuab lennufunktsioonide teostamisel iseäralisi teatud viisil sunnitud tahtelisi akte. Lenduril ja lendurvaatlejal on lahinguolukorras lõpmata palju energiat vaja selleks, et tagajärjerikkalt oma lennuülesannet täita; ta peaks võimalikult vähem sellest energiast raiskama lendmasina juhtimisele, mootori valvamisele, tasakaalu-, kõrguse-, kiiruse- jne. muudatuste jälgimisele. Kõik viimane on isenesest muidugi tarvilik, et välja kutsuda üht või teist ilmingimata vajalikku reaktsiooni. Kuid tähtis on nimelt see, et tähendatud reageerimine peaks sündima võimalikult automaatselt. Lennuväelane peab oma lendudega niivõrt harjunud olema, et lennus ettetuleva juhuslike pertrubatsiooni juures vastav tarvilik liigutus sünniks tema närvikavas reflektorselt läbi selgrooüdi tsentrumi ja ei läbistaks mitte tema peaju tsentrumi. Siis jääb temal võimalikult enam kasulikku jõudu kontsentreerimiseks sellele, mis sünnib väljaspool tema masinat.

Peab otsekohe konstateerima, et tähendatud automaatsuse saavutamine võib sündida ainult siis, kui lennuväelane tahteliselt püüab selle saavutuse poole. Kui tema ei taha lennata ja ainult flegmaatiliselt jälgib instruktori näpunäiteid, siis ei saavuta tema ka kunagi tähendatud automaatsust.

Parema ja kestvama ärakasutamise ees-

märgiga on seletatav, miks tahetakse lennukoolidesse vastu võtta just nooremaid mehi. Võttes tegeva lenduri vanaduse ülempiiriks 40 a. vanaduse ja tegeva lennuteenistuse kestvuse 10—15 a., mille vaevalt suudetakse vastu panna, peame arvama hakkaja lenduri vanaduse ülempiiriks 25 a. vanaduse. 30-ne aastaselt väljaõpetatud lendur annaks meile 5-aastase teenistuse puudujäägi.

Väga suure tähtsuse omavad lennuväelase efektiivsuse alalhoidmise mõttes tema enese eükombed ja ümbritsevad sotsiaolud. Nagu teada, eraldatakse kõikide riikide sõjavägedes lennuväelasi teistest sõjaväelastest selles mõttes, et nendele antakse teatud soodustused palgakõrgenduse, pensioni väljateenimise, teenistuskäigu jne. erimääruste kaudu. Mikspärast antakse lennuväelastele võrreldes teistega näit. rohkem palka? Nähtavasti on see esmalt objektiivne ergutusabinõu hädaohtlikuks ja raskeks peetava teenistuse kandmise juures, iseäranis rasketes ühiskondlikes oludes. Kuid siin on veel teine oluline eesmärk. Ei saa peaaegu uskuda, et riigid oma lennuväelasi varustavad parema palgaga ainult altruistlikel või sotsiaal-majanduslistel motiividel. Siis peaks see enamsoodustus järk-järgult kahanema, kuna lennutehnika arenemisega lennuteenistus järjest kergemaks, hädaohutumaks ja lihtsamaks muutub. Tegelikult aga pole veel kusagil märgata tendentsi tähendatud soodustuste vähendamise poole. Nii saab inglise lennuväe ohvitser vastates aukraadis meie leitnandile, üle 50% enam palka, kui vastavas aukraadis jalaväelane, kuigi juba jalaväe noorema ohvitseri palk elatismiinimumi nõuetele rahuldavalt vastab. (Pooles teeb see vahe välja umbes 100%, Soomes 35%; Lätis, kus maksab lennutunni tasu süsteem — umbes 50%.)

See politika annab seletada nähtavasti järgmiselt: Riik, mis oma lennuväe peale on kulutanud suuri summe, tahab oma lennuväelaste võimalikult kasulikumaks ja kestvama eksploateerimisvõimaluse poolest enast kindlustada ja näeb selle eesmärgi saavutamisel abinõu lennuväelaste sotsiaalolukorra parandamist.

Hingeelulisest vaatepunktist on huvitav tähele panna, et majandusliselt ka rahuldaval järjel asuvas kihtkonnas üksik liige ei rahuldu üldise tasapinnaga, vaid kipub kõrvalolijatest väljapaistma. See tendents on eriliselt märgatav ohvitserkonnas, milleks kaasa on mõjunud seltskonnas juba vanast ajast kombeliselt väljakasvanud

nõuded ja eelarvamised ohvitserkonna suhtes. Kui riik nüüd lennuväelastele võrreldes teiste väeliikidega paremat majanduslist olukorda võimaldab, sellega annab ta nendele ka enam mõnususevõimalusi ja meeledi tõstab neid sellest küljest teiste hulgast. Andes lennuväelastele täielisema rahulduse, on riik ühtlasi õigustatud neid intensiivsemalt eksploateerida ja suudab ka seda eksploateerimist suurema kasukoeffitsiendiga läbi viia. Siin teostub kompromiss majanduslike ja sotsiaalse momentide vahel.

Meie lennuväes on olemas, võrreldes teiste väeliikidega, majandusline enamsoodustus 20—25% kuulisa näol. Parandus, mida sarnane soodustus üksiku isiku ellu suudab tuua, on siiski nähtavasti liig väike selleks, et välja kutsuda küllalt elavat tungi meie lennukooli, iseäranis väljastpoolt Tallinnat. See on seletatav pealinna elu raskustega, mis eespool tähendatud soodustused ülekaaluvad. Vähemalt 50% palgalisa oleks siin hädatarvilik.

Kui vaadelda vallalise noorema ohvitseri väljaminekud Tallinnas, siis saaksime ligikaudu järgmise tabeli:

Elukorter	30 kr.
Küte, valgustus	10 „
Toitlustus	60 „
Teenimine ja muud hädalised kulud	20 „

Kokku 120 kr.

Võttes nüüd noorema ohvitseri palga ka 25% lisaga, leiame, et vaevalt jääb temal midagi üle eneserahuldamiseks ja mõnusteks. Tähelepanu väärib veel asjal, et suurem osa lennuväelasi naimub varakult. Nähtus võib olla ajutine ja juhuslik, kuid võib olla ka mitte; ta võib põhjeneda motiividele, mida õige huvitav oleks üles võtta eraldi küsimusena. Selge on, et perekonnaga lennuväelasel on võidelda suuremate muredega.

Paistab riiklises mõttes otstarbekohare olevat lennuväelaste abielukeeldu maksmata panna, nagu see mõnedes riikides osaliselt läbiviidud (Itaalia). Seal põhjened see keeld arvamisel, et lennuväelane perekonnaisa on riigile kahjulik — tulevad lisakulud vigastada või surma saanud lennuväelaste perekonnaliikmete hoolekande alal; hingedelulistel põhjustel näib langevat lennuväelase efektiivsus (mure perekonna pärast, lendudest kõrvalehiilimine, huviringkonna killunemine jne.).

See vaatepunkt laseb enese üle siiski hästi vaielda, iseäranis nüüd — 10 aastat

hiljem peale tema tekkimist. Tehniliselt on nüüd lendamine, võrreldes tolle ajaga, hädaohutum, mille tõttu ka õnnetuste arv relatiivselt väheneb. Eksploateerimise mõttes ei paista olevat otsekohe päevaselge, mikspärast vallalist lennuväelast tema tasakaaluta, sageli ülevoolava temperamendi, mitte kindlalt väljakujunenud eluviivi ja ilmavaate ning pillavale eluviisile kalduvuse juures tuleb eelistada perekonnainimese kõrval, kes kainem, arukam ja ettevaatlikum.

Olgu nüüd asi sellega kuidas tahes, aga Eesti lennuväelasi hoiab oma kutseala külge mitte sotsiaalprobleemi rahuldav lahendus, mitte aineiline paremik, vaid ainult huvi ja armastus selle ala vastu ning kohuse truudus. Eesti mehe iseloom, mis visalt süütub, kuid kord süütunud, vaevalt veel kustub, tema põhjamine karastus temperatuuri, tuule ja õhurõhumise viperustele, tema ajalooliselt rikkumata raasivärskus (mille puudus selgelt esile tuleb vanemate juba hüsteeriliste rahvuste juures) — kõik see teeb eestlase suurepäraliseks materjals lennuväe teenistuses. Tuleb teda süütada ja tuleb hoolitseda selle eest, et need tema omadused ei raueks liig kiirelt, vaid et nad saaksid lõpuni ja kõige täielikumalt ärakasutatud.

On arusaadav, et meie majandusliselt veel nõrk riik pole suutnud senini oma lennuväelastele sarnaseid elutingimusi anda, nagu seda on teinud jõukamad riigid. Kuid liig suur kokkuhoid just lennuväe alal võib anda tagajärgi, mis asjatuks teevad lennuväe peale juba kantud kulud üleüldse.

Kui mitte otsekohe olulised sammud, siis juba ainult püüdmine olukorda parandada, stimuleeriks tingimata lennuväelaste lootusi ja elurõõmu, virgutaks jõudusid ja peletaks pettumust.

Siin saaks mõnda asja kerge vaevaga parandada. Näit. võimaldab meie pensioniseadus lennuteenistuse eest pensioni väljateenimisel tunduva soodustuse (2 päeva 3 eest), kuid tingimusega, et oleks välja lennatud määratud aastanorm. Puudus seisab aga selles, et tähendatud aastanormi mõiste pole senini fikseeritud. Mõni lendur on vahepeal lennanud kokku paarsada tundi, teine ainult paarkümmend tundi. Kas arvatakse nendele mõlematele lennu-aeg pensioniaja arvesse, kas arvatakse ühesuguselt või ei arvata kummalegi, kui suur on alammäär lennutundide kvantum — need on küsimused, mis huvitavad ammugi igat lennuväelast.

Palja aastanormi ülesseadmine, nagu

seada mõnel korral on tahetud kuuldavasti teha, pole asja sisulise kaalumise juures küllalt õigustatud. Lennuväelased peale lennuteenistuse on täitsa kõik needsamaid kohustused, mis lasuvad iga riviohvitseri õlgadel. Eskadrilliülem on oma lennuüksuse operatiiv- ja tehniline ülem; kuid tema on ühtlasi ka oma aja- ja üleajateenijate õpetaja, nende juht; tema varustab neid, toidab, revideerib majandust, relvu, raamatuid ja kannab kõige selle eest vastutust. Ühe sõnaga, eskadrilliülem on seesama jalaväe kompaniülem plus lennu- tehniline ja lennutaktikaline ülem. Järjekult peaks ta pensioni väljateenimisel määratud eesõigust saama ka siis, kui ta kas või paar tundi aastas on lennanud, muidugi proportsionaalselt lennutundidele.

Oletame, et aasta lennunorm on kindlaks määratud 36 tunni peale. Võib ju juhtuda, et seesama eskadrilliülem (või mõni teine lennುವැළာ — analoogia on pea-aegu üks) lendab välja aastas ainult veidi alla 36 tundi, mis võib korduda 10 aastat järgimööda. Nüüd on temal kokku ära lennatud võib olla 359 tundi 45 min. ja tema ei saa selle eest mingit eesõigust pensioni väljateenimisel. Samal ajal lennurühma ülem või noorem lendur või lendur-veltveebel, kellel väiksem vastutus ja kitsam tegevusala, oma väljalennatud 360 tunni eest saab pensioniaja arvestamisele 5-aastase lisal!

Võib ju ütelda, et lennುವැළာ aas- tanormi kindlakstegemise puhul saavad püüdma seda ka täita, kuid selle juures võivad esile tulla uuesti need pahed, mis andsid ennast tunda lennutunni eratasu maksimise ajajärgul. Lennati mitte sellepärast, et töö või ülesanne seda nõudsid, vaid et lihtsalt taheti välja pigistada oma le kasulikumat aega. Teiselt poolt on rida lennುವැළာ, kellel oluliselt pole võimalik oma äranägemise järele lendusid enestele korraldada või meelega pikendada, näit. nooremad lendurid, töökodade kontroll- lendurid, kooliinstruktorid. Ühtlasi ei saa õige- gekse pidada, et, näit. rügemendiülema lennutund või kontroll- lenduri lennutund saab võrdseks peetud noorema lenduri lennutun- niga. Rügemendiülem kannab vastutust terve rügemendi eest; kontroll- lendur vas- tutab remondist tulnud ja proovimisele määratud pooltundmata masina eest; rivi- lendur võtab masina alles siis vastu, kui kontroll- lendur seda mitu tundi omal nahal proovinud. Selge on, et nende lennutunde pensioni väljaarvestamisel ei võiks kuidagi lugeda võrdseteks.

Mingisugune norm peaks muidugi ole- ma. Kuid tundub, et paljas aas- tanorm on selleks liig karm. Selle kõrval peaks ole- ma veel mingisugune ajast rippumatu sum- maarne norm. Õige oleks ka igale amet- kohale kindlaks määrata vastav lennu- staash. Igatahes, selgus lennುವැළာ pensioni väljateenimise asjus on üks mõjuri- test, mis nende meeoleolu ja efektiivsust aitavad tunduvalt tõsta.

Edasi saab kindlasti ergutavalt mõjuma järgmise küsimuse ülestõstmine ja valgus- tamine. Kaks aastat tagasi lennುವැළာ energilisel ja vaimustatud algatusel ning seltskonna ülirohkel kaasatulemisel loodi n. n. „Eesti lennuasjanduse arendamise ja laiendamise ning vigastada saanud lennu- väelaste toetuskapital“. On nii mõni juhus olnud, kus üks või teine lennುವැළာ on selle kapitali peale oma lootused pannud. Oleks viimane aeg selle kapitali realiseeri- miseks sammusid astuda. Vastasel korral võib see lennuasjanduse propaganda, mis lennುವැළာ poolt energilise algatusi sai, täiesti soiku jääda.

Väga tähtsat osa lendava personaali efektiivsuse suhtes mängib tervishoidline hoolekanne. Sõjaväe arstkonna mureks jääb mitte ainult eemal hoida lennುವැළာ alaväärtuslikku inimmaterjali, vaid kõigiti hoolitseda ka selle eest, et tegevad lennu- väelased suudaksid oma tervise poolest võimalikult kauem vastu panna. Lennುವැළာ põhjalik ja hoolikas perioodiline üle- vaatus ja läbiuurimine ning õigel ajal vas- tavate abinõude tarvitusele võtmine võimal- daks nii mõnegi vea vähendada või kõrval- dada ja sellega lennುವැළာ efektiivsust tõsta. Lennುವැළာ arstlised ülevaatused peavad olema täielikumad ja põhjaliku- mad.

Lennುವැළာ on väeliik, mis noori mehi enese külge alati peaks eriliselt tõmbama. Kandidaatide arv lennukoolidesse on alati ületanud vabad kohad, mis omakorda võimaldab valida kandidaatidest kõige väärtuslikuma elemendi. Vähesese tungi juures lennukooli tuleb aga paratamata pöörduda sundvõtmisele, mille pahed eespool kirjel- datud ja mille järelduseks võib olla lennu- koolist väljalastud personaali mitte küllalt kõrge tase. Loomulik ja igatpidi kasuli- kum on luua olukord, kus lennುವැළာ enese poole võimalikult rohkem tõmbaks.

Iseenesest mõista, et ergutust ja olude parandust on vaja kõigile — see tõstab igal alal tahtejõudu ja energiat. Lennu- väes on aga neid tõukureid eriti tarvis,

sest siin peab mehe seesmine jõud võimalikult suure liiaga ülekaaluma kahtlust enesse, tüdimust, ükskõiksust, fataalse juhu kartust jne., milliseid pidurdajaid lennuväes võrreldes teiste väeliikidega märksa rohkem.

Lõpuks peab veel kord toonitama, et lendav personal peab olema hästi valitud

ja kõrge kvaliteediga. Tema eksploateerimine peab olema võimalikult efektiivne. Seda nõuavad need õige suured kulud, mida riik lennuväe peale kannab. Probleem vajab suurt tähelepanemist, hoolt ja peent inimesetundmist, et selle lahendus oleks täielikum ja õigem.

H. J.

Kaitseväe neljanda lennukooli avamine

1. oktoobril 1928.

Neitsilikus puhtuses ootasid 1. oktoobril 4. lennu kooli maitsekalt kuid kulude mõttes tagasihoidlikult sissesetatud ruumid ja kogunud õpilased kooli ava-

rit avada 4. lennukool, annab huvitava ülevaate lendurite ja lendurvaatlejate ettevalmistamisest Eestis kuni 4. lennukooli avamiseni. Ka sõjaväe lennuasjan-

Lennukooli auditoorium.

mist. Punkt kell 1100 saabubki Sõjaminister kindral N. Reek, oma abi kindral P. Lilli ja Kindralstaabi ülema kindral J. Tõrvandi saatel.

Kindral J. Unt esitab kooli hra Sõjaministrile. Lennuväe rüg. ülem kol. A. Steinberg, ennem kui paluda Sõjaminist-

duses, ütleb kõneleja, nagu paljudel teistelgi aladel, tuli meil alata otsast peale. Alguses oli palju raskusi: polnud inimesi, ei materjali ega õppeabinõusid. Kuid aastate jooksul on olukord lennuväe loominguks paranenud alatasa ja seepärast tõusnud töö tulemused. Eriti tähtsaks loeb

ja kriipsutab alla kol. Steinberg meie senist lennuväelaste väljaõpetamise õiget orientatsiooni. Nimelt, meil on võetud omaks inglise väljaõppe põhimõtted ja meetodid, mis meie juures on andnud kõige paremaid tagajärgi. 4. lennukooli avades, on ees raske töö suure hulga õpi-

Masinaid olekski ehk ka siis saadud, kuid polnud inimesi, keda panna masinaid kasutama. Vabadussõja lõppedes pidi vaevalt elu alustanud lennuvägi välja suurema. Talle ei antud väärilist tähtsust. Ta jäeti kõrvale. Lennukompaniid pandi juhtima mittelendur. Nagu laps on nõrga toidu juures nõrk, nii oli ka meie

Lendur-instruktorite väljaõpetamisel.

Kapten WORSLEY grupp (vasakult paremale): *Leitnant Braun, kapten WORSLEY, leitnant Parsmann, leitnant Martson.*

lastega. Kuid lennuväelased tahavad võidelda raskustega, sarnane on juba lennuväelaste eripsühholoogia. Tänapäevaste lennurügemendi ülem, et ainult viimasel ajal on riigi ja kaitseväge juhtidel korda läinud luua seda soodsat eriolkorda, mis pakub Eesti lennuväele tulevikus lootusrikkaid väljavaateid. Tänapäevaste eest esikorras sõjaministri kindral N. Reeki ja ta lähemaid abilisid, paludes ühtlasi hra Sõjaministri avada 4. lennukooli.

„Meie lennuvägi on olnud meie valulaps,“ algab hra Sõjamineister avamiskõne, „ta on olnud väeti laps, talle pole jätkunud küllaldaselt emapiima.“ Vabadussõjas polnud lennuväge.

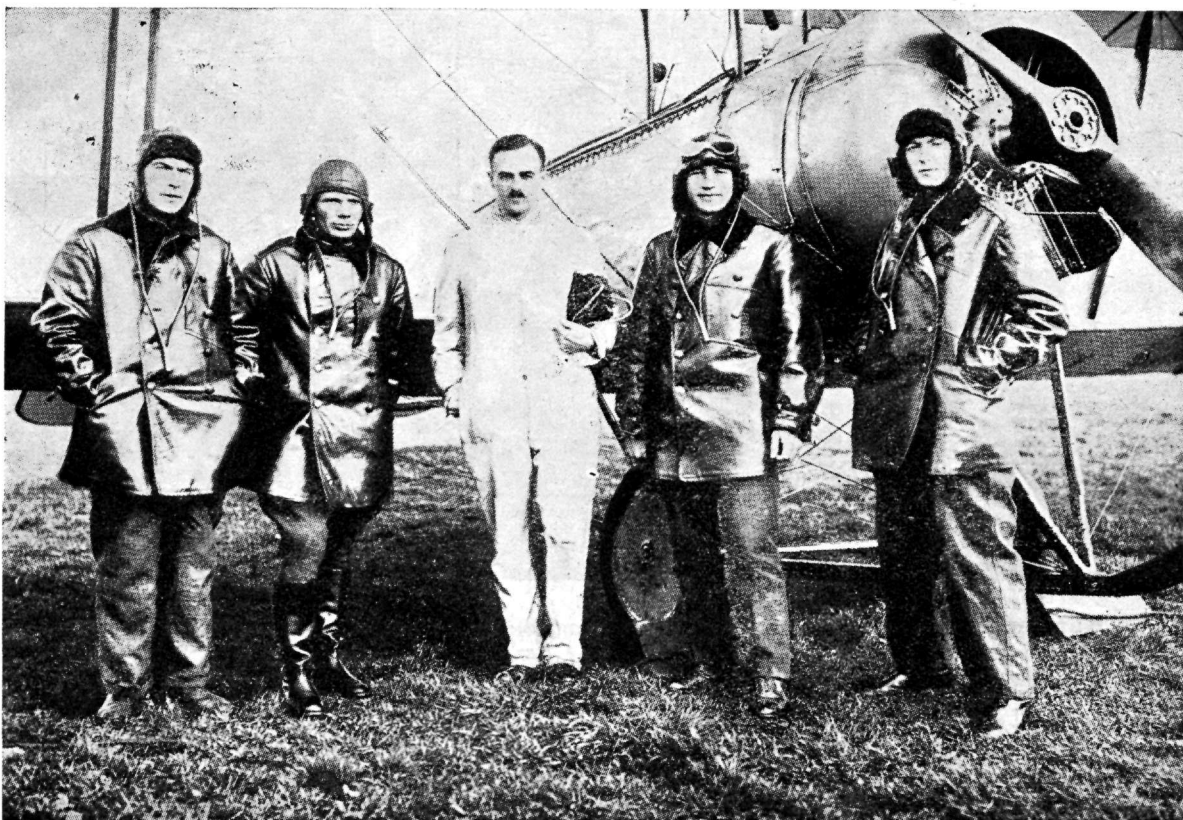
lennuväega meie riigi esimestel rahu-aastatel. Alustades riiklikku elu a s u n i k u n a, pidi Eesti seda teostama kurnatud ja rüüstatud olukorras: Vene revolutsioon hävitas palju meie rahva varadest (kogutud rahasummad anulleerusid), Saksa okupatsiooni võimud jätkasid seda hävitustööd. Arusaadav, et selles olukorras ei võidud pakkuda palju suuri kulusid (30—40% rohkem kui teised väeliigid) nõudvale lennuväele. Kuid aastate möödudes selgus ikka rohkem ja rohkem, et vajame head lennuväge. Tuli astuda radikaalne samm: muretseda riiklikumat toitu meie kidurale kaitseväge lapsele — lennuväele. Kui muidu ei saa, siis anda talle toidulisate teiste väeliikide arvel. Olime õigustatud võtma

teistelt väeliikidelt lennuväe jaoks, sest et teised väeliigid pärisid minevikust aluse kui materjalis nii inimesis. Palusin krediiti. On lubatud, kuid tingimusega, et kaitseväge eelarve ei suureneks. Tähen-dab, et anda lennuväele, tuleb võtta teistelt“.

Kõne teises osas hra minister aval-

Luues 4. lennukooli, kerkis teravalt esile õpetajate-instruktorite küsimus: Kas saata ohvitseri lendur-instruktori kutseks ettevalmistamiseks välismaale ja kuhu, või pöörduda meile sõbraliku ja eeskujulikult lennuasjanduses välja arenenud riigi poole palvega, et annaks meile õppejõude meie lendur-instruktorite

Lendur-instruktorite väljaõpetamisel.

Major COLLIER'i grupp (paremalt vasakule): *Kapten Gutmann, lennukooli ülem kapten Vernik, major COLLIER, lipnik Ott, veltv. Valdmann.*

das mõtteid 4. lennukooli kohta. Erilise tähtsuse lennuväes omab inimene. Masina saamine võib soodsatel poliitistel konjunktuuridel teha vähem muret kui hea lenduri saamine.

Meie lennuvägi peab olema niivõrt tugev, et tagasi jõuaks tõrjuda vastase esimesed löögid. 4. lennukooli sisuliseks vaheks eelmistega on komplekteerimise viis: enim soovijad väeosa-dest, nüüd füüsiliselt ja moraalselt tugev noorus otse meie sõjakoolist. Kes ka sellest valitud elemendist ei ole kohane, pöördu tagasi oma väeliiki. Peame läbi laskma oma parema sõjaväelise nooruse lennuväest.

ettevalmistamiseks Eesti, meie oludes? Lahendasime küsimuse nii, et pöördu-sime Inglismaa poole. See sõbralik suur-riik saatis meile kolm tublimat õppe-jõudu. Nende töö tulemusena on meil nüüd 4. lennukooli jaoks tarvilik arv instruktoreid. Lendur-major Collier, kes edukalt aitas instruktorite ettevalmista-mist, jääb meile teotsema õppejõuna 4. lennukoolis. Sarnane olukord ennustab 4. lennukoolile parimat edu. Kuid kellele on palju antud, sellelt tuleb ka palju nõuda. Sel põhjusel hra minister lõpetas oma avamiskõne, pöördumisega õpilaste poole:

„Nõuan Teilt, hrad ohvitserid, p ü i e t

Lendur-instruktorite väljaõpetamisel.

Kapten GARDINER'i grupp (vasakult paremale): *Leitnant Rotberg, leitnant Reissar, kapten GARDINER, leitnant Döring, leitnant Sepp.*

ja moraalselt tugevust. Elukommetes olge kasinad, sest 50% senistest lennuõnnetustest on olnud tingitud moraalsest nõrkusest. Eluküllane noorus ei pea sageli piiri omis kalduvusis ja ei valitse kirgesid. Hoiduge väärsammudest. Soovin Teile tööks edu, jõudu ja tervist."

Kindralstaabi ülem omas kõnes iseloomustas Eesti riigikaitse erilist olukorda: Vaenlane võib oma lennuväega ainsa tunni jooksul tungida meie riigi elulisemasse tsentrumi. Selle ainukese tunni jooksul peame jõudma tõusta õhku, et sissetunginud vaenlast välja tõrjuda. Sarnane olukord ja ülesanne nõuab täit-

jatelt lenduritelt äärmist tublidust ja suurt oskust. Tubli moraalselt ja osav tegevuses üksik peab võitma massi. Tublidus meil, mass vastasel: sarnaseks võib kujuneda tulevane võitlus.

Seepärast ka kindral Tõrvand, pöördudes õpilaste poole, kriipsutab veel kord alla moraali tugevuse tähtsust ja püüdmise tarvidust oskuste omamiseks. Soovib õpilastele ja õpetajatele tööedu nimel taht ja tarvist.

4. lennukooli otsekohene juhtimine on usaldatud vanema lennuväelase, äsja kõrgem asjakooli lõpetanud kapten A. Verniku kätte. E.

Sõjaministri käasukiri Nr. 434.

Tallinnas, 26. septembril 1928. a.

(Kindralstaap.)

Neil päevil lõppesid Lennuväe rügemendis korraldatud lendurinstruktorite kursused, missugustel tegutsesid õpetajatena Briti Ühendatud Kuningriigi Õhujõududest major A. C. Collier ja kaptenid G. C. Gardiner ja O. E. Worsley.

Nimetatud Briti ohvitserid olid kursuse kestel kogu oma energiaga ja tõsise andumusega töö juures. See Briti lennustruktorite ennastalgav töö on lühikese aja jooksul annud silmapaistvaid tulemusi meie lendurinstruktorite kaadri loomisel ja selle kaadri kogemuste värskendamisel ja suurendamisel. Sellepärast julgen loota, et Briti lennustruktorite eeskujulik täpsus, kohusetunne ja julgus ka meie noortele instruktoritele edasi andub ja neid tulevaseks õppetöök võrgutab.

Olles hiilgavalt täitnud oma ülesande, lahkuvad neil päevil Eestist kaptenid G. C. Gardiner ja O. E. Worsley, kuna major Collier ka edaspidi veel mõneks ajaks meie teenistusse jääb.

Eesti kaitseväe nimel loen oma kohuseks südamest tänada 3 eelnimetatud Briti Õhujõudude ohvitseri eeskujuliku töö ja ülalpidamise eest Eestis ja soovin nendele ka edaspidises töös palju edu ja õnne. Lahkujad viigu kaasa teadmise, et Eesti kaitseväge ja eriti lennuvägi kunagi ära ei unusta nende tööd ja kaasabi Eesti õhujõudude organiseerimisel ja väljaõpetamisel.

N. Reek,
Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõj a m i n i s t e r.

Poola Kõrgema Sõjakooli külaskäik Eestisse.

Käesoleva aasta 27. sept. kuni 2. okt. külastas Poola Kõrgem Sõjakool Eestit. Peale meid külastati veel Lätit ja Soome.

Lätis viibis ekskursioon 6 päeva. 27. septembri hommikul kell 0835 jõudsid 13 Poola K. S. K. kuulajat, maadeteaduse professori Kindralst. kolonel Z a w a d z k i juhatusel Tallinna. Kindralstaabi esitajana oli jaamas külalisi vastuvõtmas kolonel-ltn. Laurits. Jaama oli ilmunud ka Poola sv. esindaja kol.-ltn. Kara ühes oma abi leitn. Kintopfiga.

Jaamahoones pakuti külalistele kohvi, mille järele ekskursandid visiidi tegid Poola saatkonda. Kell 1030 tegid külalised visiidi sõjaministri abi Kindral Lill'ile (sõjaminister oli haige) ja Kindralstaabi ülem kindral Tõrvandile. Kell 1100 võttis külalisi vastu Riigivanem. Peale seda tegid külalised visiidid kindral-majoor Unt'ile ja S. Ü. Ö. ülem kindral-majoor Jonson'ile. Siis tutvuneti Riigikogu hoonega, linnaga, muuseumidega jne. Kell 0100 korraldas Poola sv. esindaja Kol.-ltn Kara neile eine „Estonia“.

Kella 3—6 p. l. peeti külalistele Ohv. Keskkogu Kasiinos loengud Eesti ja Prantsuse keeles Eesti konstitutsiooni, ajaloo, Vabadussõja ja Eesti poliitilise maadeteaduse üle. Lektoritena esinesid kolonel-leitnandid Tomberg, Jaakson, Laurits.

Kell 2000 korraldati sõjaministri poolt diner Ohv. Keskkogu Kasiinos.

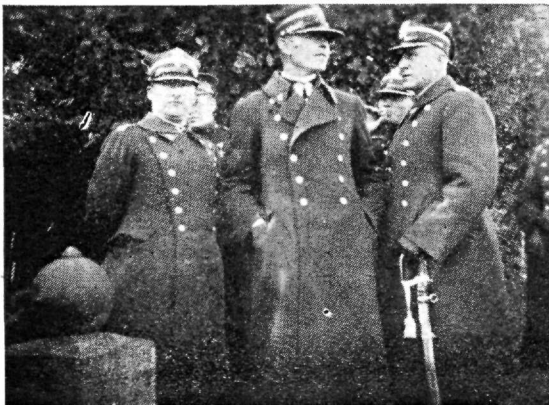
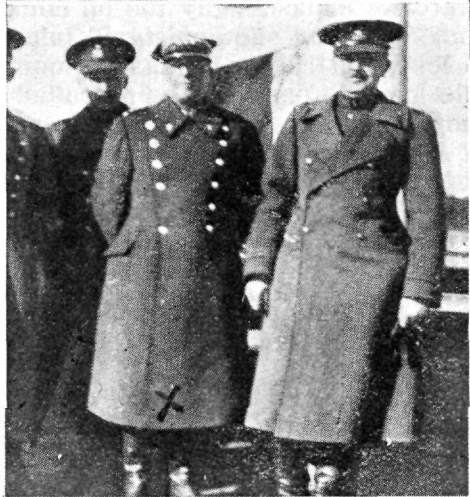
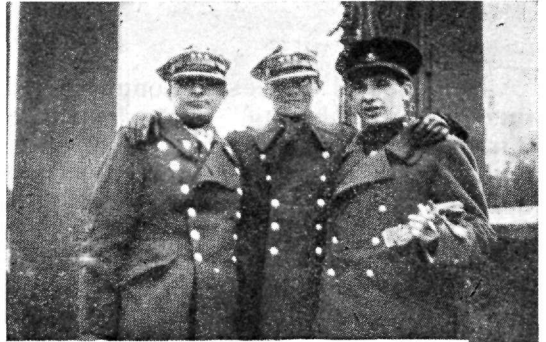
28. sept. kell 1000 sõideti Tondile Sv. Ü. Õppeasutustesse, kus ekskursiooni juhataja kolonel Zawadzki ekskursantide nimel pärja pani 1. detsembr. 1924. a. langenud kadettide auks püstitatud ausambale. Selleks ajaks oli ausamba juurde ülesseatud kadettide aukompanii. Pärast pärja asetamist tutvuneti Sv. Õppeasutustega.

Õhtul korraldati Poola Saatkonnas külalistele diner, kuhu ka kõrgemad Eesti sõjaväelased olid palutud.

29. sept. korraldati sõjalaeval „Lainel“ väljasõit Naissaarele ja Aegna saarele. Aegna saarel korraldati külaliste auks eine.

Samal ööl kell 0030 sõideti Tallinnast Rakveresse. Rakvere jaama külalisi vastuvõtma olid ilmunud kol.-ltn. Petzold ja major Lienthal. Jaamas oli ülesseatud ka garnisoni muusikakoor, mis mängis külaliste ilmunisel Poola hüümi ja pidulikku marssi. Jaam oli ilustatud Poola lippudega. Tehti visiit Rakvere garnisoni ülemale, kolonel Pavianile. Peale seda tutvuneti kasarmute ja linnaga. Eriti hea mulje jätsid külalistele uued möödunud aastal valmis saanud kasarmud. Kell 1245 sõideti Rakverest edasi Kohtlasse, kus külalisi vastuvõtma olid ilmunud põlevkivi-kaevanduse juhatajad. Põlevkivi kaevanduses anti seletusi vabrikus ja laboratooriumis, mida külalised suure huviga jälgi-

Moment Poola Kõrgem Sõjakooli külaskäigust Eestis 27. IX — 2. X 1928.

(X) Ekskursiooni juhataja kol. Zawadzki.

sid. Õhtuse rongiga sõideti edasi Narva.

1. oktoobri hommikul Narva jaam ja linn olid kaunistatud Eesti ja Poola lippudega. Diviisi orkester võttis külalisi vastu Poola hümniga. Jaama olid ilmunud I. diviisi staabi ülem kol.-lt. Triik ja Narva linnapea, kes tervitasid külalisi Narva jõudmise puhul. Peale kohvi tegi ekskursiooni juhataja visiidi I. diviisi ülem kindral-major Heinzele. Siis asuti vaatama vanu kindlusi. Käidi raekojas, muuseumis, „Pimeaias“, kus sajanõude jooksul võidetud ja kaota-

tud südameid, peatuti pikemalt, kui linna tähtsamal kohal...

Peale vastuvõtmist diviisi ülema poolt sõideti vaatama Narva koske ja sealt Vabadussõja ning teistele ajaloolistele võitlusväljadele. Siin andis kol.-lt. Triik lühikese ülevaate Vabadussõja võitlustest Narva all ja ka Kaarel XII kuulsamast võidust tsaar Peeter I üle.

Õhtul oli Narva linnapea poolt korraldatud diner, millest ka vanemad diviisi ohvitserid, diviisi staabi ülemaga eesotsas võtsid osa.

Poola Kõrgema Sõjakooli õpilased S. Ü. Õppeasutustes 28. sept. s. a.

Pärjapanek 1. dets. 1924. a. langenud kadettide ausambale.

Õhtuse rongiga sõideti tagasi Tallinna. Jaama saatma olid ilmunud diviisi staabi ülem ühes vanemate sõjaväelastega ja Narva linna-
pea. Diviisi muusikakoori saatel lahkus rong Narvast.

2. oktoobri hommikul jõuti Tallinna ja samal päeval kell 1000 hommikul sõitsid külalised laevaga Helsingi.

9. oktoobril p. l. jõudsid külalised tagasi Tallinna ja sama päeva õhtul sõitsid üle Riia tagasi Poolamaale.

Tallinnast lahkudes saabus ekskursiooni juhatajalt tervitus- ja tänutelegrammid Sõjaministrile, Kindralstaabi ülemale, Kindral Unt'ile, Sv. Ü. Õppeasutuste ülemale ja I diviisi ülemale.

Sõjaminister kindral Reek'ile.

Tallinn.

Lahkudes Eestist, palun Teid, Ekselents, vastu võtta meie sügavaim tänu südamliku vastuvõtu eest, mis meile

osaks sai meie viibimise puhul külalistenä Teie ilusal kodumaal.

Kolonel Z a v a d z k i.

Kindralstaabi ülemale,
Kindral Tõrvandile.

Tallinn.

Lahkudes Eestist tänan Teid, härra kindral, sõbraliku vastuvõtu eest, mis meile osaks sai meie viibimisel Tallinnas.

Kolonel Z a v a d z k i.

Kindral Jonson, Õppeasutuste ülem.
Tallinn.

Sõites ära Eestist, saadan oma suurima tänu Teile, härra kindral, südamliku vastuvõtu eest, mis meile osaks sai õppeasutusi külastades.

Kolonel Z a v a d z k i.

Põhjamaade sõjakunst.

„Sõdur”ile“ kirjutanud Rootsi rittmeister OLOF RIBBING.

Rittmeister Olof Ribbing.

I.

Maa-ala, millele asusid Rootsi rahva esivanemad, oli vanast ajast peale ümbritsetud võõrastest, vaenulikkudest rahvastest ja suguharudest. Juba Rootsi riigi loomise algpäevil kui riigikord kindlamad vormid oli omandanud, kujunes seal seisukord, mida meie strateegilises keeles nimetame seisukoraks sisemistel liinidel.

Juba paganausu aegadest peale otsis Rootsi rahva positiivne tegevustung sellest seisukorrast väljapääsu ida suunas; itta suundus Rootsi rahvatung, sest seal seisid temal ees kultuurilised älesanded ja arenemisvõimalused. Iga samm, mille Rootsi ida suunas ette võttis, tähendas Läänemaade kultuuri piiri edasinihkumist itta ning ühtlasi ka kohtumõistmist ida vägivallategude ja barbaarsuse üle.

Teises suunas sai aga edasiarenemise tee peagi suletud. Taani ümbritses Rootsi maa-ala lõunas, läänes ja põhjas. lõunas omades praeguseid Lõuna-Rootsi provintse, läänes — Hollandiga, Norra ühes Bohusläniga, ning põhjas vallates Jäämere randa kuni Moskvariigi võimupiirkonnani. Idamerel*) valdas ta Cotlandi ja lühikest aega ka Saaremaad.

Waldemar Seijr'i ajal 13. aastasajal ulatus Taani võim ka Eesti mannermaa üle. Nii võis Taani ka lõunapool Soome lahte moskoviitlastega vahetusse ühendusse astuda.

Võitluses, mida pidas Rootsi riik oma olemasolu eest, tundus peagi mõlemalt rindelt ühiselt toimiv surve. See oli surve ja ähvardus läänest, millega igat itta suundud sammu takistati; see oli Taani surve, millega Turgils Knutssoni ja Magnus Erikssoni sunniti idas moskoviitlaste võimupiiride tagasitõrjumiseks algatatud ettevõtet pooleli jätma.

Keskaja lõpu eel oli Rootsi riigi seisukord — sõjapolitiliselt ja strateegiliselt sisemistel operatiivliinidel — täiesti selge. Samuti oli ka koostöötamine tema vastaste vahel idas ja läänes kavakindlalt organiseeritud ja korraldatud. 1493. a. Taani kuninga Hansu ja Moskva suurvürsti Ivan Vassiljevitch'i vahel sõlmitud lepinguga taotleti hoopis suuremat eesmärki, kui „armastusküllane suhe ja vennalikkus“, nagu vene kroonikud kirjutavad; kuna selle terav ots oli juhitud „kontra suum inimicum et hostem Stenonem Sture regni Suecie gubernatorem,“) siis läks lepinguosalistel korda õige pea Rootsi riigi valitsejat kõrvaldada, ning nüüd jäi nende silmnähtavaks eesmärgiks mõlemil pool Idamerd*) ja Botnia lahte asuva maa-ala jagamine mõlemi naabri vahel, ja nimelt nii, et idapool Idamerd asuvad maad otsekohe Moskoovia võimu alla pidid minema.

Sest ajast peale, kui Gustav Vasa oli oma maa vabastanud Taani ülemvõimu alt, mis teatud perioodidel Uniooni nime kandis, jäi ikkagi püsima Taani ümber haarava seisukorra ähvardus. Sest oli kaunis kerge sulgeda ainukest juurdepääsu Läänemerele**) — Elfborgi kitsast maariba, kust Göta Elf merre jookseb. Taani võim Idamerd*) üle, mis tugines tema valdamisel olevatele saartele, võis iga silmapilk saada ära kasutatud igasugu ühenduse katkestamiseks lõunapool Idamerd asuvate maadega. Vallates Öre-

1) Oma vaenlase ja vastase Sten Sture, Rootsi riigi valitseja, vastu. Sture oli Rootsi riigi valitsejaks 1512—1520. a. (Tõlkija).

*) Baltimeri. (Tõlkija.)

**) Põhjameri. (Tõlkija)

sundi ja Belti kitsust, võisid taanlased oma äranägemise järele tee Idamerde*) või vastupidi sulgeda või avada. Nii suur oli Taani võim põhjamerede ühenduste üle, et Inglismaa, kes 16. sajangu keskel omale Venemaale kaubandusteel otsis, hoidudes Taani Idamerest läbisõidust, oli sunnitud Taanile maksma iga aasta 100 rosenobli suurust maksu Norrast põhjapoolt übersõidu õiguse eest.

Need on samad kaubandusteel, mil-liseid Inglismaa sest saadik nagu varemgi kangekaelselt kinni pidada on osanud.

Rõngas, mis selle järele Rootsi riiki kindlalt ümberhaaras, leidis ainus avaus: see oli nõrk Orduriik, Soome lahest lõunapool asuva saksa ordu, enise Mõõga-vendade rüütliordu, maa-ala. See riik ei olnud igatahes mitte tugev, kuid selle riigi olemasolu takistas siiski Rootsile vaenulikke naaberriike lõpule viia nende poolt kavatsatud Idamere edelapoolsete rannamaade ümberhaaramist.

Kui Orduriik 1558. a. moskoviitide hordede laastamise tagajärjel kokkuva-rises, tekkis Baltimaal poliitiliselt tühi ruum mille, järele naabrite käed välja sirutusid. Eriti Taani püüe oma võimu veelkord Eesti mannermaa üle maksma panna, tähendas Rootsile ohtu, ähvardust tema vabale olemasolule, mida ei võinud sündida lasta. Juhusel, kui Taani kavatsused õnnestunud oleks, oleks tema ka lõunapool Soome lahte vahetusse ühendusse astunud Moskvaga; seega oleks Rootsi riigi ümberhaaramine — nii poliitiliselt kui strateegiliselt — lõpule viidud ja rõngas suletud.

Seda momenti õieti hinnates, leidis Erik XIV, et seisukord nõuab Rootsi riigilt aktiivset vaheleostumist. Tallinna vallutamine 1561. a. tähendas õieti peale-tungi Taani agressiivsetele kavatsustele; see võeti ette selges teadvuses, et see Taaniga sõja välja kutsub. Järgnev sõja-puhkemine oli vististi Taani politika tõe-lise eesmärgi ja kavatsuste parimaks tõendajaks.

Erik XIV tuli veendumusele, et sei-sukord sisemistel liinidel aktiivset tegut-semist nõuab, ning et samal ajal passiiv-ne ootamine oleks tähendanud Rootsi igakülgset ümberhaaramist ja seega tema lammutamist. Ta tuli ka selgusele, et riik sisemiste operatiivliinide seisukor-ras nõuab alalist valmisolekut sõjale, võit-lus- ja tegutsemisvõimsat sõjaväge, mis alaliselt peab valmis olema tugevateks

otsustavateks löökideks. Sest rõngas pidi murtama ja purustatama; taktikalistest võitudest ükski oli vähe, vaenlane kelle vastu jõud koondatud, pidi täielikult ja lõpulikult võitlusest kõrvaldamata ja hä-vitatama, et asuda võiks nende vastu, kes ähvardavad teisest küljest, ilma et selle juures riskeerida hoobiga seljatagant.

Erik XIV otsus, kooskõlas Tallinna kodanikkude ja Eesti rahva soovidega, Tallinnat vallutada, oli ü h e s t k ü l j e s t defensiivne võte Taani ähvarduste vastu ka lõunapoolt Soome lahte Moskvaga ühendusse astuda. Teisest küljest aga tähendas see käsku Moskvariigile — loobuda oma vallutamispüüetes oma käsa väljasirutamast Eesti järele — „siiasaadik ja mitte kaugemale!“ Poola, kes ka oma pilgu kokkuvariseva Orduriigi maa-ala poole oli pööranud, ei ole kunagi varem suutnud selles piirkonnas lääne huvide kaitsja ülesandeid täita. Seejuures lahutas Poolat nagu hiljemgi liig kauge maa ning puudus vajalik võim merel.

Erik XIV otsus andis Idamere*) riikide strateegilistele ja sõjapolitilistele küsi-mustele õige lahenduse: tarvidus Baltimere ümber asuvatel riikide ühise blokina kokkuhoi-da — kaitseks Vene ohu vastu.

Äge võitlus Taani vastu, mis Rootsil Tallinna vallutamise järele läbi teha tuli, lõppes Stettini rahuga 1570. a. Kindlat tagajärge ei saavutanud kumbki võitlev pool. Kuid niipalju oli võitu, et Eesti maa-ala Rootsi riigiga ühendusse jäi. Taani katse, ka lõunapool Soome lahte Moskvaga ühendusse astuda, läks seekord nurja.

Kuid veel oli ägedaid võitlusi, et kin-nitada Baltimere ümber asuvate maade ühendamisest. 17. sajangu esimestel aastatel pidi Rootsi kuningas Kaarel IX kogu riigi jõu rakendama selleks, et saavutatud võitu kindlustada. Esikohal oli katoliiklik Poola, kes ikka jälle tahtis Baltimaid oma võimu alla võtta, ilma, et tal selle juures oleks jatkunud jõudu nende maade kaitsmiseks Moskva vägivalla eest.

Alles kuningas Gustav Adolf võis võitluse lõpule viia. Peale selle kui ta 1617. a. Stolbovas Soome idapiirid oli nihutanud kohtadele, kus nad praegugi asuvad, suutis ta võitluses Poola vastu Rootsi võimu idamere maadel korral-dada nii, et see aluse võis panna nende maade kultuuriliseks ja enesekorraldamise

*) Baltimeri. (Tõlkija.)

arengule. Seega saabus kulminatsioonipunkt aja järgule, mida veel tänapäev Eesti rahvas „kuldseks ajaks” nimetab.

Siiski ei jäänud seisukord Rootsi riigi sisemistel liinidel muutmatuks. Ka uued vaenlased tungisid tema piiridesse. Et takistada katoliikliku vastureformatsiooniga ühinenud Habsburgide keiserriigi pealetungi, oli Gustav Adolf sunnitud 4-aastase sõja kaasa tegema. Kõigilt poolt oli Rootsi riik ümbritsetud vaenlastest, kes ähvardasid tema olemasolu. Võitlusvalmis sõjajõud, otsustav sõjakunst ja

kindel ja tugev juhtimine olid nüüd tarvilikumad kui kunagi enne.

Õeldust peaks vististe jätkuma, et näidata põhijooni seisukorrast, milleni Rootsi riik oli jõudnud 1700. a., kui kogu Lääne-Euroopa oli liitunud, et teda hävitada. Enne kui asuda sõjakunsti vaatlemisele, mille abil Kaarel XII lahtipuhkevassuures Põhja sõjas oma vaenlastele hävitavaid lööke jagas, näib mulle kohane olevat pilku heita sellele, missugusele arenemisastmele oli tõusnud kaasaegse Kesk-Euroopa sõjakunst.

Reserv-ohvitser prantsuse sõjaväes.

Tema tähtsus, ettevalmistus ja selle ettevalmistuse täiendamine.

A. Traksmann.

I. Reserv-ohvitseride tähtsusest.

Paar näidet selle kohta, kuidas hindavad prantsuse sõjaväe kõrgemad juhid reserv-ohvitseride tähtsust.

1. Mõni aeg tagasi Prantsuse Maršalid J. Joffre, F. Foch, Ph. Pétain, F. D'Espérey, Em. Fayolle (†) avaldasid järgmise üleskutse:¹⁾

„Modern sõjavägi rakendab tegevusse kogu rahva. Tema täiendamine juhtidega on võimalik ainult rohkearvulise reserv-ohvitserkonna kaasabil, selle ohvitserkonna, kes rahuajal töötab hariliku kodanikuna, kuid sõjakorral astub välja — juhina. (Tõlk. sõrendus.)

Mobiliseeritud sõjavägi loeb ligikaudu neli viiendikku reserv-ohvitseride enda koosseisus. (Tõlk. sõrendus.)

Sõjavägi on niivõrra väärt, kui võrra on väärt tema juhid ning juhtkonna koguväärtus väga suurel määral oleneb reserv-ohvitserkonna väärtusest. (Tõlkija sõrendus.)

Reserv-ohvitser möödunud sõjas täitis hiilgavalt oma ülesande.

Kuid, et ta seda suudaks ka tulevikus, ning see on eeltingimuseks, et mobiliseeritud sõjavägi võiks olla lahinguvõimeline, selleks reserv-ohvitser peab rahuajal aegsasti end ette valmistama nende ülesannete täitmiseks, mis temale usaldatakse sõjaajal. Selleks on tarvilik, et reserv-ohvitser end täiendaks neis täienduskoolides ja kursustel, mis on ellu kutsutud sel otstarbel sõjaväe kaasabil.

Võimas Reserv-ohvitseride Ühing (Union National des Officiers de Réserve), üks neist vähestest organisatsioonidest, kus kõneldakse rohkem kohustest kui enda õigustest, on endale ülesandeks teinud aidata kaasa sellele tööle. Ta kutsub Ringkonnaülemate valve all töötavatesse reserv-ohvitseride täienduskoolidesse²⁾ oma liikmeid-eraisikuid: ärimehi, tööstureid jne. Nagu tähendas selle „Ühingu“ president, Hra André Lefevre, endine sõjaminister, töö mis siin sünnib on kinnituspreemia sõja vastu, analoogiline kinnituspreemiale tulakahju vastu.

Meie ühineme täiel määral nende mõtetega. (Tõlk. sõrendus.)

Õpetada reserv-ohvitseride tähendab teha head ja kasulikku tööd Prantsusmaa ja prantsuse rahva kasuks. Sest, kui sõda peaks puhkema, siis selle tagajärjed on seda õnnelikumad, edu seda kiirem ning kaotused seda väiksemad, mida paremini on kindlustatud juhtimine kõigil juhatusastmel.“

2. Reserv-ohvitseride Ühingu kolmanda aastapäeva puhul Pariisis, Sorbonne'i ülikooli suures aulas oli korraldatud pidulik aktus, Presidendi, Sõjaministri, Kõrgema Sõjanõukogu liikmete ja suurema osa Maršallite osavõtul, kus

¹⁾ „Appel des Maréchaux“, avaldatud ajakirjas „L'Ouest-Militaire“.

²⁾ Ecoles perfectionnements des officiers de réserves — neist koolidest lähemalt — allpool.

Peastaabi Ülem Kindral Debeney esines pikema ettekandega teemil „Reserv-ohvitseri ülesanded“.³⁾

Tolgin alljärgnevad mõtted sellest ettekandest:

„Sojaväes on arvel 125.000 reserv-ohvitseri. Meie voidukas sõjaväes möödunud sõja ajal reserv-ohvitser tegutses igal alal — nii staapides kui mitmesugustes väeliikides, ka kõige modernimates, mis tehnika arenedes loodi keset operatsioone. Reserv-ohvitser oli täis inuust ja osav oma töös, sest ta oli saanud nelja aasta jooksul põhjaliku väljaõppe tule all. Ühtlasi ta oli tihedasti ühte liidetud üksusega, mida juhtis — ühiste kannatuste ja rõomude sunnil.“

„Niisugusena esineb meile reserv-ohvitser, nagu teda näeme praegu — tüüp, mis loodud nelja sõjaaasta jooksul. See tüüp jääb, vähemalt kui eeskuju veel paljuiks rahu-aastaiks, sest, õnnelikult, veel kaua meie reserv-ohvitserkond oma enamikus koosneb Suure Sõjaveteraanidest. Sellelt mudelilt võime ja peamegi valmistama rahuajal võimalikult tõetruud äratõmbeid, olles teadlikud sealjuures, et ükski väljaõppe rahuajal ei suuda siiski anda ohvitseri samaväärse ettevalmistusega. (Tõlk. sõrendus.)

„Kuid, milline on selle ohvitseri (reserv-ohvitseri) seisukord eraelus? Millistest allikatest teda komplekteerida? Missuguseid väljaõppeviise kasutada tema õpetamiseks? Lõpuks, millised on tema kutselised ja sotsiaalsed ülesanded ühiskonnas?“ Nagu näete — terve rida küsimusi, millest on huvitatud nii noored, kes kavatsevad saada reserv-ohvitseriks, kui vanad veteraanid, kes peavad end täiendama omal alal.

„Kõigepealt: reserv-ohvitser — kodanikuna eraelus — on mitte mõni ebamäärane, varjusarnane olevus, mis omandab kuju ainult teatud hetkel — kui ta paneb seiga sõjaväe vormiriide — ei, vaid reserv-ohvitserkond on kindel, reaalne koondus, oma alalise statuudiga, mille määrab kindlaks 8. jaanuari 1925. aasta seadus.⁴⁾ See seadus määrab kindlaks reserv-ohvitseride komplekteerimise korra, nende teenistuskäigu, ülendamise ja autasu määramise võimalused“. Seega — juriidiliselt midagi sama kindlat kui te-

gev-teenistuses olev ohvitser. (Tõlkija märkus).“

„...**Kuid ei ole veel küllalt luua vormilisel reserv-ohvitser, vaid olulise tähtsusega on: tema tõesti panna elama.** (Tolk. sõrendus.) Iga reserv-ohvitser on seotud oma elukutsega. Kuidas sisse tungida selle inimese isiklikku ellu sarnaselt, et teda tõsiselt valmistada ette nende ülesannete täitmiseks, mis on korgemad kui kõik muu?“⁵⁾

„...Peale isikliku ettevalmistuse reserv-ohvitseri tähtsamaks ülesandeks — kohalikkude juhtide juhatusel — **on kaasa aidata rahva üldisele sõjalisele ettevalmistamisele.** (Tõlk. sõrendus.) Laiade hulkade ettevalmistamine õhu- ja gaasisõja vastu, riigi majanduslisele ja tööstuslisele mobilisatsioonile kaasaaitamine — igaüks omal alal — need on küsimused, kus reserv-ohvitseri töö võib tuua suurt kasu. Lõpuks, näen tulevikus laialise tegevusala just reserv-ohvitserile, nimelt noorsoo sojalise ettevalmistuse etendamise alal enne sojaväeteenistusse astumist. Kuigi selle töö põhijooned tuleviku suhtes on veel väljakujunemisel, paistab mulle, et küsimuse lahendamise on võimalik ainult reserv-ohvitseride kaasabil, kes siin töötavad käskäes oma kaasteenijatega tegev-teenistusest.“

„...Reserv-ohvitser üksinda olles ei suudaks lahendada kõiki üleskerkivaid küsimusi: see muutub palju holpsamaks kollektiivse jõupingutusena, milleks aitavad kaasa seltsid ja ühingud.

„Kohalikkudes ringkondades eelkutsutud seltside (associations) eesmärgiks kõigepealt on: sõprussidemete loomine omavahel. Ühtlasi neis koonduvad paljude ohvitseride soovid ja avaldused, mis seltside kaudu antakse edasi „Reserv-ohvitseride Ühingu“le. Viimane saadab küsimused kaalumiseks sõjaväe võimudele, kust otsused — sama teed mööda — teatatakse liikmetele-ohvitseridele. **Niisugune tihe side ait ülesse ja ülevallt alla on parim tagatis kollektiivses töös, mida nõuab elu.**“ (Tõlk. sõrendus.)

„Kui meeletuleta, et meil on 120.000-line ohvitseride reserv — ühtlase

³⁾ „Le Rôle de l'Officier de Réserve“, avaldatud ajakirjas „L'Ouest-Militaire“.

⁴⁾ Sellest seadusest allpool pikemalt.

⁵⁾ Kuidas prantsuse sõjaväes see küsimus on lahendatud — sellest allpool.

ettevalmistusega, teadlik oma ülesannetes ja väärtuses nii kodanikuna kui ohvitserina, siis, arvan — selle organiseeritud kodanikkude koonduuse mõju riigis pole mitte väike. (Tõlk. sõrendus.) Reserv-ohvitser peab olema teadlik selles mõjus ning ühtlasi teadlikult püüdma väljendada seda mõjutust, et arendada kodanikkude eestkätt kahte moraalset väärtust, mis on möödapääsmatult tarvilikud igale vabale rahvale, nimelt: distsipliini tunne ja arusaamine sõjaväe tarvilikkusest.“

„...Ma ei saa oma ettekannet lõpetada teisiti, kui et maalin Teie silme ette lühikesi pildi meie tuleviku sõjaväest. Ma näen ta täiesti sarnasena meie võidukale sõjaväele minevikus. Näen seal sõpru aktiiv- ja reserv-ohvitseri, nagu möödunud sõjaski, ühes ja samas vormiriides, elustatud ja tiivustatud ühede ja samade arusaamistega ja tunnetega. Kahtlemata palju uusi nägusid ja juure tulnud reserv-ohvitseride peresse. Algajad nagu alati on alguses pisut kartlikud. Kuid nende hea tahtmine võib kahtlemata esialgsed raskused: neil ei pruugi ju muud, kui oma silmad pöörda vanemate sõprade poole, et neilt leida eeskujuga ja õpetust. Ning Suure Sõja veteraanide ülimalt ülesandeks olgu oma eeskujuga õpetada noorematele võidu suurt saladust.“ (Tõlk. sõrendus.)

Ülaltoodud mõtted, väljendatud nii Maršalite avalduses kui Peastaabi ülema ettekandes, demonstreerivad kujukalt Prantsuse sõjaväe keskjuhatuse ja vanemate juhtide vaateid reserv-ohvitseride kohta. Ettekandes peegeldub ühtlasi see tee, mida mööda on käidud, et praktiliselt lahendada küsimust, nimelt:

- seadusandliselt luua kindel alus reserv-ohvitseride komplekteerimiseks ning reguleerida tema õigused, kohused ja teenistuskäik;
- virgutada kõigi abinõudega reserv-ohvitseri isetegevusele, nende poolt ellukutsutud organisatsioonide kaudu ning nende abil liita reserv-ohvitseride pere üheks kindlaks homogeenseks tervikuks. **Teiste sõnadega vormeerida mitte ainult reserv-ohvitseri, vaid ka reserv-ohvitserkond;**

— olles vormeerinud reserv-ohvitseri ja reserv-ohvitserkonna nii juriidiliselt kui faktiliselt, **ta liita võimalikult tihedate sidemetega aktiiv-ohvitseriga ja aktiiv-ohvitseride perega**, sarnaselt, et mõlemad kokku moodustaksid ühtlaselt ettevalmistatud ja kutselise sõprusega kokkujoodetud juhtide pere, kelle hoolde võib iga silmapilk usaldada „Prantsusmaa vabaduse ja au.“

Vaatleme lähemalt tehtud tööd, niivõrra, kui seda olen suutnud tähelepanu kohapeal.

II. Reserv-ohvitseride komplekteerimine, õigused ja teenistuskäik.

Need küsimused on lahendatud 8. jaanuari 1925. a. ja 15. jaan. 1924. a. seadustega. Järgmised korraldused neist seadustest väärivad tähelepanu:

A. Reserv-ohvitseride komplekteerimine ja ettevalmistamine.

Reserv-ohvitserid komplekteeritakse:

- 1) Tegevteenistusest reservi arvatud ohvitseridega;
- 2) sõjaväelastega, kes tegevteenistuses olles on arvatud vääriliseks ülen-dada reserv-nooremleitnandiks;
- 3) allohvitseridega reservist, kes tegevteenistuses teeninud allohvitserina vähemalt viis aastat;
- 4) allohvitseridega, kes oma tegevteenistuse lõpul, või, olles reservist kutsutud kordamisoppustele, omandab „rühmaülema“ õigused. Õiguste saamiseks korraldatakse erilised katsed.

Esimene kategooria moodustab prantsuse sõjaväe reserv-ohvitseride peamise massi, sest siia kuuluvad kõik Maailmasõja lõpul demobilisatsiooni puhul, reservi arvatud ohvitserid. Rahuajal, pärast sõda, tegevteenistusest reservi arvatud ohvitseride arv ei ole suur: seda hinnatakse keskmiselt 0,50 kuni 1 ohvitseri väeosa peale aastas.

Teise kategooria moodustavad rahuaja reserv-nooremleitnantideks ülen-datud noormehed, kes saanud sellekohase ettevalmistuse. Kahtlemata see allikas on kõige tähtsam, kust ammutatakse uut jõudu reserv-ohvitseride peresse. Kuidas funktsioneerib see allikas?

Nagu meilgi reserv-ohvitserideks valmistatakse ette ainult neid noormehi, kes on saanud keskkooli või kõrgema üldise hariduse. Selleks on kaks teed.

a) Noormehed, kes koolides ei ole saanud kõrgemat sõjalist ettevalmistust, väeossa sattudes, erilise valiku järel, määratakse reservohvitseride — õpilaste üksustesse. Õppus neis üksustes vältab 6 kuud, mille jooksul võetakse läbi allohvitseride õppekursus. Pärast ülendust allohvitseriks viimased, erilise valiku järel, komandeeritakse Sõjakoolidesse vastavalt oma väeliikidele, kus õppekursus vältab samuti 6 kuud, millele järgneb ülendus reserv-nooremleitnandiks. Ülejäänud 6 kuud ohvitser teenib rügemendis rühmaülemana.

b) Noormehed, kes juba kesk- või kõrgemates õppeasutustes on läbi teinud kõrgema sõjalise ettevalmistuse kursuse (préparation militaire supérieure) ning komisjoni ees sooritanud vastavad katsed, sõjaväkke sattudes, teatud valiku järel, komandeeritakse kõhe sõjakoolidesse vastavalt sellele väeliigile, milleks ta end ette valmistanud. Nende edaspidine teenistuskäik on samasugune, kui neil, kes kõrgemat sõjalist ettevalmistust koolides ei saanud. Seega noormehel, kes on saanud kõrgema sõjalise ettevalmistuse koolis, on suured teenistuslised eesõigused: sundusliku teenistuse aeg lühenenud kuue kuu võrra ning võimalus vabaneda täiesti teenistusest sõdurina. Kõrgem sõjaline ettevalmistus on reglamenteeritud eriseadusega, mis kohustab seda ettevalmistust andma osalt sunduslikult, osalt vabatahtlikult. Õppust annavad ohvitserid ning tööd koordineerib korpus staap. Kursuse vältus umbes 250 õppetundi, 2—3 aasta jooksul. Õppekava väga laialine: esimesel aastal — kõigile üldine ettevalmistus jalaväe alal, mille järel õpilased valivad omale väeliigi. **Õppuseks koolid varustatakse kõikide relvadega, kuulipildujad ja suurtükid juure arvatud.** Suured eesõigused, mis antakse neile, kes saanud kõrgema sõjalise ettevalmistuse, avatleb rohkesti noori seda õigust kasutama. Suur osa reserv-nooremleitnantidest, kellega olen kokku puutunud väeosades, on oma sõjalise algettevalmistuse saanud just koolides.

B. Reserv-ohvitseri auasted ja ülendamine kõrgemasse auastmesse.

1. Auaste reserv-ohvitserile antakse Presidendi dekreediga, sõjaministri ettepanekul. Auaste annab r.-ohvitserile siis, kui ta on kutsutud tegevteenistusse, kõik need õigused ja eesõigused, mis on aktiivohvitseril.

2. Ülendused. Reserv-nooremleitnant ülendatakse r.-leitnandiks pärast nelja aastast viibimist r.-nooremleitnandina, kuita selle aja jooksul on kaasa teinud vähemalt ühe õppeperioodi.

R.-leitnant võib olla ülendatud r.-kapteniks pärast kuue aastast viibimist r.-leitnandina, kui ta selle aja jooksul on teinud kaasa vähemalt kaks õppeperioodi. Üks õppeperiood on nõuetav siis, kui leitnant on arvatud reservi tegevteenistusest.

R.-kapten võib olla ülendatud r.-majoriks pärast kuue aastast viibimist kaptenina, kui ta selle aja jooksul on kaasa teinud vähemalt 2 õppeperioodi ning pidades silmas muid analoogilisi tingimusi, mis on maksivad tegevteenistuses, vastavalt väeliigile, sama auastme kohta. Üks õppeperiood on nõuetav siis, kui kapten on arvatud reservi tegevteenistusest.

R.-major võib olla ülendatud leitnant-koloneliks pärast nelja aastast viibimist majorina, kui ta selle aja jooksul on kaasa teinud vähemalt ühe õppeperioodi ning pidades silmas muid analoogilisi tingimusi, mis on maksivad tegevteenistuses, vastavalt väeliigile, sama auastme kohta. Õppeperiood ei ole nõuetav siis, kui major on arvatud reservi tegevteenistusest.

R.-leitnant-kolonel võib olla ülendatud koloneliks pärast nelja aastast viibimist leitnant-kolonelina, kui ta oli arvatud reservi tegevteenistusest ning, erijuhtumistel reservis olles, kui ta on kaasa teinud vähemalt ühe õppeperioodi või silmapaistvalt töötanud sõjalise ettevalmistuse või riigikaitse ettevalmistuse alal.

R.-ohvitseride ülendamine auastmes sünnib ainult valiku järel, välja arvatud ülendamine leitnandiks. Ülendamise ettepanekutes tuleb pidada silmas r.-ohvitseride tööd ka väljaspool õppeperioode, eriti r.-ohvitseride püsivust täienduskoolide õppekursuse täitmisel.

Auleegioni annetamine reserv-ohvitseridele sünnib eridekreedil alusel.

Sõja ajal reserv-ohvitseride ülendamine, samuti Auleegioni annetamine neile sünnib samasugustel tingimustel kui tegev-teenistuses olevatele ohvitseridele.

Võimalus saada ülendatud kõrgemasse auastmesse kuulub suurimate eesõiguste hulka, mis on reserv-ohvitseril. See võimalus prantsuse sõjaväes on traditsiooniline juba aastakümnete jooksul. Ta on annud kõige paremaid tagajärgi, sest ta ei lähe riigile midagi maksmata, kuid on mõjuvaks abinõuks reserv-ohvitseride virgutamiseks edasipüüdvale tööle. Sealjuures sõjaväe keskjuhatus tõesti on asunud seisukohale, et reserv-ohvitseride järjekindel, pidev täiendamine on ilmingimata niivõrra tähtis, et need, kes seda tööd teevad oma igapäevaste ülesannete kõrval, tõsiselt on väärt saama ülendust.

III. Reserv-ohvitseride täiendus-õppused.

Kuidas teostatakse reserv-ohvitseride täiendusõppusi tegelikult prantsuse sõjaväes.

Viibides staažil mul' oli võimalus neid jälgida kõikides väeliikides. Üldine pilt kõigis korpuste raiioonides kujuneb järgmiselt:

Reserv-ohvitseride täiendatakse:

- a) Perioodiliselt — kokkukutsutamise õppe perioodidele, mis on sunduslikud ja vabatahtlikud;
- b) pidevalt — erilistes täienduskoolides (des écoles de perfectionnement des officiers de réserve).

A. Õppeperioodid.

Sõjaministril on õigus kutsuda reserv-ohvitseri sunduslikult õppustele, mille vältus ei või tõusta üle 4 kuu kogu reservis olemise ajal. (La loi du recrutement 31. III 1928. a., art. 49).

Käesoleval aastal kõikides rügemendis olid korraldatud sunduslikud õppeperioodid, vältusega 3 nädalat. R-ohvitserid täitsid oma õppeperioodi neis väeosades, kus nad on nimekirjas ning kus neil tuleb teenida sõjaajal. Ühel ajal reserv-ohvitseridega täitsid oma õppeperioodi ka reserv-sõdurid. Reserv-väelastest kõikides väeosades olid moodustatud eriüksused — kompaniid, patareid, eskadronid jne.

Neis üksustes reserv-juhid olid määratud vastutavatele kohtadele ning nad täitsid kõik nõuetavad kohused, kusjuures neid instrueerisid, tabekorral, alalisväge ohvitserid ja allohvitserid.

Õppekava sisaldas seda, mida vastaval üksusel või ülemal tuleb teha sõjaajal. Tuleb alla kriipsutada, et reserv-väelaste üksustes tööd tehti tõesti suure huviga ning õppetöö lõpul korraldatud suurematel taktikalistel õppustel ja esinemistel reserv-üksus ei erinenud milligagi tegevast väest. Õppetöö lõppedes sageli oli korraldatud lihtne omavaheline koosviibimine ohvitseride vahel, kus tulutati meele langenuid. Lahkuti tundmusega, et on tehtud kasulikku tööd, mille vältusel on õpitud tundma ja hindama üksteist. Meie ajakirjanduses on vilksatanud nii mõnigi kord teateid prantsuse reservväelaste rähutustest, distsipliini rikkumistest jne. Olen veendunud: need andmed on pärit äärmise pahempoolse vaatega ajakirjandusest ning on suurel määral liialdatud.

Kahtlemata, reserv-väelaste õppeperioodid raskendavad kohapealset tööd väeosades. Kuid sellega lepitakse kui paratamatusega, olles teadlikud, et reservi väljaõpetamine kuulub alalise kaadri tähtsamate ülesannete hulka.

Vabatahtlikult iga reserv-ohvitser võib oma palve peale väeosas võtta osa õppustest 15 päeva jooksul neil aastail, kus teda ei ole kutsutud sunduslikult. Lennuväes lendurile vabatahtliku õppeperioodi võib pikendada kuni 30 päevani. Peale selle reserv-ohvitserile kõigis väeliikides võib olla võimaldatud täita erilist staaži rügemendis. Staaž võib olla kas lühiajaline (stage de courte durée), vältusega — palgaga. Üks õppeperiood, ilma palgata — kuni 3 kuud, või pikaajaline — vältusega minimum 1 aasta ja maksimum 8 aastat (La loi de 8. I 1925. a., article 42). Pikaajalise staaži tingimused on lähemalt kindlaks määratud eridekreediga.

b) Reserv-ohvitseride täienduskoolid.

Oma töö ulatuselt ja saavutatud tagajärgedelt need asutused vääriavad tõesti, et neid käsitleda lähemalt.

Reserv-ohvitseride täienduskoolid oma praegusel kujul funktsioneerivad

1924. aastast (15. j. 1924. a. seadus, täiendatud 30. nov. 1926. a.).

Tähtsamad põhimõtted, mis seaduses ette nähtud, on järgmised:

„Täienduskoolide eesmärgiks on arendada ja täiendada reserv-ohvitseride ettevalmistust harilikkude õppeperioodide v a h e a e g a d e l.

On kasulik, asutada koole võimalikult suure arvul, et nad teha võimalikult kättesaadavaks reserv-ohvitseridele. On soovitatav neid asutada igas garnisonis või koguni väljaspool garnisoni, kus on võimalik leida kohaseid ruume ning sinna regulaarselt saata häid instruktore.

Kõik koolid, mis asuvad korpuse ringkonnas, alluvad korpuse ülemale, kes nende suhtes kannab samasugust vastutust, kui iga aktiivväe üksuse suhtes. Korpuse ülema kasutuses on üks vanem ohvitser, kes juhhib kõrgemat sõjalist ettevalmistust ja reserv-ohvitseride täiendusõppusi.

Kohalikkude tingimuste mitmekesisuse tõttu kõik koolid ei oma muidugi ühesugust organisatsiooni. Ringkondades võivad, näiteks, esineda järgmised koolide tüübid:

- Segakoolid, kuhu võetakse vastu ohvitseride kõigest väeliikidest;
- väeliikide koolid;
- koolid staabi- ja mitmesuguste „teenistuste“ (service) jaoks;

Peale selle ringkondade v a h e l i s e d koolid väeliikide ja teenistuste jaoks.

Koolides võib organiseerida erikursuse ohvitseride auastmete järtele.

Instruktorid täienduskoolidesse tulevad valida erilise hoolega. Põhimõttelikult nad olgu alalised. Neid tuleb valida kõrgema sõjalise ettevalmistuse instruktorite, staapides ja väeliikides teenivate ohvitseride hulgast.

Praktiliste harjutuste läbiviimiseks tuleb saavutada, et oleks vähemalt üks instruktor iga 15 ohvitseri peale.

Väeosa ülem, mille juures kool on ellu kutsutud, peab vaatlema viimast kui iga teist osa rügemendis, pühendades temale tõsist tähelepanu.

„Täienduskoolide õppekavad, peaaugustalt sõjalised, tulevad kokku seada sarnaselt, et kolme aasta jooksul oleks läbi võetud teatud tervikuline õp-

pekursus. Koolide juhatajail, enne eelnimetatud õppekavade kokkuseadmisele asumist, tuleb tutvuneda mitmesuguste tegevvaes korraldatavate erikursuste kavadega, mis saadetakse korpustesse peastaabi poolt.

Õppetöö täienduskoolides koosneb:

- ettekannetest;
- praktilistest harjutustest kaardil ja maastikul;
- ekskursioonidest — võimalust mööda;
- laskeharjutustest.

Ettekanded.

Ettekannete peamiseks eesmärgiks olgu mitmesuguste eeskirjades sisalduvate küsimuste käsitlemine. Mõned ettekanded olgu siiski pühendatud üldküsimustele, eesmärgiga laiendada ohvitseride vaimlist silmaringi. Ettekandeid on lubatud pidada ainult neil ohvitseridel, kes selleks on eriti kõlblikud (ohvitserid staapidest, kõrgema sõjalise ettevalmistuse instruktorid jne.). Sõna võivad võtta ka reserv-ohvitserid.

Ettekannete kavad tulevad aegsasti teatada ohvitseridele.

Harjutused kaardil.

Harjutused kaardil käsitlegu lihtsaid, elulisi küsimusi juhtimise alal, neis raamides, nagu see on tarvilik reserv-ohvitseridele. Tuleb püüda võimalikult arendada algatud tegevust ja ei mitte teda kaua arutada tegevuse lähtekohal. Hoiduda õpetamast paljuid asju korraga.

Harjutustel tuleb:

- Valida harjutuste juhatajaid ainult autoriteetsete ohvitseride hulgast;
- anda reserv-ohvitseridele juhtida üksusi ja erialasid, mis vastavad tema auastmele ja ettevalmistusele;
- erilist tähelepanu pöörata sideküsimustele väeliikide vahel, tuleplaani väljatöötamisele ja sideabinõude otstarbekohasele kasutamisele;
- teemid aegsasti avaldada kohalikkudes ajakirjades;
- huvitavamad otsused ja lahendused avaldada samuti kohalikkudes ajakirjades.

Harjutused maastikul.

Harjutused maastikul tulevad korraldada samasugustel põhimõtetel. Need harjutused teostatakse kas ainult juhtidega või tervete üksustega ühes

vastavate sideabinõude kasutamise-
ga. Üksused ja abinõud annab väeosa, mille
juures kool töötab.

Ekskursioonid lahinguväl-
jadele.

Ekskursioonid lahinguväljadele kor-
raldatakse kas korpuse staabi poolt, või
mitme korpuse poolt ühiselt.

Laskeharjutused.

Eesmärgiga asendada võimalikult jär-
jekindlalt reserv-ohvitseride laskeosa-
vust kõigist relvadest, neile on avatud
kõikide väeosade ja garnisonide laske-
tiirid ja laskeväljad.

Samuti reserv-ohvitseridele on või-
maldatud osa võtta kõigist laskevõist-
lustest, mis korraldatakse aktiiv-ohvitse-
ride vahel.

Eeltoodud põhimõtetele rajatud re-
serv-ohvitseride täienduskoolid on levi-
nenud üle terve Prantsusmaa kõigis
korpuste ringkondades. Igas korpuse
ringkonnas neid on mitte üks — kaks,
vaid rohkearvuliselt. Kõige pealt kõigis
neis linnades, kus asuvad väeosad.
Tutvunedes nende koolide tööga mitmes
ringkonnas, kus viibisin staažil, ning mit-
mesugustes väeliikides, tahaksin alla
kriipsutada järgmisi üldisi jooni,
mis väärivad tähelepanu:

a) Töö kõikides koolides on organi-
seeritud tõsiselt. Koolide juhatajaks
harilikult on määratud pataljonide üle-
mad, sageli Kõrgema Sõjakooli haridu-
sega. Väeosade ülemad, mille juures
koolid asutatud, pühendavad neile tõsist
tähelepanu. Seega vastavate juhtide
poolt on tehtud kõik, et töö areneks edu-
kalt. Koolide tööd korpuse ringkonda-
des koordineerib korpuse staap, kus sel'
alal töötab üks vanem ohvitser (juhatab
ühtlasi kõrgemat sõjalist õppust kooli-
des).

b) Teiselt poolt ka reserv-ohvitserid
suhtuvad tööle koolides tõsiselt. Näi-
teks, väikeses V. linnas asutatud koolis
käib järjekindlalt 65—70 kuulajat. Oh-
vitserid, kel' tuleb õppetööde otstarbel
sõita kooli raudteel, saavad alanda-
nud hinnaga sõidupileti, ühesugustel alus-
tel aktiiv-ohvitseridega.

Ohvitseride nimed, kes püsivalt võ-
tavad osa õppetöödest koolis, avalda-
takse sõjaministeeriumi ametlikus teata-
jas. Peale selle, muidugi, seda arvesta-
takse ülenduste ettepanekuil.

d) Õppetöö arenemisele koolides ai-
tavad mõjuvalt kaasa korpuse ring-
kondades väljaantavad kohal-
likud reserv-ohvitseride aja-
kirjad. Nimetatud ajakirjades avalda-
takse koolide töökavad ning tähtsamad
ja huvitavamad ettekanded ja
praktilised harjutused. Aja-
kirja sisu on tõsine ja huvitav.

Näitena toon ühe täiendus-
kooli töökava juunis s. a.:

Pühapäeval, 3. juunil, kell 10.

Ettekanne: „Sõjalised operatsioonid
Maailmasõjas välisrinnatel.“

Neljapäeval, 14. juunil, kell 9.

Harjutus kaardil: „Pealetung — ette-
valmistus ja teostamine tankide toetu-
sel“.

Pühapäeval, 17. juunil, kell 9.

Harjutuse lõpetamine, mis 14. juunil
jäi pooleli.

IV. Reserv-ohvitseride organiseeri- mine korporatiivselt.

Mitte vähem tähelepanu, kui reserv-
ohvitseride professionaalsele etteval-
mistamisele ja täiendamisele
Prantsuse sõjaväe keskjuhatus pöörab
reserv-ohvitseride organiseerimi-
sele korporatiivselt. Milliseid
eesmärke siinjuures taotletakse, on otse
üllatava selgusega väljendatud kindral
Debeney ettekandes.

Tõesti vähe on vormeerida re s e r v-
ohvitser, vaid on tarvilik luua re-
serv-ohvitserikond ning siin korporatiiv-
setel alustel organiseeritud seltsid ja
ühingud on asendamatud. Reserv-oh-
vitser on kodanik. Teda ei saa juhtida
ega kasvatada täpselt samade abinõu-
dega, nagu see sünnib aktiiv-ohvitseri
juures. Niisuguses olukorras kasvata-
tava isetegevust ei saa asendada
millegiga muuga, vaid teda tuleb õhu-
tada ja arendada niipalju kui vähegi või-
malik. **Siin tuleb ilmsiks prantsuse juh-
tide suur moraalne paindumus abinõude
valikus ülesseatud eesmärkide saavuta-
miseks.**

Mis kujutavad endast prantsuse re-
serv-ohvitseride seltsid ja ühingud!
Meie oleme kuulnud ühte-teist nende
üleriiklisest koondusest — „L'Union Na-
tionale des Officiers de réserve“. Kuid
see on ainult kõrgeim tipp, pea tervele
süsteemile, mis on ehitatud alt ülesse.

Selle süsteemi algrakuks on koha-
likkudes garnisonides ühes sel-

le lähemas ümbruskonnas asuvate r.-ohvitseride poolt ellukutsutud seltsid, mida lühendamise mõttes võiks nimetada garnisonide seltsid.

Toome mõned tähtsama põhimõtted ühe niisuguse seltsi põhikirjast.

Seltsi eesmärgiks on: oma liikmete sõjalise hariduse täiendamine ning nende moraalsete ja materiaalsete huvide kaitsmine, väljaarvatud igasugu poliitilised ja usulised küsimused.

Selts koosneb tegev- ja auliikmetest.

Iga uus liige võetakse vastu kahe endise liikme soovitusel.

Liikmemaks on määratud kindlaks 15 frangi peale.

Seltsi tegevust juhib juhtiv komitee (comité directeur), mis koosneb üheksast liikmest.

Seltsi peakoosolek koosneb kõigist tegev- ja auliikmetest.

Niisuguse seltsi peamiseks tegevuseks on virgutada oma liikmeid osa võtma täienduskoolide tööst ning uute liikmete leidmise otstarbel ühendusse astuda võimalikult kõikide reserv-ohvitseridega, kes asuvad kohaliku garnisoni piirkonnas.

Üks kord aastas on seltsi peakoosolek, mis on? pandud võimaliku pidulikkusega. Pärast koosolekut harilikult banket. Selts korraldab peale selle oma liikmetele lõbustusi, näiteks balle, mis vähemates garnisonides kujunevad tähelepandavaiks sündmusiks.

Seltsi kasutada on kohaliku garnisoni ohvitseride kogu ruumid (Cercles militaires).

Eksiarvamiste ärahoidmiseks juhin siinjuures tähelepanu asjaolule, et prantsuse „cercles militaires“ ei kujuta ohvitseri kogusid selle sõna otsekohes mõttes. Ohvitseride kogud kui korporatiivsed asutused, prantsuse sõjaväes puuduvad täielikult. Kuid suuremates garnisonides, vastavate ametlikkude korralduste alusel, funktsioneerivad need „cercles militaires“, mida juhib garnisoni ülemal korraldusel määratud komitee. Neis ruumides on harilikult raamatukogu, lugemistuba, biljard, suuremad saalid, köök ja söögiruumid (suurtes garnisonides) ja magamise ruumid (suurtes garnisonides).

Garnisonide seltsid ühendatud ühiseks koonduseks, mida võiks nimetada ringkonna reservohvitseride seltside ühendus

(Fédération des Associations d'Officiers de réserve de la région). Seltside „Ühendust“ juhib Nõukogu, mis koosneb kõikide seltside esitajaist. Igal aastal peab „Ühendust“ oma kongressi, mis vältab harilikult 2 p. ning on? pandud võimalikult pidulikult. Kongressile ilmuvad võimalikult kõik reserv-ohvitserid. Kongress on ühendatud ekskursioniga, lõbustustega, ettekannetega ning lõpul — piduliku banketiga. Kongressist võtavad osa kõik korpuse ja diviiside vanemad juhid. Luges kongressidel vastuvõetud sooviva valdusi — ning neid on harilikult üle viiekümne — selgub, et tööd siin tehakse huviga ning et need ühendused on tõesti v a h e l ü l i k s, mis loob „t i h e d a s i d e a l t ü l e s“, nagu tähendas kindral Debeney oma ettekandes.

Lõpuks ringkondade ühendused on ühendatud üldriiklikuks reserv-ohvitseride „Ühinguks“. Selle „Ühingu“ igaaastased kongressid on sündmuseks, mis äratavad tähelepanu ka väljaspool Prantsusmaad. Kongressi vältus harilikult 3 päeva. Ta jaguneb komisjonideks. 1927. a. kongressi peeti Strassburgis, et väljendada uue provintsi ühtekuuluvust Prantsusmaaga, 1928. a. kongress — Toulonis, suures sõjasadama linnas, eesmärgiga, väljendada maaväe ja mereväe kokkuuluvust. Kongresside töö alati on olnud viljakas. Vastuvõetud sooviva valdusi 1927. a. üksinda oli 350 ning nad ilmusid trükis eribroshüürina. Võimalik pidulikkus ning tähelepanu, mis neile kongressidele pühendab terve Prantsusmaa, sõjaväe keskjuhatusega eesotsas, näitab kui võrra kõrgelt hinnatakse siin reserv-ohvitseride iseseisvat organiseerimistööd, mis on kujunenud üheks kõige tähtsamaks teguriks just reserv-ohvitserkonna kui terviku vormeerimisel.

Niisugusena esineb meile Prantsuse sõjaväe reserv-ohvitser ja reserv-ohvitserkond. Ta on paljude aastate püsiva töövili, mis algatatud ja järjekindlalt arendatud sõjaväe keskjuhatuse poolt.

Kas peaksime tegema mõningaid järeldusi eeltoodust meie eneste suhtes? Minu arvates, küll.

Reserv-ohvitseride küsimus meil ei ole veel lahendatud lõpulikult. Kui uus „ohvitseride ettevalmistamise seadlus“ löi kindla ja küllalt elujõulise aluse reserv-ohvitseride ettevalmistamiseks, siis reserv-ohvitseride ettevalmistamise

täiendamine ning ühes sellega reserv-ohvitseri teenistuskäigu reguleerimine, reserv-ohvitseride koondamine ning, mis kõige tähtsam, nende lähendamise neile väeosa dele, kus neil tuleb teenida — kõik need küsimused ootavad veel lahendamist.

Mõni aeg tagasi olime väga piinlikkude sündmuste tunnistajaiks, mis arenesid ühe väeosa ja sinna väeossa kuuluvate reserv-ohvitseride vahel ning mis sattusid koguni ajakirjandusse. Ilma et hakata juurdlema, „kes süüdi“, tähendaksin: süüdi on üldine olukord. Need sündmused, näiteks, ei ole kuidagi mõeldavad siin, prantsuse sõjaväes, kus üldine olukord on hoopis teistsugune.

Selle olukorra meiegi peame looma ümber. Meie kaitseväs on tehtud suuri

edusamme alalise kaadri ettevalmistamise ja täiendamise alal. Suur töö on käimas ühenduses uue organisatsiooni ja üheaastase teenistuse elluviimisega. Kõike ei suudeta korraga.

Kuid reserv-ohvitseride küsimus on neid järjekordseid suuri ülesandeid, mis ei kannata viivitamist, kui tahame, et otsustaval silmapilgul meie kaitseväge juhiks tõesti enam-vähemgi ühtlaselt ettevalmistatud ja ühiste moraalsete sidemetega kokkuliidetud ohvitserkond.

Millist teed käia selle suure eesmärgi saavutamiseks, arvan, Prantsuse sõjaväe keskjuhatause kogemused annavad selleks häid näpunäiteid, ilma et pruugiksime sealjuures täielikult kopeerida teiste tööd.

Vesoul, 23. september 1928.

Mitte alati pole julge pealehakkamine pool võitu.

Aäremärkeid J. L. artiklile „Tankide kasutamisest“).

O. Sternbeck.

Julgest pealehakkamisest ei ole väga lugupeetud J. L.-il igatahes mitte puudust. Tuliute ettepanekutega esinemine nõuab alati julgust, seda enam esinemine ettepanekutega, mis tahavad maksta panna uusi põhimõtteid lahingulöömise alal. Siin on alati kaalul hulgad inimesed ja täiesti asjata hävitatud inimesed — ebaõnnestumise puhul. Ning mitte ainult asjata ahvrite toomine ei käi ebaõnnestunud katsete kaasas, vaid ka üldine moraalilangus. Õnnetult korraldatud ja juhitud võitluses kord peksasaanud üksusest ei saa pea kunagi enam pärast head löögiüksust, seda näitavad kõik sõjakogemused. Sellepärast näib neis küsimustes kõige hoosam järelekaalumine enam kui soovitatav olevat.

Lugupeetud J. L. ettepanekud on uued. Igatahes täiesti vastukäivad sellele, mida olemasoleva harjunud kuulma senini. Kuulipildurid, suurtükimehed, ühesõnaga kõik, kõik, kõik aina kurdavad, et neile „meie oludes“ vägise kiputavat kätte mõõtma liig suuri „tükitöö“ lahmakaid. Ei tahetavat tihti sugugi arvestada sellega, et „meie oludes“ ei suurtükk ega kuulipilduja kuidagi rohkem metalli välja pilduda ja

tööd ära teha ei suuda, kui mõnesugustes teistes oludes, ja antavat vägise täita ülejõu käivaid ülesandeid... J. L. on esimene, kes öelda julgeb: „Töönormid, mis teie minule eeskirjas olete kätte mõõtnud, on liig väikesed! Ma võin vähemalt kaks korda nii palju oma hoole alla võtta, tarbekorral veel enamgi. Praeguste normide juures peaksid mul muist jõududest ilma tööta pealetungi sabas kaasa sõrkima. Sellepärast vajavad normid revideerimist.“

Niisugune julge ettepanek on ju iseenesest väga rõõmustav. Kuid ta on ikkagi niivõrra uus ja senistest arusaamistest lahukumine, et tahtmatalt kahtlus tekib selle kohta, kas ta ka küllalt on läbi mõeldud ja läbi kaalutud...

Iga ehituse, mehhanismi jne. projektteerimisel on esimese järgu tähtsus arvestamisel materjalide ja konstruktsiooni elementide vastupanuga nende peale mõjuvatele jõududele. Kui selles arvestuses tehakse vigu, variseb ehitus paratamatalt kokku, puruneb mehhanism.

Ilma et kuidagi tahaksime puudutada soomusvägede tublit „pealehakkamise“ vaimu või hävitada usku nende tõelistesse võimetes, katsume vaadata, kas J. L. et-

*) V. „Sõdur“ nr. 39/40 — 1928. a.

tepanekutes kogemata sedalaadi vigu ei leidu...

I.

Enne kui asuda küsimuse kaalumisele, mida õieti suudaks teha rühm tanke kilomeetritelaiusel rindel, mõned üldised „ääremärked“.

Kas peaks kusagil pool ja mingisuguste kogemuste põhjal olema loobunud igivanast tõekspidamisest, mis muu seas ka rasvase kirjaga on fikseeritud meie J. E. II § 192 kolmandas lõikes:

„Pealöögi suunas ei olda kunagi liialt tugev...“

Meie teada veel mitte. Hoopis selle vastu. Ikka kindlamini astutakse välja tõekspidamise eest, et praeguse aja relvastuse juures kaitse niivõrra tugevaks on muutunud, et pealetungija teda ilma erakorraliste abinõude tarvitusel võtmiseta ei suuda murda.

Tõepoolest, kaitsja pool on terve rida elemente, mis ta tuld kõvendavad, mis võimaldavad ta tulirelvadest välja pitsitada maksimaalse võime. Varjatud paigunemine, maastiku ja kunstlike varjete täieliku ärakasutamise võimalus, täpselt kindlaks tehtud laskedistsidid, pidev vaatlemine ja läheneva vastase silmaspidamine, võimalus pea piiramata hulka laskemoona valmis hoida nõuetavatel kohtadel, võimalus vastast tulega tabada momentidel, mil ta ise tulega vastamiseks on jõuetu (liikumisel) — kõik need on juba iseenesest parimused, mida sugugi alahinnata ei maksa. Pealetungijal puuduvad nad kõik: ta liigub lahtiselt, kogu aeg kaitsja silma ees, kus ta kõige vägevamad vastased, kaitsja automaatrelvad, asuvad, on talle teadmata, laskemoona edasi- ja juuretoimetamine on seotud raskustega; vastase asukohti täpselt kindlaks määrata ja oma tuld õieti ning mõjuvalt nende pihta viia saab ta alles siis, kui vastane juba tule on avanud, s. o. tegevuses temast juba palju ees on. Tule tehniline juhatamine riisub pealetungijalt alati mitu korda rohkem aega, kui kaitsjal. Märkide leidmine, otsus nende tule alla võtmise viisi kohta, märkide kättejuhatamine, kauguste hindamine jne., seda peab pealetungija kõik alles tegema — kaitsjal on see töö suurelt osalt ette valmis tehtud. Peale selle veel lõpmata suured ajakaotused alalistel seisukohtade vahetamisel.

See on aga ainult üks külg asjast. Teine ja veel tähtsam asjaolu on see, et pealetungija just kallaletungi kõige kriitilisel ja otsustavamal hetkel vägisi kipub

ilma jääma igasugusest tulikaitsest. Suurtükivägi ei saa oma neutraliseerivat tuld kaitseorganite peal kuidagi hoida sissemurde hetkeni, mürskude loomulik hajumine sunnib kergete kaliibrite tuld edasi viima, kui pealetungija on jõudnud umbes 200 meetrini vastasest, raskete kaliibrite tuld — veel palju ennemalt. Üle peade töötavate kuulipildujate tuletoetus lõpeb nõrga reliefiga maastikul harilikult siis, kui pealetungija on jõudnud umbes 500 meetrini vastasest, ainult väga järskude küngastega kaetud maastikul on võimalik üle peade veel kauem tulekaitset anda. Rünnaakudistantsil (200 m) lõpeb ta aga igal juhutamisel kindlasti. Ainult flankeerivalt töötavad kuulipildujad suudavad oma maashoidvat tuld jätkata kuni ründaja on jõudnud granaadiviskekaugusteni. Kuid igaüks, kes on kaasa teinud suuremaid jalaväe õppuseid, teab väga hästi, kui raske on pealetungi nii välja suunida, et ideaalselt flankeeriv tulekaitse igalpool oleks võimaldatud. Just selle punkti ümber keerleb alati arutuste kriitika. Ja kui seda raske on teostada õppuse olukorras, siis on muidugi mitu korda raskem seda teostada tule all. Neid kohti, kus pealetungija just rünaku ajaks jääb ilma mõjuva tulekaitseta, saab alati leiduma külluses.

On sissemurre teostatud, süveneb kriis veel enam. Jalaväe oma automaatrelvad, niihästi kerged, kui ka rasked, pole veel kohale jõudnud ega seisukohtadele asunud. Vahetu side suurtükiväe massiga on katkenud. Vastasel aga võivad just siis takistamatalt töötama hakata kõik need „vaikivad kuulipildujad“, näpplaskurid, p. k. mehed jne, kes senini enesest meelega ei olnud elumärkigi annud.

Neil momentidel on pealetungija kõige nõrgem. Neist kriisimomentidest ülesamine nõuab erakorralisi abinõusid.

Tank on üks neist erakorralistest abinõudest. Ja kas võib öelda, et nende abinõude suhtes pealetungija kunagi liialt tugevaks võiks saada? Kas võib ükski pealetungija ette teada, kui palju neid üliõelaid „vaikivaid“, flankeerivaid ja nurgatagant saakivaritsevaid tulepesi kaitsjat puutumataks jääb pealetungija tules? Meie teame ainult täiesti kindlalt, et kaitseorganite täielik hävitamine võimata on ükskõik kui tugeva ettevalmistuse juures. Kui palju neist aga puutumata jääb ja kus kohal neid pealetormamisel löksud varitsevad, sellest ei tea meie midagi.

Käputäis püsima jäänud kindlaid, külmaverelisi näpplaskureid, mõni hästi pai-

gutatud ja tegevusvalmis kuulipilduja — ning väga lühikese aja jooksul võib vaibuda võrdlemisi suurte masside kallaletung, **kui õigel ajal kohal ei ole erakorralist abi.**

See nähtus on omane mitte ainult positsioonisõjal kõigi ta traattõkete ja beetoonklotsidega. Ta võib esineda ka kõige harilikumas manööverlahingus.

1915. a. 9. ja 10. augustil (v. k. j.) surusid sakslased venelastele Goloda küla juures (Bjelski ja Bjalystoki vahel) kõvasti peale. Venelastel olid seisukohad sisse võetud vaevalt mõni tund enne sakslaste pealetungi algust, positsioonil asusid pealetungi raskuspunkti vastas paari Turkestani polgu riismed ja poolteist pataljoni 266. polgust, mis alles juulikuu algul kõvasti täiendatud olid väheõppinud nekrutitega, ja mis mingisuguste eriliste lahinguvõrustega hiilgada ei võinud. Ohvitseridest ja allohvitseridest äärmine puudus. Suurtükiväge — null, mürskude puudumisel. Sakslastel vastas selle eest üle saja toru rikkaliku laskemoonaga. Kaks päeva vältas see etendus: ikka 2—4 tundi marulist suurtükitulda, siis rünnakukatse. Ja kõik need katsed varisesid kokku venelaste vaevaste jäneseaukude ees. Leidus ikka salkkond laskureid ja mõni kuulipilduja, kes rünnaku otsekohese surmale suigutasid, niipea kui sakslaste torud vaikima olid sunnitud, et mitte oma meestele hulka lasta.

Eriti visa oli üks 12. Turkestani polgu kuulipilduja. Tema vastu toodi 10. VIII välja rasked kaliibrid ja tehti metsasalu, mille serva läheduses ta asus, sõna tõsisel mõttes saepuruks. Kui aga kallaletung käima läks, tiksus see kuulipilduja jällegi puutumata edasi ja pani kallaletungi seisma.

Juba sellest nõrgast niidikesest, mida enesest neil päevadel kujutas vene positsioon, ei saadud isegi suure tehnilise ja jõulise ülekaalu juures kahe päeva jooksul jagu. Puudusid „erakorralised abinõud“. Seal oleks ehk neid võrdlemisi vähe vaja läinud. Kes teab aga ette öelda, missugusel määral neid vaja läheb siis, kui tegemist on vähegi kindlama positsiooniga, vähegi enam ettevalmistatud kaitselahinguga ja vähegi tugevama relvastusega.

Seal leidus umbes 1½ kilomeetri laiusel rindel ainult kolm (!) kuulipildujat; sakslaste attaki peasuuna vastas töötas ainult üks! Praeguse aja pataljonis on aga 10—16 rasket kuulipildujat, 18—36 kergekuulipildujat, peale selle iselaadijad püsid, kuni 16 lasku sekundis andvad püstolkuulipildujad, lõpuks näpslaskurid jne. Kas sõandab lugupeetud J. L. kindlasti ette

öelda, kui palju neist riistadest vabalt töötama jääb kallaletungi kriitilisemaks hetkeks? Muidu ei tea ju kuidagi öelda, kui palju just nende raskuste likvideerimiseks erakorralisi abinõusid vaja läheb ja kas meie neid rünnakule minevale pataljonile vast liiga palju ei anna.

Siiski — J. L.-il näivad selle kohta kindlad andmed olevat. Ega ta ometigi muidu ei ütleks:

„Paistab, nagu oleks tankide kompanii toetus pataljonile liig tugevaks rusikaks.“

Vabandagu lugupeetud J. L. meie jalaväelist uskumatust selle teadmise vastu, kuid kõik senised jalaväe kogemused näitavad, et pealetungija otsustaval kohal **kunagi liiga tugev** ei suuda olla, ja selle põhimõtte juures tuleb meil ikka püsima jääda. Liigtugevust meil küll karta ei maksa.

*

Kuid — meie eeskiri ütleb ainult pealöögi suuna kohta, et seal kunagi ei suudeta liialt tugev olla.

See on tõsi. Kuid kas saame meie oma „erakorraliste abinõude“, muuseas ka lahingvankrite poolest kunagi nii rikkaks, et meil neid jatkuks igasugustele suunadele? See on juba reaalne „meie olu“, mis tundmata ei tohiks olla ka J. L.-ile.

Ehk on aga „natuke igalepoole“ parem, kui palju otsustavatele kohtadele ja mujale mitte midagi.

Vaevalt jõuaksime sellega kaugemale. Otsustavatel kohtadel paneme meie kaalule ka oma peamise jalaväemassi. Meie püham kohus on siis ka selle eest hoolitseda, et kõigi abistavate relvliikide ja erakorraliste abinõude võimed neil kohtadel seda tahaksid, et see mass ka võitu suudaks tuua, mitte aga ei muutuks asjata toodud ohvrite hulgaks. Eriti „meie oludes“, kus meie ka jalaväemassi lõpmata rohkusega kuidagi uhkustada ei saa.

Liiga tugevad ei suuda meie selles tagamises, kahjuks, kunagi olla.

*

Muuseas — laia avalikkuse ette tuleb see „toetuse vähendamise“ ettepanek praegu küll esimest korda, päris uus ta siiski ei ole. Erialameeste poolt sissetooduna esines ta juba kevadel 1927 J. E. II esimeses projektis ja oli kaalumisel komisjonis, mis oli määratud selle projekti läbitöötamiseks. Komisjon lükkas aga ta kindlasti tagasi ja lõi selle redaktsiooni, mis praegu esineb eeskirjas.

*

Kui lehitseme teiste maade eeskirju, siis leiame küll ka Nõukogude Vene 1927. a. jalaväe lahingeeskirjast, II jaost, § 150-st, et „reeglina iga jalaväe pataljoni kasutusse antakse kolmetankiline rühm tanke...“ Seega täiesti J. L. ettepanekule vastav üldine reegel.

Kuid... sama § 150 lõpus loeme, et „tankide rühm on jagamatu lahingüksus, mis normaalselt suudab kallale tungida umbes 200 m rindel.“

Ja sama eeskirja § 347-s leiame, et nõukogude pataljoni pealetungimine võib väiksem olla, kui 500 meetrit (löögiandmise suunades näib see reegel olevat)... J. L. lubab aga ühe tankide rühma poolt kõva toetust jalaväele 1000 m rindel. See on ikka midagi hoopis teist ja väga vaiel-davat.

II.

Mis on tank sisuliselt?

Liikuv, soomusplaatidega kaitstud kuu-lipilduja või väiksekaliibriline suurtükk. Selle relva meeskond on tanki vinguses ja palavas sisemuses, kitsaste laskepilude taga õige ebamugavates vaatlus- ja tööta-mistingimustes. Laskemoona tagavara — väga piiratud.

Tulejõu poolest ei suuda seega tank milgil tingimusel anda rohkem, kui vastav maa peal seisukohale asetatud relv.

Ülemalnimetatud ebamugavuste tõttu ennemalt palju vähem. Umbes võrduka võiks tankirelva tulevõime maapealse relva tulevõimele vast ainult siis, kui tank seis-ma jätta ja ka mootor seisma panna. Täiel liikumisel ei ulata mõjuv tuli milgil tingi-musel kaugemale, kui vaevalt paarsada meetrit, ka lihtsalt käiva mootori juures vähendavad põrutused relva tabamisvõimet igatahes tuntavalt.

Kuid oletame siiski, et tankirelv oma tabamisvõimete poolest täiesti võrdub maa peal mugaval seisukohal asuvale relvale.

Kuilaial rindel võib see relv edukalt tegutseda?

Enne kui vastata sellele küsimusele, katsume vastate teisele küsimusele:

Millest oleneb selle rinde laius, mille üks relv mõjuva ja küllaldase tulikaitse alla võib võtta?

J. L. harutuste järele on selle laiuse määravaks elemendiks maksimaalne mõjuvtule distantis (lhk. 1123 vii-mane lõige ja selle lõike järg leheküljel 1124). Meie loeme nimelt: „... kummagilt

poolt jääb kuni pataljoni lõikepiirideni kuu-lipilduja-tankidel 300—400 m, kahurtan-kidel 400—500 m, millised on ka maksimaalsed tulistamise kaugused, et tervet pa-taljoni kallaletungi riba hoida oma tule all.“ Nii siis — mitte ainult teotseda tu-lega teataval rindel, vaid isegi „hoida tule all“ rinnet, mille laius võrdub maksimaalsele mõjuvtule distant-sile.

See on alles omapärane teooria! Selle järel peaks jalaväe praegune masinarelvade-ga täiskiilumine olema kõik üks tühi töö ja vaimurärimine! Lafetile paigutatud kuu-lipilduja mõjuv tuli ulatab ka kõige halve-mates kauguse ja teiste laskeandmete mää-ramise tingimustes 800—900 meetrini — järelikult peaks J. L. teooria järele talle ka 800—900 m rinnet võima kätte mõõta. Pa-taljonile jatkaks 1—2 masinarelvast kül-lalt!

Ei, see teooria vist ikka küll õige ei taha olla.

Teotsemisrindede laius oleneb relva an-tud tabamis- ja töövõime juures veel hoo-pis teistest elementidest, nimelt: a) **üles-andest**, mis sellel rindel on vaja täita, b) **oludest**, milledes seda ülesannet tuleb täita ja d) **lahingulistest erinõuetest** selle ülesande täitmisel.

Kui relvale antakse ülesandeks luua teatavas kohas tõkketuli, on rinde laius üks. Kui samale relvale tehakse üles-andeks, anda se g a v t u l i teatavas raioo-nis, on selle raiooni laius sootuks teine. Kui mulle ülesandeks tehakse vastase üksikuid edasiliikuvaid gruppisid ootamata tulelööki alla võtta kusagil 1½—2 km meie seisukoha ees oleval legendikul, on mul rindelaius üks, jällegi teine on ta, kui umbes samasugune ülesanne antakse 500 m kaugusel liikuva vaenlase suhtes. Üks asi on anda tulikaitset avangardidele lähene-misel, teine asi on kaitsta pataljoni jõe forsseerimisel või traattõketesse murtud kitsast august läbiminemisel.

Mis ülesanded on täita tankil?

Meie J. E. II § 617 piirab tankide te-gevuse **jalaväe toetamisega rünnaku ajal**. Ka kõik järgnevad paragrahvid, eriti §§ 628—635 käsitlevad just r ü n n a k u t e o s t a m i s t tankide toetusel.

Seega meie eeskiri sirgjooneliselt ase-tab tanki nende erakorraliste abinõude hulka, mis peavad **jalaväge aitama üle saa-da tulikaitse kriisist rünnaku ajal ja sisse-murretele järgnevatel hetketel**. Sellest ole-nevad siis ka ülesanded ja lahingulised eri-nõuded nende ülesannete täitmise kohta.

Vaja on ära hävitada või vähemalt neutraliseerida need tulevõitluse abinõud, mis sedamööda üles kerkivad ja tegutsema hakkavad, kuidas kallaletungiva jalaväe edasijõudmisega ikka enam kustuma või positsiooni sügavuse poole edasi nihkuma hakkab kallaletungi kaitsev tuli.

Tank saab seda teha. Ta liigub jalaväe ees, tema laskevälja ei mata kinni edasiminev jalavägi. Ta võib neile tulepesadele piiramatalt läheneda ja kui tuletabavus ette ei löö, neid kas või puruks rullida.

Lahinguline erinõue aga on selle ülesande täitmisel: kiirus, kiirus ja veel kord kiirus...

Ohvrid kallaletungija ridades võivad siin kasvada iga sekundiga. Hea ja vabalt töötava näpslaskuri keskmine tabamiskiirus (laadimisvõtted kaasa arvatud) on rünnaku vastuvõtmise distantsidel oma 12 tabamist minutis, k. k. ja p. k. võivad neil distantsidel isegi paiskava külvamise juures hõlpsasti saavutada tabamise keskmiselt iga 3—5 sekundi jooksul. Kusagil künka või mullahuniku taga varitseb oma saaki senini jonnakalt vaikinud kuulipilduja, selle flankeeriv tuli võib kallaletungija ammu enne täiesti maha niita, kui jõutakse saada abi neilt relvadelt, milledega vahetu side rünnaku ajal katkeb. Jalaväe saatjad suurtükid, oma rasked ning kerged kuulipildujad, need on niisugusel „lõksujooksmise“ hetkel tihti sama kättesaamatud, kui Jumal kõrges ja keiser kaugel. Nad ei näegi tihti oma seisukohtadelt niisuguseid flankeerivaid pesi, ei pääsegi neile oma tulega kallale. Seni on tähtis, et abi oleks lähedal, silmapilkselt kättesaadaval. Tanki ülim ülesanne oleks selle kiire abi andmine, alati kohal, alati saadaval olemine. Isegi rohkem: selle abitarvituse ettenägemine, vastase kahjutuks tegemine, enne kui ta kallaletungijale on jõudnud tuntavat kahju teha.

Kas suudab tank neid nõudeid täita laialirindel?

Ei ole vaja erilisi arvestusi, vaja on ainult vähegi tunda praeguse aja kaitse-süsteemi iseäraldusi, et selle küsimuse peale kindlasti eitavalt vastata.

Täpselt piiratud ülesanded, hoidumine igasugusest jõukillustamisest (J. E. II § 617) on nõue, mida milgil tingimusel ei tohi täitmata jätta. Ja laiade rinnete oma hoole alla võtmine ei ole ju õieti ka midagi muud, kui jõukillustamine.

*

J. L. väidab, et meie suviste õppuste tulemused olevat näidanud, et „3-tankiline rühm suudab kiirelt tulistada kõik märgid, mis asetatud 1000 m laiusel maaribal.“

Kui J. L. ometigi oleks lähemalt näidanud, mida need „kõik märgid“ enesest kujutasid; palju neid oli, kuidas nad paigutatud olid, missuguses korras ja kui kauaks nad nähtavale ilmusid jne.! Kui ta ka oleks selgemalt öelnud, mis see „kiirelt“ tähendab! Siis oleks umbkaudugi otsustada võinud, kas saavutatud kiirus ja tabamised („tulistamisest“ üksi on veel vähe) ka lahingus midagi oleksid kaalunud. Nüüd aga on J. L. väide ainult õhusrippuv isiklik arvamine, muud midagi.

Olgu aga tähendatud, et meie isegi Põltsi laskeväljal peetud suurtel lahinglaskmistel, kus tarvitada on olnud hulga väeosade märklauamaterjal ja tööjõud, kus „puuvaenlase“ ülesseadmine ja juhtimine on alati olnud terve võrdlemisi suure väeosa ohvitseride ning meeskonna käes, veel kunagi ei ole suutnud täiesti tõetruult märkides kujutada ühe või kogunt kahe kaitse asuva pataljoni tegevust. Ja sellegi juures, mis seal on suudetud konstrueerida, on lõputulemus alati olnud — võrdlemisi kehvad tabamisprotsendid üldse ja kõllalt täiesti puutumata jäänud määrke eriti.

Tankide eksperimenteerimisvõimalused Valdeki laudsiledal laskeplatsikesel on sootuks enam piiratud. Ei paista kuidagi tõenäosena, et on niihästi märgimaterjali kui ka märkide ilmumise juhtimise poolest suudetud luua lahingu realiteedile vähegi lähedale künnivaid pilte. Selleks puudusid lihtsalt ainelised võimalused. Puuduliku katsematerjali põhjal otsustamine on aga ka liig julge pealehakkamine, mis sugugi ei pruugi olla „pool võitu“.

*

Võidakse ehk veel öelda, et märkide leidmise ja tabamise kiirused õppeväljadel ühes suhtes paratamatalt väiksemad on, kui lahinguväljal. Märgid ei paugu, neid on sellepärast raskem leida. Tulistava kuulipilduja võidavat aga üles leida silmapilkselt.

See ei ole kahjuks mitte nii. Suutsuta rohu ja õlisuitsu eest hoidumise juures võib tulistav kuulipilduja, kui ta hästi on moondatud, niisamuti leidmata jääda, kui tumm märk. Näiteid selle kohta võiks manöövrite ja õppuste praktikast tuua palju, kuid ruum ei luba.

Ja on õieti ainult ajaküsimus, millal jalaväe relva paug lahinguväljalt kaob. Selle probleemi lahendamisele on juba kümnete aastate eest lähedale jõutud (Maximi paugusumbutaja), leitud aparaadid pole aga senini veel „sõjakõlblikud“ olnud. Praegusel tehnikal ja teadusel on palju enam vahendeid probleemi lahendamiseks olemas ja lahendamata ta vist küll ei jää.

III.

Nüüd veel paar sõna paari hoopis isearalise motiivi kohta J. L. ettepanekutes.

J. L. tahab oma tankirühmadega tingimata vabalt manööverdada. Selle võimaluse puudumine tundub temale raske ja nagu ülekohtuse sundusena. („Rühmad on seni surutud oma liikumise suuna raamidesse ja nad on sunnitud, ilma et vabalt manööverdada, oma tegevuse objektidele tungima kallale.“ Lhk. 1124.)

Aga jumalukene, selleks just ongi tankile soomusrüü peale pandud, et mitte mööda künnivagude vahesid roomata, „hiiliseid“ otsida ja iga sekund maastikule kohaneda ei pruugiks, et ta seda teha võiks, mida katmata jalamees ei või. Ega siis tank oma „manööverdamisega“ ometigi kellegile hirmu peale ei aja! Just see, et ta otsekohe kallale võib minna, et ta tuleallika võib tuua otsekohe kaitsja nina alla, et ta lõpeks kaitsja „vastupanupesad“ sõna otsemas mõttes lömmi võib sõita, teeb ta kardetavaks ja teeb tast ka võimsa erakorralise abinõu **jalaväe toetamiseks** lahingu kriitilisemal hetkel.

Muidugi tugevnevad alatasa ka kaitsja relvad. 1918. a. tüüpi tank ei ole praegu muidugi enam kaugeltki see „kindel linn ja varjupaik“, mis ta oli oma lahinguväljale ilmumise silmapilgul. Ta on aga siiski enam, kui katmata inimkeha. Ja kui aeg kätte jõuab, mil jalaväe tankivastased relvad tanki soomuse niisama hõlpsasti läbistavad, kui võipüti, siis on ka aeg niisuguse tanki kolikambrisse heitmiseks. Kallite masinatega, mis ometigi rohkem ei anna, kui katmata inimkeha, lahinguväljal ilusaid manöövreid teha oleks mõttetu.

*

„Harilikult ikka sulasid kokku pataljoni osad, kuna üks ja sama tankide rühm tihti toetas mitme pataljoni pealetungi.“ (J. L. artikkel, lhk. 1124, lõpus.)

Kui see nii oli, siis on just see kõige rabavamaks vastuväiteks J. L. ettepanekutele.

Miks sulasid pataljonid kokku? Arva-

tavasti sellepärast, et ei olnud küllalt erakorralisi abinõusid nende üleaitamiseks rünnakukriisist. Ei olnud küllalt jõudu ootamatalt üleskerkivate tulepesade **silmapiilkseks** hävitamiseks. Ühe rühma aeglane töötamine võimaldas pataljoni hävinemise.

Ja miks jäid tankid „ellu“? Lihtsalt sellepärast, et jalaväel enesel puudusid rohkearvulised tankidevastased relvad ja kaugemale seljataha paigutatud suurtükivägi enam töötada ei saanud, kui tankid kaitsel asuvale jalaväele juba liig lähedale olid jõudnud.

Nii ei tõenda see näide veel sugugi ühe tankiderühma küllaldast tugevust, ümberpöörduvalt — ainult nõrkust.

*

J. L. võtab üldse kõik ainult tankide eneste vaatepunktilt. Toetatava jalaväe huvid kipuvad ikka nagu kõrvale jääma.

Tankide vastastikust toetamist võimaldava intervalli suurusest saab ta, näiteks, nii aru, et see intervall peab võimaldama kartetschiga eemale peletada tankidele kallale tungijaid! Kui ta oleks mõelnud toetatava jalaväe peale, siis oleks tal ehk see pilt silma ette kerkinud, et mõnest vastupanupesast (tugev klp. pesa) kuulipilduja tank üksi ehk nii kiirelt jagu ei saa, kui vaja, ja et siis kahurtankil võimalus peab olema ajaviitmata sekka lüüa ja tülikat vastupanu likvideerida. Selles vastastikus abistamises ei ulata küllalt kiirelt tegutsema väljapoole teatava väikese sektori piire — siit on siis ka välja mindud umbkaudse tankidevahelise intervalli määramisel. J. L. aga mõtleb ainult tankidele endile kallale tungijate peale ja tuletab oma intervallid nende eemale peletamise võimalustest!

*

Kui meie ka sunnitud oleksime, pataljoni laialirindel ainult ühe tankiderühmaga toetama, siis oleks see mõeldav ainult nii, et tankiderühmale antakse täpselt piiratud ülesanne kusagil pataljoni tähtsamal ribaosal, kattes tankidega ikkagi ainult täiesti normaalse rindelaiuse, 100—150, äärmisel juhtumusel 200 m. Ülejäävas ribas teaks siis pataljon kindlasti, et tal seal tankide toetust loota võib olla ainult sel juhtumisel, kui tankiderühm oma kindla ülesande juba on täitnud. Igasugune „vaba manööverdamine“ võib küll tankide enestele väga hea ning kena olla, jalaväele aga ei anna ta rünnaku toetamiseks mitte midagi.

IV.

Minu kirjutus on pikemale veninud, kui lugupeetud J. L. ettepanekute sisu isenesest oleks nõudnud. Neist ettepanekutest oleks võinud ka mõne reaga üle saada.

Asi ei ole aga mitte ainult J. L. ettepanekutes tankiderühma rindelaiuse kohta. Asi on selles, et meil ikka ja alati, igal õppusel ja harjutusel eriväeliigid ja lihtsad jalaväe toetusrelvad vägise ära unustama kipuvad, et jalavägi otsustab lahingu ja kõik teised väeliigid ning toetusrelvad jalaväge ta ülesannete täitmisel ainult toetavad, kuid teda asendada ei suuda. Seda unustatakse, olgugi, et see J. E. II e s i m e s e s paragrahvis on tugevasti allakriipsutatult kirja pandud.

Seda ei unusta mitte ainult J. L. Seda kipuvad unustama isegi jalaväe oma kuulipildurid, rääkimata teistest väeliikidest. Kõik nad kipuvad oma ette „vabalt ma-

nööverdama“ ja uskuma, et nad oma ülesande täitnud on, kui nad aga vastasele ükskõik kus ja kuidas on oma tegevusega suutnud teatavat kahju teha.

J. L. artikkel pakkus ainult soodsa juhu näitamiseks, missuguse mõistete segamiseni niisugune iseseisva tegutsemise tendents võib viia. Siit ka „ääremärkuste“ pikkus, mille eest vabandust palun niihästi J. L.-ilt kui ka lugijatelt üldse.

*

Sobima saame kindla kaastöö ainult siis, kui igapäev, kelle kohuseks on toetada jalaväge ta ülesannete täitmisel, oma saavutuste kriitilisel hindamisel ja kõigi oma tegevuskavade kokkuseadmisel välja lähivad reeglist:

Ainult siis oleme rahuldavalt täitnud oma ülesande, kui meie oma tegevusega oleme suutnud vähendada jalaväe kaotusi ja vaeva ning teda aidata võidule.

Pilk Jaapani sõjaväe ellu.

Jaapani ratsaväe väljaõppe sõit murdmaastikul ja lõkete ületamine suvel 1928.

Jaapani sõjaväest saadetakse iga aasta kümme-kolmeand ohvitseri huvireisule Euroopa riikidesse.

Möödunud suve veetis meil külalisena-huvireisijana Jaapani Kindralstaabi kapten G. Yanagito, kes, olles huvitatud oma „kaugete suguvendade, eestlaste,“ praegusest olukorrast ja minevikust, lõi sõbralikke suhteid meie ohvitserkonnaga. Ta võimaldas kui kirjanduse nii jutujamamise kaudu heita pilku Jaapani sõjaväe ellu.

Kapten Yanagito't üllatas meie keel, milles palju foneetilist sarnadust jaapani keelega. (Meelestagem vaid legendi Jaapani marssal Oyama-Ojamaa'st!) Merega ja Peipsiga (suuremas osas) ümbritsetud Eesti tuletab meelde Jaapanit, seepärast meeldis külalisele.

Patriotismis tuleb jaapanlasi võtta ikka eeskujuks. Eesti Vabadussõda, kus eestlased, võideldes venelaste ja sakslaste (kahe suure rahva)

vastu, tulid siiski võidule, näis väärivat kapten Yanagito erilist tähelepanu. Jaapani sõjaajakirjandus, roobastikku modern sõjanduse küsimustega, peatub ka parema meelega Jaapani minevikul ja oma kuulsate sõdur-rüütlite (Tshamono) tegudel. Meie Vabadussõja kangelaslikud võitlused, „Eesti tshamono'd“, võitsid külalise sümpaatiat. Kapten Yanagito saatis muu seas Jaapani sõjaajakirjades avaldamiseks lühikese kokkuvõtte N. Reek'i artiklist „Lemsalu-Roop-Võnnu-Ronneburgi lühing 19.—23. VI 1919“.

Jaapani sõjaväe kohta on „Sõdur’is“ sageli ilmunud teateid ja märkmeid.

Et saada pilti Jaapani sõjaajakirjandusest, andis kapten Yanagito lahkesti meile kasutada Jaapani sõjaajakirju. Palju on Jaapani sõjaajakirjades meile uudist. Jaapanlane vaatleb asju teistsiti kui meie: Seal, kus tema naerab, jääme vahel päris tõsisteks ja ümberpöörduks.

Toome mõned pildid ajakirjast, mille pealkiri tõlkes umbes „Jaapani sõdur“. Muu seas olgu tähendatud, et see ajakiri, tuues kirjutusi ja pilte Jaapani sõjaväe elust praegusel ajal ja minevikust, pakub rikkalikku materjali sõdur-nalja näol. Kuid see on omapärane Jaapani nali, mis suurel määral keerleb söömise, palju

söömise, ümber. Ka sõjaväe distsipliini küsimusi käsitatakse karrikatuuristilt. Üldiselt Jaapani kaitseväes valitseb ajakirjades toodud piltide järele ja jutuajamisel saadud muljetel terve, elurõõmus vaim. Noorsoo sõjaline ettevalmistus on aukohal. E.

Punaväelane radioaparaati parandamas... (Kriipsutatakse alla toores jõud ja oskamatus).

Sõdur-Tank.

明文の利器と器の明文
文の利器と器の明文... (Small text describing the soldier and the tank).

„Sa sööd nii palju kui tank. Sa peaks nüüd lahingus olema ka tugev kui tank.“
— „See ei tähenda midagi, et söön kui tank. Ka tankil on rikked...“

Käsust arusaamine.

Ohvitser: „Käsen minna kiiresti rünnakule.“
Sõdur: „Signalist aga puhus „Seis!“
Ohvitser: — — „Siis seisa ja ära tule veest välja...“

Intendantide, majandusülemate ja administratiiv ohvitseride komplekteerimine.

Vaatame, kuidas see sünnib mujal maailmas.
Ameerika Ühendriikes:
Puuduvad üldse administratiiv-ohvitserid. Rügemendi majanduskohtadel on kõik uni-ohvitserid.

Intendantide ettevalmistamiseks on kolm kooli:
1) Baltimores, kus õpetatakse transport aia.
2) Chicagos, kus õpetatakse kõike, mis puutub toitlustamisesse.
3) Philadelphias, kus käsitatakse kõiki

sõjaväe majanduse alasse puutuvaid aineid, peale nende, mis juba kahes esimeses koolis läbi võetud.

Õppuste kestvus igas mainitud koolides 9 kuud.

Prantsusmaal:

Intendantide jaoks kõrgem Intendantide kool ja administratiiv-ohvitseride ettevalmistamiseks — Administratiiv-ohvitseride kool. Meie majandusülevaade aset täidab neil rügemendis üks kindralstaabi ohvitser „Major“. Ka kõik teised majanduse alal töötavad ohvitserid rügemendis on rivi-ohvitserid.

Administratiiv-ohvitserid töötavad lades, keskasutustes ja intendantuurides.

Soomes:

Majandusmeeste ja intendantide ettevalmistamiseks sellekohased kursused.

Portugalias:

Administratiiv-ohvitseride jaoks kool „Ecole pratique Administrative militaire“. Intendantide jaoks konkurssksamid, mis-sugused kavatakse Kõrgemaks Intendantide kooliks ümber muuta.

Belgias:

Intendantide ettevalmistamiseks tehti kord katset luua üht kõrgemat Intendantide-kooli, kuid peagi loobuti sellest, sest väikses riigis neid mehi ei lähe ju palju, ja teiseks see kool läheb väga kalliks riigile maksma.

Administratiiv-ohvitseride ettevalmistamiseks töötas mõnda aega nõnda-nimetatud Administratiiv-ohvitseride kool või peeti nende ettevalmistamiseks erikursused. Nüüd on ka neist mõlemist loobutud.

Praeguse korra järele Belgias, et saada intendantiks või administratiiv-ohvitseriks, tuleb sooritada rida allpool tähendatud katseid, sest need koolid ja kursused läksid riigile palju maksma, aga nüüd valmistab ennast igaüks kodu oma ajast oma erikutselise ja eksamitele ette.

Sõjaministri poolt on kinnitatud üldine eksamite kava, mis näeb ette ja jaguneb:

- a) Administratiiv-ohvitseride eksamite kava.
- b) Kapten-intendantide eksamite kava.
- c) kolonel-leitnantide-intendantide eksamite kava.

Kava lõpus on ära tähendatud allikate nimekirja, mida tuleb tarvitada eksamile ettevalmistamiseks ja ka asutuste

ning kaupluste nimestik, kust neid võib endale muretseda.

Et saada Belgias administratiiv-ohvitseriks alam-leitnantiks, peab oicama:

- a) alam-leitnant (ükskõik mis väeliigist).
- b) Või allohvitser.
- c) Mõlemad peavad vastava komisjoni ees järgmised eksamid sooritama:

- 1) Riigi eelarve ja raha korraldus.
- 2) Riigi lepingud ja ostud.
- 3) Sõjaväe administratsioon.
- 4) Täieline sõjaväe raamatupidamine.
- 5) Kõik sõjaväe majanduse seadused ja määrustikud.
- 6) Auru- ja masinad.
- 7) Kõiksugused mootorid.
- 8) Elektri ala.
- 9) Inimese toitmine.
- 10) Kõiksugused konservid.
- 11) Loomade toitmine.
- 12) Tapamajad.
- 13) Lihaloomad.
- 14) Leiva valmistamine.
- 15) Tekstiil ala.
- 16) Värvimine.
- 17) Nahk.
- 18) Sõjaväe toitmine sõja korral.
- 19) Sõjaväe kirj vahetus.
- 20) Topograafia.
- 21) Nekrutite vastuvõtmine.
- 22) Sõjaväe organisatsioon.
- 23) Taktika.
- 24) Side ja kindlustus.
- 25) Seljatagune teenistus ja varustamine.
- 26) Isiklik tervishoid.
- 27) Üldine ja masside tervishoid.
- 28) Sõduri tervishoid sõjaväljal.
- 29) Suurem osa sõjaväe määrustikke.
- 30) Ratsa- ja jalgratta sõit.

Need on ainult ainete pealkirjad, kuid iga aine jaguneb väga paljudesse osadesse, mille nimetamine siin liiga pikale veniks.

Eksamid on suulised, kirjalikud ja praktilised. Eksamineeritav vabastatakse neist eksameist, mida ta sooritanud kas era- või sõjaväe õppeasutuste juures ja mille üle tal dokumendid ette näidata on. Palve ühe kui teise aine eksamist vabastamise üle peab eksamineeritav ühes tõendavate dokumentidega enne eksami komisjoni töö algust Sõjaministrile saatma, kes ka otsustab.

- d) Enne eksamitele pääsmist peab eksamineeritav järgmised 6-päevased staažid läbi tegema:

- 1) Hobuse moonalaos.
- 2) Leivatehases.
- 3) Tapamajas.
- 4) Magadisriiete jne. laos.
- 5) Sõjaväe haigemajas.
- 6) Rakmete laos.
- 7) Saapavabrikutes.
- 8) Rakmete parandusvabrikus.
- 9) Laekahoidja juures.
- 10) Rügemendi kantseleis.

Et saada kapten-intendantiks, ohvitser peab olema leitnandi auastmes ja eksami peab ta sooritama komisjoni ees kahes järgus, iga kord ise kava järele. Esimese ja teise järgu eksamite vahel

on üks aasta ja selle aasta jooksul peab kandidaat ära tegema vastavad staažid.

Et saada intendant-kolonel-leitnandiks, tuleb veel kord Sõjainistri poolt kinnitatud kava järele eksame sooritada, ka siin võetakse arvesse Sõjainistri otsusel ühes palvekirjaga ette pandud tõendavad dokumendid ühe kui teise aine eksamist vabastamise kohta, mis on kusagil sõjaväe õppeasutuste või eraülikoolide juures täies eksami kavas ette nähtud ulatuses sooritatud.

Kapten- ja kolonel-leitnant-intendantide eksamite kavad kokku on umbes selles ulatuses, mida Prantsuse kõrgemas intendandi-koolis läbi võetakse, millise kirjeldus siin liiga pikale läheks.

Eksamite ettevalmistamiseks aega ei anta ja kandidaadid peavad seda oma vabal ajal tegema. Ainult staažide ajal on kandidaadid teenistusest vabad.

Meie olusid silmas pidades tuleks meil selles asjas Belgiast eesküju võtta, sest ta oleks riigile kõige odavam.

Kui nüüd Belgia üldist administratiiv-ohvitseride ja intendantide komplekteerimise süsteemi sablooniks võtta ja meie olude kohaselt ümber töötada, siis tuleks meil sellel alal umbes järgmise kava järele tegutseda:

1) Administratiiv-ohvitseri, majandusülemate ja intendante komplekteerida nõnda nimetatud fiktiiv-kursuste kaudu.

2) Ära kaotada kõiksugu kursused sellel alal ja välja töötada eksamite kavad:

a) administratiiv-ohvitseride jaoks.

b) majandusülemate jaoks.

c) intendantide jaoks.

3) Administratiiv-ohvitseriks nooremleitnandi auastmes võiks kinnitatud saada kõigist väelikeidest nooremleitnandid ja allohvitserid.

a) Kes nõutava kava järele ja vastava komisjoni ees eksamid on sooritanud.

b) Kes vastavad staažid on teinud.

Mõtlen siin juures majanduse alal töötavaid allohvitseri, nagu majanduse jaokskonna vanemaid kirjutajaid, varahoidjaid jne. Nende seas on väga häid jõude, mäletan, kujs minu juures niisugused allohvitserid õhtuti kesk- või ülikoolis õppisid. Kuigi niisugused ohvitserid peale ülikooli lõpetamist või mõnel muul põhjusel mõne aasta pärast reservi läheksid, siis oleks riigil sellest ikkagi kasu ning mobilisatsiooni korral

oleks ka majanduse mehi eest leida, kes juba tuntud ja kelle võimed enam-vähem teada. Selle tõttu võiksime hoiduda niisugustest väärnähtustest, nagu Vabadussõjas ette tulid, kus sõjaväe majandusohvitseride puudusel eraisikud, kellel aimugi sõjaväe majandusest polnud, vastavate majandusohvitseride kohtadele määrati, ja kelle mitteteadmise ja lohakuse pärast kõrged ülemused kohtu alla langesid.

Isikud, kes allohvitseridest administratiiv-ohvitserideks ülendatud, ei võiks ilma iseäralise eksamita (rivi ala teadmised) kõrgemale kapteni auastet tõusta. Eksamid tuleks sooritada ühe korraga. Staažid tuleks teha enne eksamile ilmumist.

Ohvitserid ja ka allohvitserid tuleks neist kavas ette nähtud eksamitest vabastada, mis nemad juba kas kusagil sõjaväe või eraõppeasutustes täielikult eksamite kavas ette nähtud piirides läbi on võtnud ja eksamid sooritanud.

Niisugustest ohvitseridest saaksime meie praegused laekahoidjad, asjaajajad, kortermeistrid, laudude ülemad jne.

4) Majandusülemate kohtadele võiks kinnitatud saada ainult need kaptenid või majorid kõigist väelikeidest:

a) Kes vastava Sõjainistri poolt kinnitatud eksami-kava järele ja vastava komisjoni ees on eksamid sooritanud;

b) kes tarvilised staažid on teinud,

c) 3—4 praktilist tööd kaardil ühes pataljoni ülemate kursuste õpilastega klassis või kodus on teinud.

Eksami kava võiks olla selles ulatuses, mida nõutakse Belgias kapten-intendantilt, muidugi vastavalt ümber töötatud meie oludele, ka Belgia staažide kava meile kopeerimiseks ei kõlba. Eksamite sooritamist tuleks korraga teha.

5) Intendantide kutses võiks kinnitatud saada majorid või kolonel-leitnandid:

a) kes vastava kava järele ja vastava komisjoni ees eksamid on sooritanud ja üht võõraskeelt tunnevad, peale vene keele.

b) nõutavad staažid valitsustes, asutustes, ladudes ning vabrikutes jne. on teinud.

c) Ühe iseseisva kirjaliku töö loosi järele väljatõmmatud sõjalise majanduse alasse puutuva teemi peale kirjutanud. Teemid, muidugi, valitud Sõjainistri poolt varustusvalitsuse ülema ettepanekul,

d) 3—4 praktilist tööd kaardil ühes kõrgema sõjakooli õpilastega klassis, kodu või väljas on teinud.

e) Või mõne välismaa kõrgema Intendandi kooli lõpetanud.

Vaatame nüüd lähemalt, kuidas seda kava täide viia ja kust saada õpperaamatuid.

a) Igas kutses peaks olema maksev teatav vanaduse ülemmäär, millest üle minnes ei võiks enam eksamile lubada. Näiteks intendandi eksamitele võiks viimane vanaduse piir olla kuni 40 aastani.

b) Eksamile ei tuleks lubada mitte igat isikut, kes selleks soovi avaldab. Siin tuleks silmas pidada isiku omadusi ja andeid majanduse alal, iseäranis meelekindlust, ausust, joovastavate jookide tarvitamist jne. Isikud, kellel nõrkus alkoholi või hasartmängude vastu, ei tohiks üldse mõeldagi majanduse alale üle minemise peale.

c) Tuleks luua nõndanimetatud fiktiiv-kursused kõigil neil kolmel alal, s. o. administratiiv-ohvitseride, majandusülemate ja intendantide jaoks.

Näiteks, iga aasta ühel teataval ajal Sõjaministri korraldusel annaksid soovijad ohvitserid või allohvitserid ettekanded oma ülemuse kaudu Varustusvalitsuse ülemale, ära tähendades, missugusest kursusest soovib osa võtta.

Varustuse valitsuse ülem teeks ettepaneku Kindralstaabi ülemale, viimane nõuaks väeosadest andmeid nende isikute kohta ja Sõjaminister valiks nende isikute hulgast kursandid. Sõjaministri märkuste järele võetakse tähendatud ohvitserid ka vastava kursuse nimekirja üles ja Sõjaministri otsus tehakse teatavaks valitud ohvitseridele või allohvitseridele.

Oletame, et administratiiv-ohvitseride kursused on iga aasta ja õpilaste arv 8—10. Majandusülemate ja intendantide kursused kaheaastased, esimeste õpilaste arv 5—8 ja teistel 3—5.

Nõnda saaksime.

1) Kursustele just vastavad isikud.

2) Eksami komisjonil ei tuleks mitte-soovitavaid isikuid eksamineerida, mis fiktiiv-kursuste mitteolemise tõttu ainult ilmaaegu eksami komisjoni tööd suurendaks.

3) Oleks teada isikud, kes neil kursustel õpivad.

4) Võiks kursust igal ajal kokku kutsuda, kui tahetakse midagi üldist ettekanda.

5) Loenguid, raamatuid, ülesandeid jne. võiks postiga kandidaatidele-kursantidele saata.

d) Kursuste tehniline juhtimine peaks jääma varustusvalitsuse ülemale kätte, kuid ülemvõim kindralstaabi ülemale, sest meie majandusülematel ja intendantidel tuleb hoopis teisiti töötada, kui see on näiteks Prantsusmaal või Belgias, ja seepärast Kindralstaabi ülem peab peremeheks jääma.

e) Iga õpilane peaks ise omale vastavate alade raamatud muretsema. Puht sõjateaduse raamatud, loengud ja kaardid, mida kauplustest osta ei saa, tuleks anda õpilastele Varustusvalitsuse kaudu tasuta tarvitada, missugused õpilased kursuse lõpul Varustusvalitsusele, peaks puhtalt tagasi andma.

f) Loengud valmistaks osalt Kindralstaap ja kõik, mis puht majanduse alasse puutub, Varustusvalitsus.

Kokkuseatud loengud vaataks sõjaministri poolt selleks määratu eksamite komisjon läbi.

Kerkib küsimus, kes peaks just valmistama neid loenguid ja eks neid tuleks väga palju osta, läheksid riigile kalliks maksma jne. Ei, kõik see asi tegelikult oleks palju lihtsam, ja nimelt:

1) Erakauplustes on ju palju raamatuid, mis käsitavad aineid, mida majandusülematel või intendantidel tarvis teada.

2) Osa loenguid saab Kõrgemast Sõjakoolist ning Sõjakoolist, mis juuba olemas.

3) On ju olemas meie majanduse seadused ja kui nad veel kõik ei ole, siis tulevad kokkuseada.

4) Ained, mis puht-tehnilised ja puuduvad, neid saadaksid Kindralstaabi osakondade ja jaoskondade ülemad, Varustusvalitsuse osakondade ja jaoskondade ülemad ning Tervishoiu ja Loomatervishoiu valitsused kokku.

Need loengud tuleks tasuta ja omast vabast ajast kokku seada. Ei ole ju see nii kohutav, kui näiteks liikumise osakonna ülemale tehakse ülesandeks kokku seada loengud raudteede, veeteede jne. veo korralduste kohta rahu- ja sõjaajal ehk jälle kui toitlus- või kraamijaoskondade ülemad seaksid kokku loengud omi erialadel jne. jne.

Neil ülemustel on olemas kõik andmed ja välismaa kirjandus on ju ka koondatud sõjaministeeriumi,

See on mujal maal auasi ja tasu selle töö eest ei makseta. Prantsusmaal tehakse Sõjaministri poolt ülesandeks ütlemele, näiteks, toitlusosakonna ülemale kokku seada Sõjaministri poolt kinnitatud õppekava järlele loengud hobusemootna kohta ja ette kanda Kõrgemas Intendant-koolis. Seda teeb tähendatud intendant omast vabast ajast. Ei saa tasu loengute käsikirjade ega ka tundide eest, mida auditooriumis ettekandmiseks tarvitab. Intendant-lektor parandab ka kodu ohvitseride kirjalikud tööd oma vaba ajaga tasuta ära, sest Prantsuse Kõrgemas Intendant-koolis peale iga aine suulise eksami, kus õpilane 30 minutit peab rääkima (20 m. ühtejargi ja 10 m. küsimused) on veel igas tähtsas aines kodu, klassis või väljal vähemalt kaks kirjalikku tööd.

Ega loengute ettekandmine aega palju ei võtagi, suurem ajakaotus läheb just loengute kokkuseadmiseks. Hea lektori sõnad esimese loengu alul on järgmised: „Mu härrad, loengud on Teile antud, *palun lugege neid kodus, oleks rumalus ja ülekohtus Teile seda ette kanda, mida loengus leiata ja teiseks tarvitaks ma Teile aega kurjasti; mina annan Teile nende loengute täienduseks ainult praktilisi juhtnõure.*“

Prantslased peavad ka seda silmas, et õpetades isik on sunnitud ka ise õppima. Ta on kohustatud raamatuid lugema, mõtlema ja sellega omi eriala teadmisi värskendama. Kui seda teeb suur ja rikas Prantsusmaa, mispärast ei võiks siis meie seda teha.

i) Kinnitatud eksamite kava lõpus peaks olema allikate nimestik ja tähendus, kust neid muretseda saab. Teiseks peaks olema tähendatud välismaa allikate nimekiri, mida eksamineeritavale soovitataks lugeda ja kust neid saab.

k) Kõik kursandid peaksid endid katsetele ette valmistama teenistusest vabal ajal. Vabastatud saaksid ainult staažide päevadeks ja praktilisteks töödeks, kuid staažid ei tohiks olla ühte järku, vaid vaheaegadega ja oma ülemuse loaga. Staažitegijatele tuleks ka maksta sõidukulud, kui see väljaspool nende elukohta.

l) Tallinnas oleks Sõjaministri määramisel kolm eksami komisjoni, kes administratiiv-ohvitseride kandidaate iga aasta ja intendantide ning majandusülemate kandidaate iga kahe aasta järlele eksamineeriks. Need komisjonid täidaksid ka pedagoogika nõukogu aset, vaataks loengud läbi, teeks ettepanekud eksamite kavade muutmises jne. Komisjonide esimehed ja liikmed vastavalt ohvitserid-eriteadlased ja võimalikult Tallinna garnisonist. Komisjonide koosolekud Sõjaministri või esimehe korraldusel. Istangud tasuta.

m) Praegused ametnikud tuleks peale iseäralise kava järle eksamite sooritamist noorem-leitnantideks ülendada, andes neile ülendades teatav vanus nende praktika aastate järle, et niisuguseid elus suure kogemustega noorem-leitnantide järgmisel aastal jälle võiks ülendada.

Niisuguse süsteemiga:

- 1) Tõstaksime palju meie majanduse alal teenivate ohvitseride eriteadmisi, mis väga ja väga tarvilik.
- 2) Riigil ei tuleks loengute, tundide ja käsikirjade eest tasu maksta, sest iga mees töötaks omast ajast ja tasuta.
- 3) Ohvitserid ja allohvitserid jäeksid kõik oma tööde juurde, kuna tegeliku kursuste pidamisega oleks nemad töö juurest ära kistud ja see oleks väeosade töövillakuse peale halvavalt mõjunud.
- 4) Ei ole tarvis ka ruume muretseda kursuste jaoks, nende kütmine, valgustamine ja korrashoid jääksid ära.

Võib tekkida küsimus, et kas leidub ohvitseri, kes nõnda omast ajast endid hakkaksid ette valmistama. Olen kindel, et leidub, sest praegu õpivad paljud ohvitserid õhtuti ülikoolis või mujal, ja mispärast siis ei leidu ohvitseri, kes oma erialal endid ei täiendaks. Usun ka kindlasti, et ega meie ohvitseride või majanduseametmeeste edasipüüdehimu teaduse järle väiksem ei ole kui Belgias.

Pariis, 2. Suviste pühal.

S. M.

Mõnda varustusvalitsuse tegevusalalt.

Toimetuse märkus. Käesolev Kr-m. poolt kirjutatud artikkel on ilmumisega viibinud, sellepärast on ta sisu lühendatud vastavalt muutunud olukorrale.

„Sõduris“ nr. 24/25/26 — s. a. ilmus J. M. sulest artikkel — „Mida tuleks meil väljatöötada majandusalal.“ Silmitorkav pealkiri. Ons ju see põnevamaid päevakorra küsimusi. Lugesin huviga, otsides probleemide lahendusi, küsimuste objektiivset valgustust. Pettusin. Autor ei paku midagi uut, algupärast.

Artikli sissejuhatuses autor annab mõista, et rivialal on palju tööd tehtud, vaeva nähtud. Töö on kannud lopsakat vilja. Majandusalal aga on tehtud vähe, töötatud ilma kindla süsteemita. Rivialal valitseb täielik kord, majandusalal — korralagedus.

Need väited ei vasta tõele. Ka majandusalal on jõudumööda tööd tehtud, edasi rühitud. On töötatud kavakindlalt, täie innuga. Saavutatud tagajärgede loetlemine oleks asjata vaev. Neid hindab vääriliselt meie kaitsevaelaste pere.

Kui riviala on ette jõudnud, siis on see täiesti loomulik nähtus. Autor ei tohiks unustada, et majandus seisab riviala teenistuses, aga mitte vastuoksa. Relvade lahingomadused määravad ära taktikalised rivivormid ja on aluseks taktikaliste üksuste vormeerimisel, kuna majandusliised üksused juba ärarippuvad on omakorda taktikalistest üksustest. Sõjaväe taktikalised vormid evolutsioneeruvad aegade arnedes, alati ärarippuvad olles relvade omadustest, kuna majandusliste vormide evolutsioon paenutab end täielikult taktikaliste vormide muutmise alla, baseerudes riigi ja rahva majandusliste ressurside peale.

Peale selle on meil riviala teenistuses rohkem kõrgekvaliteediga töölisi. Neid on juure annud meie Kõrgem Sõjakool ja mitmed väljamaa kõrgemad õppeasutused. Majandus-personali ridades aga leiame mõne üksiku kõrgema eriharidusega töölise. J. M. on esimesi pioneere, keda ootab raske ja vastutusrikas töö.

Mis puutub seadusandlisse töösse majandusalal, siis on ka siin palju ära tehtud. Aja ja tööjõu puudusel on antud esijoones hädatarvilikumad seadlused ja juhendid. Kuid võimatu on neid üle öö süstematiseerida. Mitmed aastakümned voolavad varem ajamerde kuni jõuame sellani. Riigikogu

on teinud ka laiaulatuslise seadusandlise töö. Kas meil aga on vastavad seaduste kogud? — Ei ole. Kõik seadused on laiali „Riigi Teatajates“.

Tõsi. Meil puuduvad veel paljud oma-pärased majandusliised seadlused. Kuid ka riviala ei ole oma seadlusandlusega lõpule jõudnud. Isegi kaitseväe kondikava, organisatsioon, ei ole veel täielikult valminenud. See on ka arusaadav. Püsime veel ülesehitamise ajajärgus, käime otsimise teid.

Eestkätt olevat vaja väljatöötada majanduse juhtimise seadlus kõrgemast üksusest kuni kompaniini. Täni ei ole veel välja antud kaitseväe üldine juhtimise seadlus. Kuidas võis siis varustusvalitsus oma juhtimise seadlusega ette jõuda? Kuid ka siin on varustusvalitsus esimesed sammud astunud.

Kaitseväe majanduse nurgakiviks on üksiku väeosa majandus. Üksiku väeosa majapidamise seadlus aga on välja töötatud ja Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud („R. T.“ nr. 70 — 1927. a.) Meie riik aga ei ole nii rikas, et võiks midagi uisapäisa maksma panna. Seepärast on seadlus katsekorras tarvitusele võetud paaris väeosas. Katsete tulemused saavad olema tähisteks varustusvalitsuse edaspidisel tööil.

Autor toonitab, et majandusmehed pidavat täielikult alluma riviülemustele. Kahte võimu ei tohtivat väeosas olla. Tekib küsimus: kas siis meie majandusmehed ei allu riviülemustele? — Alluvad küll. Ka üksiku väeosa majapidamise uus seadlus ei eita seda aksiooni. Kujukaks näiteks võiks tuua paar paragrahvi sellest seadlusest:

§ 12. Majandusülem on väeosa majanduse tegelik juhataja. Tema allub vahetult väeosa ülemale (minu harvendus) ja majandusalal ka diviisi varustusülemale ning juhhib majapidamist viimaste poolt saadud juhtnõude kohaselt.

§ 47. Kompanii majandusallohvitser allub vahetult kompanii ülemale (minu harvendus). Majandusliikkudes küsimustes täidab ka väeosa majandusohvitseride korraldusi peale seda, kui saadud korraldusest kompa-

nii ülemale ette on kandnud ja kompanii ülem korraldusega nõus on.

Kahest võimust väeosas ei ole siin juttugi. Majandusmehed alluvad oma riviülemustele. Uus seadlus annab ainult majandusmeestele suurema tegevusvabaduse. Seda sammu tuleb tervitada.

Praegu on majandusülema tegevusala palju keerulisem ja mitmekülgsem kui endisel ajal. Tol ajal oli majandusülem lihttööline. Majandust juhtis täies ulatuses rügemendiülem ise. Rügemendi ja kompaniide ülemad pühendasid majanduslikele küsimustele palju aega, jõudu ja tähelepanu. Majandusülem talitas vähemas kui asjas rügemendiülema näpunäidete järele, leides kõigis omis algatustes viimase eestkostmist ja toetust. Viimasel ajal on riviteenistuse ala väga keeruliseks ja mitmekesiseks muutunud. Riviülemusel on nüüd vähe aega, et oma tähelepanu ja jõudu pühendada majanduslikele peensustele. Nad peavad neid koormavast majandusest võimalust mööda lahti saama. Riviülemuse hooleks ja mureks jäägu kontroll ja järelvalve, et sõdur oleks kõigiga varustatud ja et väeosa sõjajalale üleminek oleks majanduslikest küljest kindlustatud. Kõik majanduslikud mured ja raskused, samuti ka vastutus oma tegude eest, peaksid majandusülema õlgadel lasuma.

Kütte- ja valgustusseadlus on meil olemas. Normide kindlaksmääramisel oli veel vähe kogemusi. Autor ise toonitab, et Ameerika Ühendriikides võetakse kütteseadluse valmistamisel arvesse 40 aasta tegelikku ja praktilist tarvitust. Meie kaitseväge eluiga rahuolukorras on 6—7 aastat. Tegelik elu saab näitama, missugused muudatused tulevad edaspidi meie kütte ja valgustuse normides teha. Seni aga ei ole veel häda. Kui ruumi küttenorm on meil mõnes väeosas suur ja toidu valmistamiseks väike, siis katab ühe ülejääk teise puudutuleku.

Kraamivarustuse seadlus, mis käsitleb sõduri tervet varustust, on meil ka olemas ja isegi paaril korral elunõuete kohaselt parandatud. Väeosa saab riideid sõdurite tegeliku arvu peale, nagu toimetus seda juba ära märkis.

Ka endine seadlus, kus koosseisude peale riideid välja anti, oli rajatud õigele alusele. Seadluse andmisel oldi arvamisel, et koosseisud saavad alati täis olema. Tegelik elu aga näitas, et meie väeosade

koosseisud on liig suured. Seepärast ei tohiks J. M. veeretada süüdi varustamise süsteemile.

Väljateenitud riiete üleminek rügemendiülema võimusesse ei vähenda väeosa sõjatagavarasi. Selle riidetuse kasutab ära väeosa mobilisatsiooni ajal tagavaraväelaste riietamiseks. See korraldus oli tehtud varustusvalitsuse ülema ringkirjaga juba enne lugupeetud J. M. komandeerimist majandusalalt Prantsusmaale. See põhimõte vist leiab aset ka tulevases seadluses, mis saab käsitleda kaitseväge kraamiga varustamist sõjaajal.

J. M. tähendab edasi, et saapaid peaks igal sõduril vähemalt kaks paari tarvitada olema. Nii see meil ongi. Saapad lähevad sõduri omanduseks. Seepärast sõdur tarvitab esimesel teenistuse poolaastal teise paarina saapaid, millistes ta teenistusse ilmus. Sellega oli rehkendatud kraamivarustuse seadluse andmisel.

Edasi tulevat silmas pidada varustuse süsteemi sõja korral, mis pidavat teada olema rahuajal. Vastav seadlus ei ole meil veel valmis, kuid süsteemi põhimõtted on antud sõjaministrilt kinnitatud mobilisatsiooni juhatuskirjas.

Tulevat kaalumisele võtta meie riide ja muu varustuse väljateenimise tähtaeg. Olevat riike, kus ühelgi asjal kandmise tähtaega ei ole. J. M. vist arvab, et varustusvalitsus seda ei teadnud. Varustusvalitsus teadis väga hästi missuguseid varustamise süsteeme käsitavad Lääne-Euroopa sõjaväed. Uudisena võis see paista küll J. M-ile. Omal ajal kaaluti läbi kõik need süsteemid, kuid jädi püsima praeguse juures. Loeti, et see on kasulik, kui Prantsusmaa süsteem.

Võib ainult konstateerida, et meie tähtajad on lühikesed. Kuid see oli tehtud teadlikult. Aineline jõud ei lubanud väeosadele kahte komplekti varustust korraga välja anda. Kodumaa tööstuse seisukord ei olnud veel kindel. Selles mõttes tulevad edaspidi varustuse kandmise tähtajad revideerimisele võtta.

Tulevat ka meil silmas pidada riidevarustuse ja jalanõude paranduse korda rahu- ja sõjaajal. Kas siis meil ei ole seda silmas peetud? — Rahuajal saab väeosa selleks vastavad rahanormid ja teostab seda oma äranägemise järele. Lepingute sõlmimine ei ole keelatud. Tarbekorral võib seda teha ka intendant. Ka sõjaaegset korda on silmas peetud ja vastavaid samme astunud. Juba Vabadussõja ajal

tegutsesid meil parandustöökojad ja pesukojad.

Riiete lahtilõikamise masinad ei ole uudiseks. Neid ei ole meie suutnud muretseda. Siin räägib mõjuvalt kaasa riigi rahanduslik seisukord.

Rahuaegne tootlusseadlus on meil olemas. Sõjaaegne seadlus on veel välja töötamata, kuid tootlustamise kord on mobilisatsiooni juhatuskirjaga kindlaks määratud.

Säästsummade süsteemil on palju paremusi. Esiteks kokkuhoiu printsiip. Teiseks omab tootlussüsteem vajaliku paenduvuse. Säästsummade kogumise läbi ei saa riik kahju, vaid vastupidi võidab. Säästsummade valitsemise kord on meil ettenähtud väeosa säästvara seadlusega“ („R. T.“ nr. 81/82 — 1925 a.), seepärast ei tarvitse küsimuse juures pikemalt peatuda.

Ei ole kasulik, kui intendantuur kõik toiduained muretseb. See on kallis süstem. Ladude ülevalpidamine ja ainetede vedu ühest kohast teise on kulukas. On ka palju aineid, mis hoidmist välja ei kannata. Meil on tarvitatud mitmeid toiduainete muretsemise viise. Kogemused on näidanud, et on kõige otstarbekohasem, kui intendantuur muretseb need ained, mis sõjatagavaras hoitakse ja mis väljamaalt sisse veetakse. Muude ainetete muretsemine sünnib väeosade algatusel. Muidugi võib diviisi intendant tarbekorral sõlmida lepinguid terve garnisoni peale. Sarnase süsteemi juures võidab sõduri toidu mitmekesisus.

Autoril on õigus, et ei tuleks pügeda vähempakkumiste taha varjule. Sellest varustuse soetamise viisist tuleks tõesti loobuda.

Vooriseadlus on meil juba välja töötatud ja esitatakse lähemal ajal kinnitamiseks.

Ühise sõjavarustuse muretsemise liidu

loomine rahuajal ette ei ole teostatav. See küsimus tuleb lahendada sõja lahtipuhkemisel, kui lõpulikult selguvad meie liitlased. Autor toob näiteks Prantsusmaa, Inglismaa, Ameerika Ühendriikide ja Itaalia liidu Maailmasõja ajal. J. M. peaks teadma, et see liit võis välja kujuneda ainult sõjaajal. Rahuajal oli Itaalia liidus Saksamaaga. Ühendriikide osavõtt sõjast selgus Maailmasõja viimastel hetketel.

Seadluste andmine üksikute raamatutena on kulukas. „Riigi Teatajas“ peavad nad nii kui nii avaldatud saama. Erandiks on ainult üksikud salajase iseloomuga seadlused. Ka paljud rivialal antud seadlused ei ole ilmunud raamatutena.

Nagu näha, on varustusvalitsus juba ellu kutsunud peaaegu kõik artiklis loetletud seadlused. J. M. on oma näpunäidetega hiljaks jäänud. Kriitika on kahvatu.

Kriitika on kogu kultuurilises ilmas tarvilikuks tunnistanud. Kuid ka kriitikal on oma piirid ja eetika. Kui varustusorganide tegevust õieti ja tõsiselt arvustatakse, siis ei või midagi selle vastu olla. See oleks isegi soovitav ja tooks asjale omajagu kasu. Kuid arvustada ei tohi kunagi ebaõigel viisil ja arvustus ei tohi ka ebaõigelt avaldatud olla.

Varustusorganide töö on raske ja vastutusrikas. Nad haaravad enesesse kaitseväge majanduselu määratud ala. Kurnavates igapäevase elu toimingutes kaitseväge hea käekäigu kindlustamise alal püsivalt töötades, ei tunta siin sageli puhkeaega. Keegi ei saa väita, et meie noored varustusorganid järk-järgult ja progressiivselt ei parane. Kui on tehtud vigu, siis on see iseenesest mõistetav. Sest iga noor organisatsioon peab läbi põdema teatud katseaja, et võita huilga eelarvamised, enne kui ta omale võidab kodaniku õigused. **Kr-m.**

Õhumanöövrid Inglismaal.

„Suur sõda Ida ja Lääne vahel“.

Inglise avalik arvamine samuti ka kui üld- nii eriajakirjandus, arvustab elavalt hiljuti lõppenud õhumanöövrid.

Need manöövrid olid suuremad maailmas ja nende ülesanne ei olnud mitte Londoni õhukaitse seisukorra kontrollimine, mis inglaste arvates kaugelt omal kõrgusel

ei seisvat, vaid need korraldati üksikute eskadrillide lahingvõime, taktiliste võtete, side jne. kontrollimiseks.

Käesolevad manöövrid viidi läbi eelmise aasta manöövritega võrreldes, palju suuremas ulatuses ja neil manöövritel kasutati täielikult möödunud aasta kogemusi. Es-

kadrillide ülematele jäeti tegutsemiseks rohkem iseseisvust ja kesk-staabid piirdusid kõige hädatarvilikumate direktiividega.

Uudiseks oli see, et manöövritest võtsid osa n. n. abi eskadrillid, millised komplekteeriti täielikult tagavara lenduritest, motoristidest ja mehaanikutest (Auxiliary Air Force, A. A. F.), kes kõiki ülesandeid üheltmääralt täitsid regulaar lahingüksustega R. A. F.), pealegi hea eduga. Nimetatud eskadrillid, koosnedes eraisikutest, said inglise publiku erilise sümpaatiat osalisteks.

Võitlevad jõud olid jaotatud 2 gruppi — *Ida ja Lääne*.

Ida grupi moodustas õhukaitse grupp nr. 1, millesse kuulusid lahing-eskadrillid (R. A. F.) nr. 503 ja A. A. F. eskadrillid nr. 600, 601, 605 (s. t. grupp koosnes eraisikutest).

Ida jõud koosnesid 5-st pommitus-eskadrillidest (päevased pommitajad) vice-marssal sir J. M. Steeli juhatusel, nimelt nr. 39 (lennukid DH9A), nr. 207. (lennukid Fairey F III), nr. 11 (lennukid Horsley), nr. 12. (lennukid Fox), nr. 100. (lennukid Horsley). Peale selle 4 öösiti pommitus-eskadrilli nr. nr. 9., 7., 58. (lennukid Virginia) ja nr. 99. (lennukid Hyderabad).

Lääne jõud vice-marshall sir Rob. Brook-Popham'i juhatusel, koosnesid 12-st hävitajate eskadrillist nr. 29., 56., 19., 111., 32., 1., 41., 25., 43. (lennukid Siskin) nr. 23. (lennukid Gamecock) ja nr. nr. 3., 17. (lennukid Woodcock).

Maapealne kaitse koosnes nr. nr. 1., 26. ja 27. õhukaitse pataljonidest (Anti-Aircraft Battalion. AA. Bn.), Essex-Seniit kahurväe grupist ja samased grupid Surrey, Kent ja Midle-Essex.

Kõik lennukid pidid algama lennuga üle mere kalda.

Mööda kallast oli paigutatud vaatluspostid, kus asusid erilised politseinikud ja vabatahtlikud rahva hulgast. Postid olid varustatud eriliste häälepüüdjatega. Need punktid andsid teateid vaatluse üle 4-ja vaatlustsentrisse, kust teated õhukaitse ringkonna staapi edasi anti. Määratud vöö Londoni ümber oli varustatud helgiheitjatega ja õhukaitse kahuritega. Vaevalt oli vaenlase asukoht kindlaks määratud, kui ringkonna staabi poolt anti käsk 10. hävitajate eskadrillil õhku tõusta, kes pidid kahe minuti jooksul peale käsu kättesaamist juba õhus viibima.

Manöövrid algasid 13. augustil kell 1800, mil Inglise kallastele lähenesid esimesed pommitajad lennukid. Vaenlase

märgiks olid Woolwich'i arsenaali bensiini reservuaarid. Kuid see eskadrill, olles attakeeritud hävitajate eskadrilli poolt, kaotas 9-ast lennukist 7, kuna 2 lennukit olid sunnitud seniit kahurite tule tõttu taganema. Sel ajal tegi eduka pealetungi teine pommitajate eskadrill, mille koosseisu kuulusid kiiremad lennukid, kaotades seniit tule läbi ainult ühe lennuki. Ööl 13/14. VIII tungisid vaenlase lennukid Londoni ja tema ümbruse peale 28 korda, kuna igakord pealetungivaid pommitajaid attakeerisid hävitajad. Üldse oli õhus 22 lahingut.

Vara hommikul 14. augustil korraldas *Ida* jõudude juhataja energilise pealetungi. Kolm eskadrilli ründasid lääne jõudude lennubaase. Kaks A. A. F. eskadrilli ründasid õhuministeeriumi Londonis, kuna kaks eskadrilli ründasid Beckton ja Uxbridge bensiini reservuaare. Lääne jõud saatsid vaenlasele 8 eskadrilli vastu, mille tagajärjel tekkisid õhus ägedad lahingud, kusjuures paljud lennukid 5500 m kõrgusel viibisid

Päeva jooksul ründasid *Ida* jõudude pommitajad neile antud märke, kuna pealetungile järgnes pea alati äge lahing. Vaatamata rasketele kaotustele, 70-st lennukist 28 lasti alla (neist ainult 4 seniit kahurväe poolt), täitsid pommitajad siiski omad ülesanded — pea kõik lääne märgid said vaheldava eduga pommitatud, millele aitas kaasa ka ilm. Tugev tuul, pilved ja vihm segasid hävitajate tööd.

Lääne jõud kaotasid ainult 15 lennukit. 14/15. augusti öö jooksul korraldati palju pealetunge, kusjuures 29-st lennukist alla lasti 15 (neist 3 seniit-kahurväelt). Kaitsjad kaotasid kõigest 2 hävitajat.

Öö kestvusel rünnati Chelsea kasarmuid kuus korda, kuid helgiheitjad suutsid pealetungijaid leida ja nad olid rünnatud enne kui sihile jõudsid.

Croydon'i aerodroomi rünnati 7 korda, kusjuures eduga lõppesid ainult 2 pealetungi. Teistel kordadel suutsid helgiheitjad neid tagasi hoida ja pealetungid löödi tagasi.

Ilm soodustas helgiheitjate tööd ja nagu ametlikult aruandest näha, töötasid helgiheitjate komandod suurepäraselt.

15. augusti ilm, vihm, kõva tuul ja madalad pilved takistasid väga õhujõudude tööd, kuid siiski päeva jooksul ja õhtul võeti Londoni peale ette mitu pealetungi, kusjuures nad korda läksid isegi paremini kui eelmistel päevadel.

16. augustil korraldasid Londonile pealetungi 7. pommitajate eskadrill, kuid löödi tagasi.

Manöövrid lõppesid 16. augustil kell 2300, sest ilm läks väga halvaks.

Niisugune on manöövrite üldine käik. Nüüd toome üldise tagajärgede kokkuvõtte.

Pealetungijad (Ida jõud) kaotasid lahingutes 171 lennukit, kuna kaitsjad (Lääne jõud) kaotasid 139 lennukit. Siin juures on huvitav märkida, et 171-st lennukist kõigest 20 lennukit olid seniit-kahurite poolt alla lastud.

Ametlikud andmed küll ei näita kahjuks, kui palju pomme välja lasti, kuid nagu näha suurem osa rünnakuid ei jõudnud sihile. Peaaegu kõik pommitajad olid rünnatud enne kui jõudsid eesmärgile, kuigi halb ilm soodustas pommipildumist.

Isegi õised pommitamised ei olnud edukad, sest helgiheitjad ja kõlajaamad, niisama ka vaatepunktid vabatahtlikkudest tegutsesid suurepäraselt, õigel ajal hoiatades ja püüdes lähenevat vaenlast. Muuseas olgu teada, et õised pommitamised võeti ette üksikute lennukitega, kuna päevased läbi viidi eskadrilli rivis.

Just lahingutes päeval olid kaitsjatel suured kaotused, mis veel kord kinnitab kui raske on rivis lendavatele kahe ja mitmeistmelistele lennukitele peale tungida.

Pommitajatele tehti ülesandeks ainult sõjalise tähtsusega punktide pommitamine, sest juhatuse hoidus inimrikaste punktide pommitamisest.

Inglismaal on maksev Mr. J. M. Spaight'i poolt raamatus „Õhujõud ja sõjaõigus“ väljendatud põhimõte: „Lihtsalt pole kasulik pommitada vaenlase linne enda lõbuks, s. t. elanikkude hirmutamiseks, sest hirmuga ei saa tugeva ja terve rahvuse moraalse seisukorra peale mõjuda. Niisugused pommitamised muutuvad mitte kasulikkudeks tapmisteks.“ Inglased usuvad, et kui nemad jätavad vaenlase rahulikud elanikud rahule, siis sedasama tehakse ka nendega.

Muidugi iga pommituse juures märgi mittetabamisel kannatavad rahulikud elanikud. Tuletame meelde, et kõige suurem tabavuse protsent on olnud senini 40%—45%, kuid see on hoopis ise asi.

Ametlik teadaanne üldises kokkuvõttes pöörab erilist tähelepanu helgiheitjatele. Helgiheitjate komandod seisid omal kõrgusel ja töötasid suure hoo ja eduga. Üks kirjasaatjatest kirjeldab helgiheitjate tööd, kus muuseas räägib, et vaenlase lennuk saadeti ühe helgiheitja juurest teise juure kuni kaitsja hävitaja ta alla laskis.

Nüüd vaatame peale ametlikkude aruannete ka eriteadlaste arvamisi, mis on avaldatud lennuasjanduse ajakirjades. M. Maurice Pax kirjutab omal ajal, et inglastele on väga selge, et raske ja peaaegu võimata on kaitsta Inglis saarestikku õhupealetungide eest, ja nad saavad aru, et nad pole ka küllalt ettevalmistatud, millepärast õhu-pealetungid võivad lõppeda väga traagiliste tagajärgedega. Kuid Inglise eriteadlased arvavad, et see arvamine on tekkinud möödunud aasta manöövrite tagajärgedest, millal halb ilm kaitsmise peavõimataks tegi. Sel aastal töötas kaitse aga suurepäraselt.

57-st päevastest pealetungidest ainult 9 olid edukad. Pealetungijaid rünnati kaitsjate poolt 37 korda pealetungil ja 39 korda tagasiminekul. Üldse olevat pommitajatelt alla pillutud 202 tonni pomme. Kuid faktiliselt visati vähem, sest suurem osa pommitajatest ei jõudnudki sihile.

Pealetungijatel olid nii suured kaotused, et hävitatud lennukite jäänused oleks katnud Londoni...

Mõned kahtlevad vahekohtunikude otsuste õiguslikkuse juures ja mõtlevad, et tõelises olukorras vaevalt hävitajatel oleks olnud niipalju kaotusi, sest hävitaja olevat alati paremas seisukorras kui pommitaja, olgugi, et viimasel on tagumises istmes 1—2 laskurit.

Pessimistid ei usu küllalt kaitse edukusse manöövritel, kirjutades kõike edu hea iüma arvele. Kui oleks rohkem pilvi ja udu olnud, oleks kaitse edu olnud küsitav, räägivad nad.

Ja tehakse huvitav järeldus, mis pidavat õhujõudude juhatuse, kui ka inglise kodanikkude meeoleolu iseloomustama — soovita ksee du pommitajatele. Inglise kaitse ei seisa hävitajate eskadrillides ja helgiheitjates, nagu kirjutab „Flight“, vaid inglise pommitajates, milledele soovitaksegi edu.

Inglased tahavad teada vaid, et kui nende enda kaitse ei suutnud vastu panna, siis seda enam ei suudaks ükski kaitse kinni pidada nende pommitajaid. Nad ei taha tegemist teha vaenlase lennukitega oma territooriumi kohal, vaid tahavad vaenlasega kohata ta enese aerodroomide ja lennukite vabrikute kohal. Sellepärast kahtlevadki inglased hävitajate tulevikus, mis lõppude lõpuks oievat nende arvates kõlbulikud vast koostööks maaväega ja laevastikuga. Õhu-kaitseks olevat vaja aga võimalikult palju pommitajaid, sest kõige parem kaitse on pealetung.

Püüe luua tugevat pommitajate jõudu, samuti alalised katsed parandada ja täiendada pommitajate tüüpe on ammune inglaste soov. Kuid alles peale käesolevaid manöövreid astutakse järsult hävitajate arengu vastu üles. Terve maailm võtab muidugi õpetust inglise õhu-manöövritel saadud tulemustest.

Ka meie lennuvälal tuleb varsti lahendada probleem — pommitajad või hävitajad? Vaja on muidugi mõlemaid, kuid küsimus seisab ainult proportsioonis. Mis on tähtsam, mida rohkem vaja?

Nende ridade kirjutajal paistab inglaste vaade õige olevat: õige kaitse on — pealetung.
A—sen.

Londoni kaitsetus kallaletungide vastu õhust.

Inglise õhujõudude manöövrite puhul avaldab Inglise poliitiline ajakiri „The New Statesman“ artikli, mille autor on äärmiselt skeptiline kaitse võimaluste suhtes kallaletungide vastu õhust. Artikkel seni on kokkuvõetult:

Miljonid Londoni elanikud, ütleb autor, võisid näha kaitse jõude tormamas „vaenlase“ pommitamislennukite kallale, kuid need näisid pääsevat kallaletungi käest. Tund aega pärast „sõjakuulutamist“ oli neid kolm linna kohal ja mõni minut hiljem tuli neid seitse juurde. Neile tungis kallale üheksast hävitajast koosnev üksus. Lõpuks lendasid pommitamislennukid ära. Ükski neist ei „langenud leedikud“ alla.

Seda seletatakse muidugi asjaoluga, et oli tegemist rahulikkude manöövritega ja mitte tõeliste sündmustega. Kuid fakt jääb faktiks, et linna kohal asusid (teoreetiliselt muidugi) suured laadungid pomme. Paar pommitajat oleksid võinud vaatepildi parandamiseks simuleerida otseti allalangemist, kuid on kahtlane, kas ka see oleks rahvale tänaval kuigi palju lohutust pakkunud. Pommitaja, mis Londoni kohal alla lastakse, toob arvatavasti endaga pommid kaasa. Seega oleks kahe või kolme hävitatud vaenlase kohta mõni sada surnud londonlast. Võib olla, on parem, kui kümme pommi pillatakse ühte kohta, kui et kümnesse kohta pillatakse üks pomm, kuid sarnased kalkulatsioonid, kuigi õiged, jätavad pealtvaataja, kelle pea kohal pommitaja tiirleb, ükskõikseks. Ta ei vaata asjale tehnilisest küljest ja ta ei suuda kuidagi heaks kiita nende püüdeid, kes, et teda kaitsta, talle kümme pommi korruga kaela saadavad, kuigi sellega ühes ka kolm surnud prantslast või sakslast peaksid alla tulema.

Kuigi võib arvestada näilise võitluse ebatõelikkusega, siiski jääb faktiks, et suur arv raskeid pommitajaid pääses Londoni tsentri kohale, ilma et neile üldse

oleks kallale tungitud. Alles siis, kui nad juba kohal olid, atakeeriti neid. Õhuasjanduse tundjat see muidugi ei üllatanud, sest ta teadis, et õhurünnaku vastase mõjuva kaitse probleem on praegu lahendamatu. Käesolev manööver oli ainult selle lahendamata suureks avalikuks demonstatsiooniks.

Ei ole vististi vähematki põhjust oletada, et need õhumanöövrid, kuigi nad, võib olla, andsid väärtuslikke kogemusi, ja isegi uusi teadmise muus suhtes, oleksid viinud peaprobleemi lahendamisele palju lähemale — see on, kuidas takistada lõhkeainetega ja mürgkaasidega täidetud mürskude pildumist Londoni peale. Võib küll välja mõelda mõne kaitse viisi. Näiteks võib vähemalt kujutada, et on üles leitud mõni elektriaparaat, mis teataval alal kõigi magneetode tegevuse lõpetab, takistades seega lennukeil sellele alale pääsemast. Kuid see oleks ainult ettekujutuse jõupingutuseks, mis ei ole põhjendatud meie praeguste teadmistega raadiolainete alal. Peale selle ei oleks vististi väga raske üles leida petrooleumi mootorite jaoks mõned teist süütamisviisi, analoogilist otsekohele gaasi süütamisele, mida tarvitati gaasimootorite jaoks.

Seega on selge, et õhurünnakute vastase kaitse probleemi ei saa lahendada tänapäeva füüsikaliste teadmistega. See on taktikaline ja mitte laboratoorne probleem, ja ka taktikaliselt on samuti võimatu endale ettekujutada tema rahuldavat lahendust. Suur hulk pommitamise õhujõude, eriti kui nad on laialipillatud formatsioonid, pääseb kindlasti läbi kaitsekordooni. Ja kuigi kaitse oleks nii hästi korraldatud, et ükski vaenlase lendur ei pääseks elusalt, siis oleks see ainult kindlustuseks, et ühtki vaenlase pommidest ei raisata väljadel või lahtistel kohtadel. Kõigest sellest järgneb, et ühestki kaitse-süsteemist ei ole suurt kasu, kui ta üldse ei takista vaenlase lennukeid Londoni ko-

hale pääsemast, mis näib täiesti võimatu. Järelkult läheneme meie sellele tõsisele probleemile täiesti vale küljest. Tuntud põhimõte, et parimaks kaitse viisiks on ise kallaletungida, on vististi siin rohkem maksev kui mõne muu sõjaviisi kohta. Kui Londonit peab kaitsma rünnakute vastu õhust, siis tuleb seda teha rünnakutega, mis võetakse ette mujal, eestkätt muidugi vaenlase õhugaaside vastu, kuid igatahes võimalikult kaugel. Londonit ei saa kasulikult kaitsta, lastes linna kohal maha hiigla pommitamislennukeid.

Tegelikult tuleb leppida asjaoluga, et on võimatu leida mõjuvat kaitseviisi õhürünnakute vastu päeval või öösel. Iga suur linn Euroopas on samas seisukorras. Muidugi on kergem kaitsta vähemaid linnu. Kergem on kaitsta Pariisi kui Londonit ja kergem Kölni kui Pariisi, sest pommitamise märklaud on vähem ja vaenlane võib, kui on õnne, ära ajada enne kui ta linnani jõuab. Kuid laialdase ala

juures nagu Londoni oma ei saa seda loota. Enam-vähem tõsise rünnaku korral pääseb teatav, ja vististi isegi suurem hulk lennukeist linna kohale, ja kui nad kord seal, siis ei saa neid mingil viisil takistada nii ehk teisiti oma pommeid koorimat maha laadimast. Ohvrite suure hulga eest võib ainult pääseda, kui elanikud põgeneksid massiliselt maale, mida aga ei saa endale ettekujutada. Seega oleksid ehk Londoni parimad kaitse abinõud tuletõrje brigaadi tuntavalt suurendamine ning eriline organisatsioon mürggaaside hädaohu vastu võitlemiseks. Kui sõda peaks valla pääsema mõne naaberriigiga, pommitatakse Londonit kindlasti õhust süüte- ja gaasmürskudega ning lõhkeainetega. On selge, et ükski õhukaitse jõud ei suuda seda takistada. Võime ainult loota, et läheb korda piirata kahju võimalikult rohkem ja et suudame vastasele veel suuremat kahju teha. See järeldus võib küll jöhker olla, kuid mis teha? Varem või hiljem tuleb tõsiasiade ees seista.

V. K.

Sõjaväelisi teateid.

Inglise-Prantsute mereväeline kokkulepe.

Toimetuse märkus: Artikkel kajastab põnevat päevaküsimust, mis ajakirjanduses esile kerkis roobastikku Kelloggi pakti allakirjutamisega.

Ei õieti mõista praegu avalikuks tulnud Inglise-Prantsuse mereväeline kokkulepe, vaatleme vähe ajalooliselt Inglise laevastiku poliitikat. Inglise suurpoliitika üldine eesmärk on Inglismaa käes hoida poliitiline ülevõim Euroopas.

Käesoleva aastasaja esimestel aastatel näis Inglismaale suure ähvardusena Prantsuse-Vene sõjaväeline ja mereväeline kokkulepe. Traditsiooniliselt Inglismaa vastas sellele kokkuleppega Jaapaniga. Siis kerkis esile Saksa merejõudude tõus ja põhjustas Inglise poliitika uue orientatsiooni. Inglismaa sõlmis esimese kokkuleppe Prantsusmaaga, millele järgnes samasugune kokkulepe Venemaaga. Kõigil neil juhtumistel peeti salajasi läbirääkimisi ja sõlmiti salajasi kokkuleppeid Inglise ja Prantsuse ning Inglise ja Vene kindralstaapide vahel.

Peale sõda, kui Saksamaa merejõud hävitatud, hakkas Inglise admiraliteet uues-

ti silmapiiri uurima, et kindlaks teha, kes on järgmine kõige tugevam mereriik. Varsti oli see ka leitud. Sõja ajal oli Ameerika sõjalaevastik väga palju tugevamaks muutunud. Nii ütelda automaatselt, harjumuse tõttu hakkas Inglise admiraliteet ja kutseelised ametnikud nägema Ameerika laevastikus ähvardust Inglise ülemvõimule merel. Pealegi ühes laevastiku tõusuga Atlandi ookeani taga käis käsi-käes Ameerika nõudmine merede vabaduse järele, mis, kui kord selle kohta rahvusvaheliselt kokku lepatakse, võtaks Inglismaalt traditsioonilise ja tugeva relva — mereblokaadi.

Selle omapärase seisukorra järgmiseks järguks oli Washingtoni merejõudude konverents 1921. aastal. Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Jaapan olid sõja tõttu rahandusliselt raskes seisukorras. See asjaolu, ühenduses Ameerika selleaegse valitsuse väga osava manööverdamisega, viis Inglismaa diplomaatilisele kaotusele Ameerika kasuks ja andis Ameerikale pariteedi raskete sõjalaevade alal. Kuid rasked sõjalaevad hakkasid aasta aastalt oma tähtsust kaotama, kuna suurema tähtsuse omasid kerged ristlajad, allveelaevad ja suu-rematiübilised hävitajad. Ning nende laevatüüpide alal ei ole seni veel piiravate kokkulepeteni jõutud.

Kohe hakkas Inglise admiraliteet oma ristlejate arvu tõstma ja Prantsusmaa oma allveelaevastikku suurendama. Otse võidujooks algas nende väiksemate sõjalaeva tüüpide ehitamisel 1927. aastal, kui president Coolidge saatis välja kutsed merejõudude konverentsiks, mis sama aasta suvel Genfis kokku astus. Konverentsi eesmärgiks pidi olema väiksemate sõjalaevade arvu piiramine, nagu see oli 1921. a. konverentsil suuremate sõjalaevadega. Prantsusmaa ei võtnud konverentsist osa, kuna Inglismaa ja Ameerika vahel oli kokkulepe võimatu. Inglise ja Ameerika vahekord halvenes tunduvalt. Ameerika mereministerium esines kolossaalse laevastiku ehitamise kavaga.

Nüüd leidis Inglise admiraliteet silmapilgu jõudnud olevat, tagasi pöörduda traditsioonilise tasakaalu politika juurde ja sõlmida kokkuleppe Prantsusmaaga, mis oleks vastukindlustuseks Ameerika ülevõimule merel. Nimelt sellemõtteline kokkulepe peitubki praegu ajakirjanduse kaudu avalikuks tulnud inglise-Prantsuse merejõudude kompromissi taga, ütleb kategooriliselt inglise parlamendi liige commander J. M. Kenworthy, kes oli enne parlamenti astumist mereväe ohvitser, ühes omas viimases artiklis. Samuti arvab Kenworthy, et kokkuleppes ei saa enam asja, peale seda, kui see avalikuks tuleb.

Nüüd ongi see juhtunud. Prantsuse noodi tekst selles asjas on sattunud „New-York American'i“ esitaja kätte ja Hearst-Pressse agentuuri kaudu laiali laotatud. Seda inglise ja Ameerika ajakirjanduses avaldatud kokkuvõtet ei ole seni demonteeritud. Prantsusmaa poolt on nüüd poolametlikult seletatud, et kompromiss, millest varem kui kindlast asjast kõneldi (Chamberlain'i seletus inglise alamkojas, Cushendun'i kõne Rahvasteliidus) on ainult kava, mille kohta on heaksarvamist küsitud ka Itaalia, Jaapani ja Ameerika valitsustelt. Jaapan on põhimõttelikult nõus. Ameerika valmistab vastust, milles palub täiendavat informatsiooni ja juhib tähelepanu asjaolule, et Ameerika huvid on täiesti arvesse võtmata. Itaalia ei ole veel vastanud.

Kokkuleppe kõige täielikuma sisu seni avaldatutest toob Nõukogude Vene leht „Krasnaja Svesda“ 23. sept. s. a. Selle järele sisaldab kokkulepe järgmist:

1. Kokkuleppe merejõudude kohta. Prantsusmaa ei püsi enam nõudmise juures, et merejõude tuleb piirata üldtonnaashi arvu järele (Inglismaa soovis piiramist laevade tüüpide järele), vaid nõuab ainult,

et piiramine ei puudutaks sõjalaevu alla 10.000 tonni suuruse. See nõue ei ole vastuvõetav Ameerikale, sest viimasele on suuremad ristlejad baaside vähesuse ja suurte kauguste tõttu tarvilikud.

Peale selle on kokku lepitud laevastikude koostöö kohta Vaiksel ookeanil, tehtud Vahemere jaotus inglise ja Prantsuse mõjupiirkondadeks, tunnustatud inglise erilisi huvisid Gibraltaril ja Prantsuse huvisid Tangeris ning plaanitud luua Rahvasteliidu kaitse all olevaid neutraalseid meretsoone.

2. Kokkuleppe õhujõudude alal, mis näeb ette inglise ja Prantsuse õhujõudude koostöö väljaspool Euroopat. Peale selle veel eriline kokkulepe Vahemere basseinis asuvate õhujõudude kohta.

3. Kokkuleppe väljaõpetatud reservide kohta. Selles küsimuses on Inglismaa vastu võtnud Prantsuse seisukoha, nimelt et sõjajõudude piiramine ei või käia väljaõpetatud reservide kohta.

4. Luuretöö kooskõlastamine Idamaades.

5. Sõjaväe instruktorite töö kooskõlastamine Idamaades.

6. Inglise-Prantsuse politika kooskõlastamine Rheinimaa ja reparatsioonimaksude küsimuses.

7. Inglise-Prantsuse politika kooskõlastamine Balkanitel ja Vene piiridel asuvates riikides.

A. K.

Desarmeerimine.

Üksikute riikide seisukohad.

Prantsuse ajalehe „Matin'i“ kirjasaatja Jules Sauervein kirjutab 18. septembril s. a. omas pikemas artiklis desarmeerimisküsimuse seisukorra kohta, et senised läbirääkimised Genfis on näidanud, et delegaate võib oma vaadete poolt jagada nelja liiki. Esimesse liiki kuuluvad inimesed, kes vaevalt usuvad desarmeerimise võimalusse ja sellepärast asja harutamise vastu on ükskõiksed, kuid aegajalt ärahooldavad abinõud tarvitusele võtavad, et takistada praktiliste tulemuste saavutamist. Sellesse liiki kuulub Itaalia.

Teise liiki kuuluvad delegaadid, kes mitmesugustel põhjustel kohe kaugele tahavad minna. Näiteks võib olla Nõukogude Venemaa, kes alati nõuab täielikku sõjavarustuse hävitamist ja igasugu sõjaväe radikaalset kõrvaldamist. Skandinaavia riigid lähevad inimlikkudel ja ideelistel põhjustel peaaegu sama kaugele.

Kolmandasse liiki kuulub Saksamaa, kellele desarmeerimine tähendab teataval määral sõjavahendit. Saksa esitaja krahv Bernstorff'i seisukoha võib lühidalt kokku võtta: kui teised riigid desarmeerida ei taha, siis peab Saksamaa õiguse saama uuesti relvastuda.

Neljandale liigile annab põhitooni Prantsusmaa. Prantsusmaa tahab piirata oma relvastust vastavalt oma rahalistele ressurssidele ja inimmaterjalile, kuid deklareerib, et võib ainult niivõrd des-

armeerida, kuivõrt tema julgeolek tugevate taga-tistega kindlustatakse.

Ameerika Ühendriikidel ei ole mingisuguseid põhimõtteid maajõudude vähendamise kohta, kuid seda kindlam seisukoht merejõudude vähendamise küsimuses. On väga kahtlane, kas Ühendriigid on

nõus Prantsuse-Inglise kokkuleppega laevastiku suhtes. Sellepärast ongi Inglise valitsus kahtleval seisukohal ja püüab ettevalmistava desarmeerimiskonverentsi kokkuastumist ikka ja ikka edasi lükata. Tulevik on sellepärast selgusetu.

A. K.

Sõjakirjandust.

Saksa.

„MILITÄR-WOCHENBLATT“ nr. 39. — 1928.

Kindralmajor v. Amann: „Diviisi suurtükiväe organisatsioon“. Sõja puhul tulevat suurtükiväe grupp orgaaniliselt siduda jalaväe rügemendiga. See seob tihedalt mõlemate väelike huvid ja on kindlaim alus väelike heaks koostöök. (Meelestagem „Kalevlaste Malevat“ ja „Kuperjanovi partisan“ Vabadussõjas, kellel oli suurtükiväega loodud organisatsiooniline side ja kes selletõttu olid ülesannete täitmisel soodsamas olukorras, kui teised jalaväe osad. Sellega (osal) seletatav ka nende väeosade hiilgav tegevus lahingutes. K.)

Artikkel „L'arma chimica“ on kokkuvõtte Itaalia prof. dr. A. Pagniello teosest. Raamatu 1. osas on huvitavaid andmeid sõjagaasidest keemia seisukohalt, teises osas sõjagaasidest taktikalise kasutamise seisukohalt.

Kol. leitn. v. Dittfurth: „Episoodide sakslaste märtsi 1918. a. pealetungist“. Käesoleva „Mil. Woch.“ numbril episoodiks on: Røye ja Montdidier'i vallutamine sakslaste (Montdidier-Røye prantslaste operatsiooni kirjeldus on avaldatud „Sõdur“'is lisas 1925. a. — v. „Sõjateadlane“ aprill 1925. Kol.-ltn. A. Traksmann: „Liitlaste pealetung Amiens'i ees 8.—10. aug. 1918.“).

Feldmarssal A. Urbanski v. Ostrynieczi: „Kindluste küsimus meie aja valgustuses“. Kindluste loomisel riigikaitseks on peale Maailmasõda tõusnud palju uusi küsimusi, mille tekitajaks relvade suur edu ja uue võimsa väeligi, lennuväe, lahingväljale ilmumine. Autor püüabki valgustada kindluste loomise küsimust arvestades uue olukorraga.

Artikkel „Tagasijooksuta suurtükid“ on kokkuvõtte ajakirja „Voina i tehnika“ artiklist, milles kirjeldatakse tagasijooksuta (ohne Rücklauf) suurtükki ja mis olevat eriti soovitatav relvana laskmisel lennukilt.

Artiklis „Välismaad ja Saksa lennuasjanduse väljaõppe“ öiendatakse „Temps“'i teadet, nagu oleks Saksamaal 12 lennukooli. Olevat vaid 2 kooli ja mõned vähesed õpetamise tsentrumid.

Sõjakirjandus.

Sõjaväelisi teateid.

„MILITÄR-WOCHENBLATT“ nr. 40. — 1928.

Kol.-leitn. Wabnitz: „Rinde seljataguse kaitse lennukallaletungide vastu.“ Kuigi artikkel on mõeldud kihutusartiklina Versailles'i rahulepingu vastu, mis võttis Saksamaalt sõjaväe lennukite pidamise õiguse, toob ta ühtlasi huvitavaid andmeid lennuväe tegevusest Maailmasõjas. Artikli autor soovib luua seljataguses peidikuid rahulikkude elanikkude varjamiseks lennukitelt tulistamise vastu. Sarnaste

peidikute ehitamisega olevat juba Prantsuse-Saksa piiriäärsetes linnades tehtud algus.

Artikkel „Põhja-Ameerika merejõududest“ toob lühikese ülevaate P.-A. laevastiku kuuluvatest sõjalaevadest, võrreldes laevade lahing-effektiivsust sarnasega Jaapani sõjalaevastikus.

Artiklis: „Palgaline sõdur ja distsipliini küsimus“ autor analüüsib küsimust, kas praeguses „Reichswehr'is“ on mõeldav ja tarvilik eeskujulik distsipliin. Näidates, et Wallensteini ja Tilly ajal oli palgalisel sõjaväel, kui sõjalisel jõul kolm alust: kas suur juht, suur idee, või raudne distsipliin. Autor tuleb küsimusele — mis seob „Reichswehr'i“ palgalisi sõdureid? Suurest juhust rahuajal ei või olla juttu, jääb idee ja distsipliin. Autori arvates on „Reichswehr'i“ palgalised sõdurid nii haaratud Saksamaa parema tuleviku (suurest) ideest, et normaalne distsipliin, nagu teisteski vägedes, on ainuke mõeldav distsipliin „Reichswehr'is“.

Artikkel: „Punaväe moraalsest ettevalmistusest“ on sarnase küsimuse kokkuvõtte N.-Vene sõjakirjanduse andmetel.

Artiklid „Soomusautod ja ratsavägi“ ja „Lennuväe mõjust merestrategie“ on väljavõtted „La France Militaire“st 28. I, 6. I, 7. II — 1928.

Peale nimetatud artiklite leiame selles numbris lühikesi märkmeid vormi küsimuses ja sõjaväelisi teateid.

K.

Soome.

„SUOMEN SOTILAS“ (Soome Sõdur) nr. 40. 1928. a.

Soome kaitseväes, nagu meilgi, väeosad saavad seltskonnalt lippe. 1927. a. Soome kaitseväe lipupäeval (15. mai) anti lipp Soome pioneernataljonile. „Suomen Sotilas“ nr. 40 esileheküljele paigutatud ja väga õnnestunud pilt kujutab pioneere lipuga rännakul. Kui teised väeosad saavad lipud, siis saab olema nende rännak samuti pidulik ja meeldiv, kui pioneeridelgi kõneleb pilt.

Kindralstaabi major O. Hannula artikkel „Vanaaja sõjakunstist“ toob kokkuvõtliku ülevaate Makedoonlaste (Aleksander Suure) strateegiast ja taktikast.

Artiklis „Soomlased Vene-Poola sõjas 1830—1831“ on toodud peale muu pilte endisest (1830. a.) Soome polkude ohvitseri ja sõduri vormist.

Piltide seerias „Rahvas terveks ja Soome suureks“ tuuakse (nagu on toodud varem „Sõdur'is“ taktikaliste küsimuste selgituseks) pilte „vale“ ja „õige“ all.

„Vale“ on, näiteks, kui daam sõidab autos ja sõidutab ka selles moodsalt riietatud last, „õige“ oleks kui laps jookseb teiste lastega aasadel, ronib puudel, vibutab jne; „vale“ on käia koh-

vikutes, tantsingutel, „õige“ on ka daamidel osa võtta kaitseväe manöövritest jne.

Kindralstaabi Major B. A. Kraemer kindralstaabilt korraldatud teadusliku uurimismatku põhjal Põhja-Soomes on pildis ja sõnas andnud kokkuvõtliku ülevaate Petsamost, selle elust ja olust meie päevil.

Peale mainitud on number 40. lühikesi jutte ja naljapildikesi, mis mõeldud lugemiseks peamiselt sõdurkonnale.

Poola.

BELLONA. Poola sõjateaduste instituudi väljaandel ilmuv sõjanduse kuukiri. Septembri 1928. aasta numbril tähtsamaid artikleid:

Kindralstaabi major St. Rutkov: „Esimesed kokkupõrked Budenõi ratsaväega Koziatyni piirkonnas“. Artiklis kirjeldatakse Koziatyni lahinguid Vene-Poola sõjas 28. V — 6. VI 1920.

Kindralstaabi kapten W. Popiel: „Kerge te üksuste kasutamisest katteoperatsioonides.“

Kindralstaabi kol.-leitn. Lt. Rowecki: „Punaväe välismäärustiku põhi jooni.“

Kindralstaabi major W. Willmann: „Jalaväe lennukitest“.

End. Vene armee kindral P. Simansky: „Abinõusid paanika lämbutamiseks.“

—ho.

Kaitseväe elu.

Kindral Tõnisson'i lahkumine.

26. sept. öösisel rongiga lahkus Pärnust 3. diviisi ülem kindral Tõnisson ühes perekonnaga, et asuda uuele teenistuskohale Narva. Lahkujaid oli saatma tulnud peale sõjaväelaste ka väga rohkesti seltskonna ja omavalitsuse tegelasi ning murruna rahvast. Jaamaesisele oli üles rivistatud aukompanii ühes III diviisi orkestriga. Punkt kell 2245 ilmusid lahkujad. Nad võeti vastu muusikahefidega. Proua Tõnissonile annetati rohkesti lilli. Märkamatult ligines ärasõidu aeg. Veel viimased sõnad, käepigistused ja õnne-

soovid ning rong hakkas pikkamisi liikuma. Orkester mängis marssi.

Saatmine kujunes ilusaks ja haruldasiks sündmuseks, mis veel kord näitas, kui suure poolehoiu oli kindral Tõnisson võitnud 7-aastaselt Pärnus viibimisel. Pärnulased tunnevad tõsist kahju pr. ja hra kindrali lahkumisest Pärnust. Enne ärasõitu korraldati lahkujale au- ja lahkumisõhtu ning annetati väärtuslikke kinke: 3 diviisi ohvitseride kogudelt, 3 diviisi üleajateenijate kogudelt, Pärnu vabatahtliku tuletõrje seltsilt, seltskondlikudelt organisatsioonidelt ja Pärnu linnavalitsuselt.

E-dt.

Ametlik osa.

Sõjaministri käsukiri nr. 404.

Tallinnas, 13. septembril 1928 a.

(Kindralstaap.)

8. septembril s. a. peeti Tallinna garnisoni spordikomisjoni korraldusel esimest korda kergejõustiku võistlusi kohaliku garnisoni ohvitseride vahel. Võistlustest võttis osa 40 ohvitseri, võisteldes mitmesugustel kergejõustikku aladel ning näidates sellejuures mõnel alal võrdlemisi häid tagajärgi. Kogu võistluste parimateks sportlaseks osutusid:

1. N.-ltn. K. P a r e k — 10. jal. rügem. — 18 punkti;
2. N.-ltn. H. R o o t s — Merekindlustest — 15 punkti;
3. N.-ltn. O. K o m m u s s a a r — Sõjakoolist — 11 punkti.

Alati olen olnud veendunud, et sõjamehe raske elukutse nõuab kehaliselt värskeid inimesi. Selle poole ka püüab

kaitsevägi omas igapäevases töös õppe- ja kasvatusel aladel.

On ka üldiselt teada, et hästi ja autoriteetselt õpetada suudavad ainult need, kes ise põhjalikult tunnevad, mida vaja õpetada ning et sellejuures veel suudaks täiusliku oskuse ja heade võimetega õpilastele eeskujuks olla. Ohvitseri töö on suurelt osalt just õppe- ja kasvatusel töö, ka kehakultuuri alal. Sellepärast on minul eriti heameel alla kriipsutada Tallinna garnisoni spordikomisjoni ja võistlustest osavõtnud ohvitseride töötulemusi, mis leidsid demonstreerimist eelpool nimetatud võistlustel. Tehtud töö eest tänan Tallinna spordikomisjoni esimeest major M u l l a s't, kõiki komisjoni liikmeid ning ohvitseri-sportlasi.

Ühtlasi avaldan lootust, et Tallinna garnisoni ohvitserkonna eeskuju leiab edaspidi järeletegemist teistes garnisoni-

des, mille järele juba osutub võimalikuks ohvitserkonna võistluste korraldamine üleriiklises ulatuses ning järk-järgult mitte ainult kergejõustiku alal, vaid ka mitmesugustel teistel ning puht sõjalistel aladel.

Diviiside ja neile vastavatel ülematel asuda kavakindlale töö organiseerimisele oh-

vitserkonna kehaliste võimete tõstmiseks.

Kindralstaabil selleks anda üldisi juhtnöore.

N. Reek,

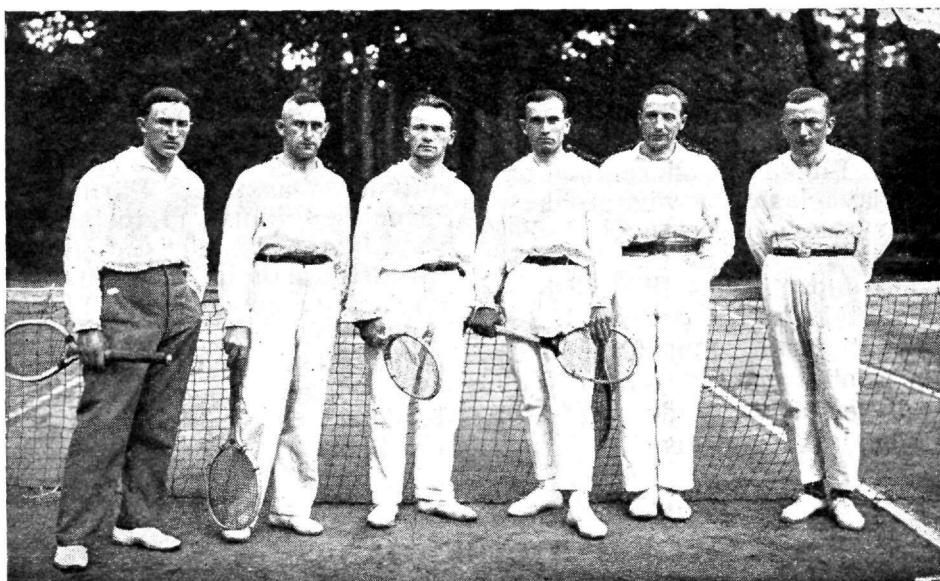
Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjaminister.

Sport kaitseväes.

Möödunud nädalal lõppesid Tallinna Garnisoni spordikomisjoni poolt korraldatud tennisvõistlused. Võistlused olid ohv. ja sv. ametn., üksikmängus A ja B kl. ja paarismängus üldkl.

B klass.

1. Leitn. Under — Lennuv. rüg.
2. „ Prees — Merev.
3. „ Martson — Lennuv. rüg.

Vasakult: Leitn. Martson, leitn. Under, n.-leitn. Lepik, leitn. Arro — kõik lennuväest; kapt.-majoor Nõmmik mereväest ja majoor Freymann merekindlustest.

A kl. võistlesid need ohvitserid ja sv. ametnikud, kes eelmistel aastatel Garnisoni tennisvõistlustel esimestele kohtadele olid tulnud.

Võistlused peeti Lennuväe rüg. ohvitseride tennisväljal — Kadriorus.

Tehnilised tagajärjed:

A klass.

1. Noor.-leitn. Lepik — Lennuv. rüg.
2. Major Freymann — Merek.
3. Leitn. Arro — Lennuv. rüg.

Paarismäng üldklass.

1. Major Freymann — kpt. majoor Nõmmik — Merejõud.
2. Leitn. Arro — leitn. Under — Lennuv. rüg.

Punkte omandasid väeosad:

1. Lennuväe rügement — 12 punkti.
2. Merevägi — 5 „
3. Merekindlused — 5 „

L-ks.

Vastused küsimustele.

8. Küsimus: Kui ohvitser on aasta jooksul üle kahe kuu haige olnud, siis saab ta üleolnud aja eest $\frac{2}{3}$ kuu palgast. Mis aastat siin aluseks tuleb võtta, kas kalendri aasta, eelarve aasta, või lugeda

aastat sellest päevast, millal ohvitser haigeks jäi?

Vastus: Ohvitseride teenistusk. seadl. § 183. järele ei või tervisparandusline puhkus kesta üle kahe kuu aastas.

Kuna seaduses ei ole ligemalt ära määratud, kuidas seda aastat arvestada, siis tuleb arvata, et aluseks tauleb võtta normaalne kalendri aasta, mille jooksul ohvitser võib haiguse tõttu teenistusest eemal olla kuni 2 kuuni, saades täit palka.

9. Küsimus: Kas tervisparandusline puhkus loetakse haiguse aja arvele või tuleb neid mõlemaid palga maksmise mõttes eraldada?

Vastus: Igasuguse haiguse tõttu teenistusest eemalolemise aja eest (haigemajas viibimine ja tervisparandusline puhkus eraldi või mõlemad koos), kui see kestab üle kahe kuu aastas, tuleb maksta $\frac{2}{3}$ palka. (Sõmini ksk. nr. 453 — 1924. a.)

10. Küsimus: Missugust pensiooni on õigus saada ohvitseril, kes koosseisude vähendamisel 1. IV. 1927. a. sai kompanii ülema koha pealt noorema ohvitseri kohale määratud ja kas kaitseväge palganormide suurenemisega suureneb vastavalt ka pensiooni määr?

Vastus: Kaitseväelaste pensiooni sead. § 16. põhjal („R. T.“ nr. 149 — 1924. a.) saavad kaitseväelased, kes koosseisude vähendamisel määratud vähema palgalise ametkohale, teenistusest lahkumisel pensiooni viimase kõrgema ametkoha järele. Kaitseväge palganormide suurenemisega ei suurene pensiooni määr, vaid jääb endiseks.

11. Küsimus: Kas ohvitser, kes 3—4 aastat „kompanii“ ülem olnud ja kõik need aastad „hea“ ja „väga hea“ atesteeritud ja hiljem koosseisude kitsendamise tõttu noorema ohvitseri kohale ümber paigutatud, võetakse kompanii ülema kandidaatide nimekirja, kui ta ei ole iga aasta selle ametkoha vääriliseks tunnustatud?

Vastus: Ohvitseride teenistuskäigu sead. § 101. järele on üheks oluliseks tingimiseks ohvitseri kompanii ülema kandidaatide nimekirja võtmiseks atestatsiooniga sellele kohale vääriliseks tunnustamine. Kui ohvitser sellekohaselt atesteeritud ei ole, siis teda nimekirja ei võe-

ta, sellele vaatamata, et ta varem mitme aasta jooksul kompanii ülemana teeninud.

Läti Sõjakirjandust.

Militaru rakstu krajums (Sõjakirjanduse kogu)

nr. 3, 1928. a.

Sõjaväe Ülemjuhataja staabi väljaanne.

Selles 258-leheküljelises raamatus on toodud 9 pikemat uurimust (osa eelmiste nr. nr. järgud). Tähtsamad nendest on kolonel Karlsoni loengud ohvitseride akadeemilistel kursustel „Sõjaväe valitsemine sõja ajal“, mis võtab oma alla 116 lhk. (esimene osa avaldatud nr. 2) ja J. Audibert'i artikkel „Sõjaväe varustamise korraldamine kohaliste abinõudega, mis käsitleb laiemas ulatuses (ilmunud kahes numbris 67 leheküljel; lõpp järgneb) mitmesugusi varustamise printsiipe, arvustades neid Maailmasõjast ammutatud kogemuste kohaselt.

Tähendatud Läti Ülemjuhataja staabi väljandes on avaldatud tõlkes ka meie kindralstaabi kindral major N. Reek'i artikkel „LEMSALU — ROOPA — VÖNNU — RONNEBURGI LAHING“, mis ilmus käesoleva aasta „Sõduris“ nr. 6/7/8. Tõlge on avaldatud ilma mingisugustelisanuduste ja märkusteta.

Seega on antud võimalus ka Läti lugejal saada tõetruud pilti Vönnu lahingust ja Landesveri operatsioonist. E. T.

SISUSTIK: H. J. Lendava personaali tööeffektiivsusest. — E. Kaitseväge neljanda lennukooli avamine 1. oktoobril 1928. a. — Sõjaministri käsukiri Nr. 434. — Poola Kõrgema Sõjakooli külaskäik Eestisse. — Rittmeister Olof Ribbing. Põhjamaade sõjakunst. — A. Traksmann. Reserv-ohvitser prantsuse sõjaväes. Tema tähtsus, ettevalmistus ja selle ettevalmistuse täiendamine. — O. Sternbeck. Mitte alati pole julge pealehakkamine pool võitu. Ääremärkeid J. L. artiklile „Tankide kasutamisest“. — E. Pilk Jaapani sõjaväe ellu. — S. M. Intendantide, majandusülemate ja administratiiv ohvitseride komplekteerimine. — Kr-m. Mõnda varustusvalitsuse tegevusalalt. — A-gen. Ohumanõvrid Inglismaal. — V. K. Londoni kaitsetus kallaletungide vastu õhust. — Sõjaväelisi teateid. — Sõjakirjandust. — Kaitseväge elu. — Ametlik osa. — Sport kaitseväes. — Vastused küsimustele.

A./S. TALLINNA KÖIEVABRIK

Kopli tänav nr. 19 * JOHN CARR'i pärijad. * Kõnetraat 12-79.

pakub laost:

köisi, nõõre, trosse,
kõielõngu, toorest kanepit,
Vene puutõrva tõrvatakku.

★
**Šhokoladi
biskviidi
ja
kompveki
vabrik**
★

**Aksia Seltis
GINOUKER & Ko.**

Ärge unustage!!

Kõige sootsamini tellite endale
-- era- ja vormiriided --

rätsep Riis' i juurest

Pelgulinnas, Olga tän. 5, kõnetr. 13-93. Omnibuseühendus
Veneturult ja Raekojaplatsilt.

Karjapidajad!

Kõige suuremat sissetulekut saab see, kes oma piima lähemasse piimaühingusse saadab ja nõuab, et ühing oma või

EPTÜ'le müügile saadaks,

sest EPTÜ maksab või eest kõige kõrgemaid päevahindu. Jätab aasta lõpul ülejäänud tulu piimatallitustele täiendava juurdemaksuna õiglaselt, nende või hulga järele. Aitab piimatallitustel igapidi või kvaliteeti tõsta. Varustab piimatallitusi kõige paremate masinate ja tarbetega. Hoiab kõrval igasugusest politika ajamisest, silmaspidades ainult piimatallituste huvisid.

EPTÜ on piimaühingute keskkorraldus,

selle tõttu on tema tegevus iga aasta kasvanud enam, kui ühelgi teisel eksportööril. Sellepärast saatku piimaühingud oma või EPTÜ'le ja astugu tema liikmeks, millega kindlustavad ka oma seisukorda.

TALLINN, Lai tänav 41,
Telefonid 20-91 ja 26-07.

OSKAR KILGAS'e

trikoo-, pitsi- ja sukavabrik

Tallinn, Prii tänav nr. 3.

Telefon 2- 23.

VALMISTAB:

Siidisukke
Floorsukke
Villaseid sukke
Laste sukke
Meester. sokke

Trikopesu
Siidipesu
Lasteülkondi
Supelülkondi
Spordiülkondi

Pesupitse: (Klõppel) Vene, broderii ja gipüür.

Ainukene sellelaadiline suurtööstus EESTIS. Kaubad vabriku märgiga varustatult saadaval igal pool üle maa. Nõudke ainult meie kaup.

KOMMERTS PANK

TALLINN, Suur Karja 15

Telefonid: 9-86 üldine

9-89 juhatus

Telegr. aadr.: „Kommertspank“

29-61 kassa, välisvaluuta,
diskonto ja inkasso.

Võtab raha hoiule ja maksab kõrget ajakohast protsenti.
Annab laenusid vekslite, obligatsioonide ja mitmesuguste
väärtuste kindlustusel.

Ostab ja müüb välisraha ja väärtpaberisi, välislaenu pabe-
risi ja Eesti HüpotEEK panga pantlehti.

Saadab raha teistesse linnadesse kodu- ja välismaal.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades, alevites ja
tähtsamates välismaa linnades.

Kiire pangafalitus.

Panga juhatus.

AKTSIA SELTS

„EPHAG“

soovitab kõrgeväärtuslisi:

Lõhnaõlisid

Kölni vett

Hambapastat

„ISIS“ kreemi

„ISIS“ puudrit

„ISIS“ seepi

ja igasuguseid parem. väljamaa lõhnaõlisid ja kosmeetika abinõusid.

A/S. „LIHAPRODUKT“

Eksporttapamajad, külmetushooned ja vorstivabrik.

Asub end. A.-S. „Külmetus’e“ ruumides,
Kopliis, Bekkeri tehases nr. 1.
Tel. 21-12 ja Koppel 22 Linna kontor: Lubja t. 7-a. Tel. 34-19.

Ostab:
veiseid, sigu, lambaid ja vasikaid
sise- kui ka välisturu jaoks.

Valmistab:
igapäev igasuguseid värskaid **vorste** kui ka suitsetatud **sea-**
liha (sinke, rulette, ribi j. n. e.) sise- kui ka välisturu jaoks.

Parim soliidseim ja moodsaime

jalanõu

kannab kaitsemärki

Estoking
Tallinn

Uued raamatud

Üldine õppekava I osa. Noorte 4-kuuline ettevalmistamine	Kr. —.65
Üldine õppekava II osa. Reameeste 8-kuuline ettevalmistamine	„ —.50
Õppekava. Sõduri aastaseks ettevalmistamiseks suurtükiväes	„ —.60
Juhendid gaasitorbikute käsitamiseks kaitseväes	„ —.40
Kol. ltn. J. Lutsar; Soomusmasinate käsitamine „ —.60	
<i>Commandant Gerin.</i> Väikeste üksuste lahing „ 1.60	
45'' Inglise haubitsa materjalosa kirjeldus ja hooldamine	„ 1.—
3'' Vene 1902. a. kahuri materjalosa kirjeldus ja hooldamine	„ 1.25
Määrused vedude korraldamiseks kaitseväes „ 1.—	

Ilmus trükis

J. Uritam:

Kaitseväe, piirivalve, kaitseliidu,
ja Punase Risti alal käsitamisele
kuuluvate sundnormide

Juhendid ja nimestik.

Hind Kr. 1.65

MÜÜGIL

„SODURI“ TALITUSES, TALLINN, UUS T. 10.